

ÚJ

KÖZNEVELÉS

ÉRTÉKTEREMTŐ OKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ HAVILAP

71. ÉVFOLYAM / 7. SZÁM | 2015. SZEPTEMBER

Gyerekegylet

BME2015

Gyerekegylet

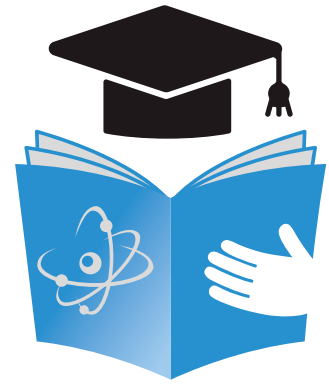

MOTIVÁLÁS

CHANTOME ANNA ÉS THÉO: GYEREKEK A MŰEGYETEMEN

**A MOTIVÁLÁS PSZICHOLÓGIAI ÉS PEDAGÓGIAI SZEMPONTJAI •
EGY TANANYAG – KÉT MÓDSZER • ÉLMÉNYPEDAGÓGIA**

MSMS TUDÁSPONT

2015. októberétől újra indul az
MSMS Tudáspont!

Élettudományokra fókuszáló

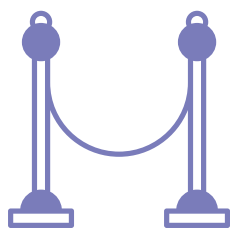

INTERAKTÍV

INGYENES

ZÁRTKÖRŰ

workshopokra várjuk

10-14 éves általános iskolás
osztályok, tanulócsoporthok jelentkezését!

Helyszín: Millenáris Park

Regisztráció szeptember 15-től

a **www.bayer.co.hu/msms** weboldalon

Két Anna

Balatoni Kinga Cecília főszerkesztő

„Eddig állatorvos szerettem volna lenni, de most azt gondolom, szívesen foglalkoznék kémiaiával” – mondja a 11 éves Chantome Anna a BME Gyerekegyetemen szerzett élményei alapján. Talán egy látványos kísérlet volt rá ekkora hatással, talán a tanár „mesés” témafelvezetése vezette rá a tudomány sárga köves útjára, talán őt is elvarázsolta a hatalmas épület, a nyári nap vakító fénye, vagy csak átragadt rá több száz, színes pólós gyermek öröme és kíváncsisága, nem tudni. Míg azonban Anna eljut a pályaválasztásig, sokféle tanulási élmény fogja érni. És nem lesz mindegy számára, hogy a világot *felfedezni való terepként* látja, ahol kedvére kereshet-kutathat, vagy *rögös útként*, amelyet végig kell járnia, mert ez az élet rendje.

Hogy a tanár milyen „világképet” sugall, nem mindegy. De az sem, hogy észreveszi-e a tanulóban a gyermeket. Érdeklí-e a személyisége, meg akarja-e tudni, mire vágyik, engedi-e kíváncsinak lenni, kérdezni, új megoldásokat találni. És bátorítja-e, motiválja-e, keresi-e a gyermek számára a kibontakoztató lehetőségeket. Olykor elég egy kemény hangú kritika, hogy egy életre kedvét szegje, máskor pedig elég egyetlen szívből jövő mondat, hogy begyógyítsa régi sebeit, és új távlatokat nyisson előtte. Erre példa *Jókai Anna* visszaemlékezése két egykori tanítójára.

„Én az elemi iskola, a »mintaiskola« három első osztályával hadilábon álltam. Nem szerettük egymást a tanítónőmmel. Nehezen tanultam meg írni, szabálytalan, rendetlen betűim voltak, s emiatt három éven keresztül folyamatosan megszégyenítettek. Hiába tűntem ki az olvasással, a fogalmazással, mindig csak azt hallottam: »*Bezzeg az írás... mocskos, rendetlen munka!*« Felmutatták a füzetemet, és az osztály – a gyerekek kegyetlenek! – kinevetett. Szorongásos álmok után mentem iskolába, utáltam a ceruzát, a tollat...

S akkor jött, negyedikben, Vali néni! Végigsétált a padok közt, belepillantott a leckékbe, s amikor hozzám ért, azt kérdezte:

– *Kislány, miért remegsz? Félsz valamitől?*

Bennem akkorra már nagy adag dac is összegyűlt.

– *Úgyis tudom, mit tetszik mondani... Hogy ez ronda, piszkos írás, s álljak ki a sarokba!*

Vali néni közel emelte a szeméhez az irkámot, majd egy kis csönd után azt mondta – de milyen meleg, édes hangon:

– *Hát tényleg csúnyán írsz... De hát olyan nagy baj ez, hogy ennyire neki kell keseredni?*

Megsimogatta a fejem.

– *Tudod, te egyéniség vagy... balról-jobbra döntöd a betűket, ritkaság, ilyen korán... s milyen érdekes a sormintád!*

Leírhatatlan – még ma is – az a változás, ami bennem végbement. Mintha görcs alól oldódott volna a kezem – ráéreztem a betűformákra, s nemcsak megtanultam, de megszerettem a betűvetést. Játék helyett is írtam.”

A tanár viselkedése szívében rejlik: szereti-e, amit csinál, van-e (még) benne tűz a saját „tudománya” iránt, s egyáltalán akarja-e, hogy átragadjon – nemcsak a tudás, hanem elsősorban – a keresni vágyás öröme a gyerekekre.

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Balatoni Kinga Cecília: Két Anna

AKTUÁLIS

- 3 Pedagógusok szakmai támogatása
6 Informatikatanár koordinátori szerepben
8 A távoktatás tapasztalatai

OKTATÁS-NEVELÉS

- 10 Augusztusból szeptemberbe – A tanévkezdés öröme és nehézsége

A HÓNAP TÉMÁJA:
MOTIVÁLÁS

- 13 Bevezető
14 Chantome Anna és Théó – Gyerekek a Műgyetemen
20 Szárnyakat adó tanárok és módszerek
22 Előzetes tudás, személyiség és tanulási zóna
25 „Legjobb motiváció az élménybe vonás”
28 Egy klasszikus a Z generációnak
34 Élménypedagógia a fedélzeten – 1. rész
39 Könyvajánló: Életformáló tanítás
40 Aczél Petra: Peronmese
41 Balázs Géza: 5É

A MI VILÁGUNK

- 42 Intézményi önértékelési standardok
44 Műhelykonferencia a diákszínjátszásról
45 Évfordulók
46 Iránytű
48 Programajánló

10

28

34

OFI

OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

IMPRESSZUM

Felelős szerkesztő: Pálfy Erika • **Főszerkesztő:** Balatoni Kinga Cecília • **Szerkesztőbizottsági tagok:** Aczél Petra elnök, Balatoni Monika, Gloviczki Zoltán, Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán • **Tanácsadó testület:** Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András, Lévai Balázs • **Szerkesztő:** Indri Dániel • **Layout tervek:** Salt Communications Kft. • **Tördelés:** Pattantyus Gergely • **Olvasószerkesztők:** Földes Zsuzsanna, Konkoly Edit • **Megrendelés/hirdetés:** Biró Anita, Telefon: (06-1) 235-7212, E-mail: kiado@ofi.hu • **Felelős kiadó:** Kaposi József

Szerkesztőség: 1143 Budapest, Szobránc utca 6–8., Telefon: (06-1) 235-7276, E-mail: koznevelas@ofi.hu, Internet: folyoiratok.ofi.hu
Kiadja: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet • **Nyomda:** Komáromi Nyomda és Kiadó Kft. (2900 Komárom, Igmándi u. 1.) • **Terjesztés:** Magyar Posta Zrt. • **Előfizetés:** az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet címén. Az Új Köznevelés lapszámait minden iskola egy példányban ingyenesen megkapja. • **További példányszámok rendelése,** illetve egyéb megrendelések esetén egy lapszám ára 600 Ft • **Címoldalon:** Chantome Anna, Chantome Théó (Fotó: Szidor N. Gábor) • **Fotók:** Europress Fotóügynökség
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

Terjedelem: 3 ív • **Készült:** 4700 példányban • **ISSN 2064-0625**

Pedagógusok szakmai támogatása

Szöveg: **Dr. Szabó Mária – Hunya Márta – Katona Erzsébet**, az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet munkatársai

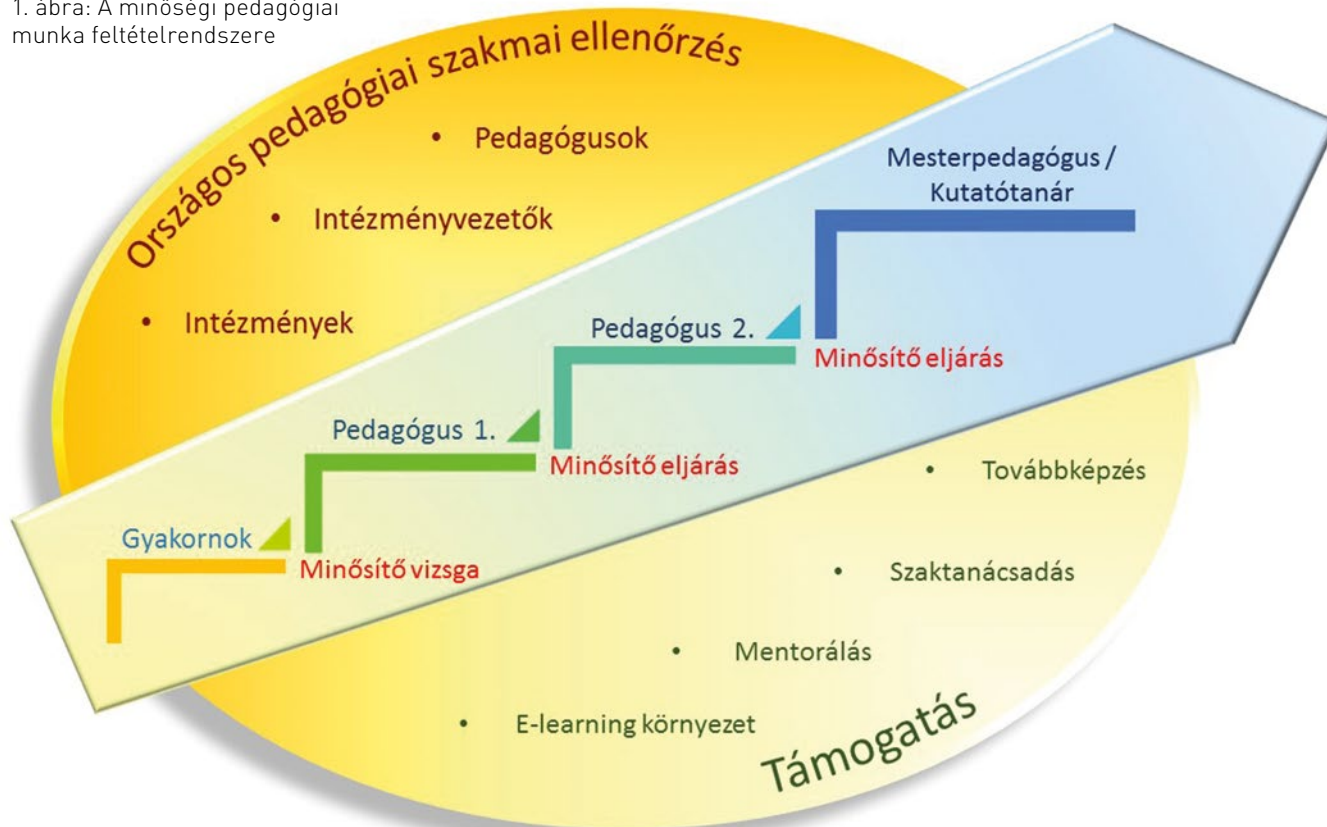

Az oktatás eredményessége szempontjából meghatározó szerepe van annak, hogy a pedagógusok milyen minőségű munkát végeznek. Az elmúlt években oktatáspolitikai intézkedések sora célozta a pedagógiai munka minőségének javítását. Ezek között meghatározó jelentősége van a **pedagógusok előmeneteli rendszerének**, amely egy dokumentált és ellenőrzött rendszer által vonzóvá és kiszámíthatóvá teszi a pedagóguspályát, lehetőséget ad a minőségi szakmai munka elismerésére, felhívja a figyelmet a folyamatos szakmai fejlődés szükségességére, és megteremti az ehhez szükséges feltételrendszert.

A minőségi pedagógiai munka egyik kulcseleme a **folyamatos szakmai fejlődés**, amelyért minden pedagógus saját maga felel. A rendszerszintű megvalósítást a jogszabályokban rögzített kötelező elemek (mint pl. az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés/tanfelügyelet vagy a kötelező minősítések) és a szakmai támogatás (továbbképzések, konferenciák, szervezeti szintű tanulás, tapasztalatcsere, hálózati tanulás, szaktanácsadás, mentorálás, e-learning-környezet) egyensúlya biztosítja.

Az 1. ábrán látható rendszerelemek közül az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés keretében megvalósuló **tanfelügyelet** fejlesztésével a TÁMOP-3.1.8 kiemelt projekt foglalkozott. A pedagógus előmeneteli rendszer egyes szintjeivel kapcsolatos **elvárásokat** (pedagógiai szintleírások, illetve szakmai standardok), valamint a gyakorlók **minősítő vizsgájának** és a Pedagógus 1. szintről a Pedagógus 2. szintre, majd onnan a Mesterpedagógus vagy Kutatótanár fokozatba történő átlépést lehetővé tevő **minősítő eljárásnak** a részleteit a TÁMOP-3.1.5/12-2012/001 kiemelt európai uniós projekt keretében fejlesztették és tesztelték a szakemberek. A pedagógusok **szakmai továbbképzésének** és a **szaktanácsadásnak** a megújítására, valamint a gyakorlók pálya- és szervezeti szocializációját elősegítő **mentorrendszer** kidolgozására ugyancsak ez a kiemelt uniós projekt biztosított forrásokat. A rendszer nélkülözhetetlen eleme az az **informatikai fejlesztés**, amely egyrészt a pedagógusok szakmai fejlődésével kapcsolatos információk dokumentálását, másrészt az információ gyors terjedését, illetve az egymástól és egymással tanulás korszerű technikai hátterét teszi lehetővé.

1. ábra: A minőségi pedagógiai munka feltételrendszere

Mentorálás

A pedagógus-életpálya kezdetén, a **Gyakornok fokozatú pedagógusok számára** az elméletben tanultak gyakorlati megvalósítása, a köznevelési intézmény szervezetébe történő beilleszkedés és a minősítő vizsgán való megfelelés a legfontosabb feladat. Ezek sikeres megvalósításához biztosítanak támogatást a mentorok. A TÁMOP-3.1.5/12 projektben 250 gyakornok és mentoraik kaptak egy tanéven keresztül folyamatos szakmai támogatást. Az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (OFI) közülük közel ötvenet támogatott nemcsak közvetve, mentoraikon keresztül, hanem közvetlenül is: három tutor irányításával folyamatos szakmai kommunikáció és online kapcsolattartás zajlott, időnként pedig műhelyeken személyesen is találkoztak. Ebben a támogató rendszerben kölcsönös tanulás valósult meg. Nemcsak a gyakornokok fejlődtek mentoraik hatására, hanem a mentorok is fejlődtek e tevékenység gyakorlásában. A gyakornokok minősítő vizsgán elért kimagasló eredményei igazolják a mentori támogatás eredményességét és szükségességét. A mentor-gyakornok program egy évének tapasztalatai alapján az OFI a vállalkozó résztvevők bevonásával innovatív, lépésről lépésre haladó, interaktív folyamatban 30 órással akkreditált mentori pedagógus-továbbképzést fejlesztett, amelyben a gyakorló pedagógusok aktív szereplői voltak a képzés tartalmi és módszertani fejlesztésének.

Szaktanácsadás

Mivel a pedagógiai munka minősége jelentős mértékben a pedagógusokon múlik, a rendszer központi eleme a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének támogatása (**tantárgygondozó szaktanácsadás**). A pedagógiai folyamatok azonban minden esetben intézményi kontextusban valósulnak meg, ezért mind a tantárgygondozás, mind a többi szaktanácsadási terület megvalósításában fontos az intézmény. A „többi” szaktanácsadási területet ezért nevezzük **szervezeti szaktanácsadásnak**.

A tantárgygondozó szaktanácsadás alapja ugyanaz a nyolc pedagóguskompetencia, amely mentén a pedagógusok minősítése és szakmai ellenőrzése is megvalósul. A szaktanácsadói látogatás azonban nem mind a nyolc, csak a pedagógus számára legfontosabb két-három kompetenciával foglalkozik, és segít a pedagógusnak megtalálni a fejlődési lehetőségeket.

A 48/2012 EMMI-rendelet a tantárgygondozás mellett hat szaktanácsadási területet (nemzetiségi nevelés, mérés-értékelés, kiemelt figyelmet igénylő gyermek/tanuló támogatása, konfliktuskezelés, intézményfejlesztés, halmozottan hátrányos helyzetű tanulók nevelésének/oktatásának támogatása) különböztet meg. E szaktanácsadási tevékenységek közös sajátossága, hogy nem az egyes pedagógus, hanem a szervezet működésének támogatásával járulnak hozzá a pedagógiai minőség javításához.

A megújuló szaktanácsadásról bővebben **következő lapszámunkban** olvashat.

Pedagógus-továbbképzések

A szakmai tanulás legismertebb és legjobban elterjedt módja a továbbképzés. Annak érdekében, hogy a továbbképzések ne csak a pedagógusok szakmai tudását növeljék, hanem az osztálytermi folyamatok megvalósításához is hozzájáruljanak, az OFI olyan „új típusú” pedagógus-továbbképzéseket fejlesztett (összesen kb. ötven akkreditált továbbképzés készült el), amelyek mindegyike tartalmaz a következő elemek közül legalább kettőt.

- **Előzetes tudásra épül:** a képzésben van egy olyan előzetes tudást és motivációt mérő teszt, amely tájékoztatja a képzőt a csoporttagoknak a témával kapcsolatos előzetes tudásáról és tanulási szükségleteiről. Az akkreditáció szabta határokon belül ehhez kell igazítani a képzés menetét.
- **Folyamatba ágyazott:** a jelenléti napok közötti szakaszban mód van a tanultak kipróbálására és megbeszélésére.
- **Blended:** a képzésnek nemcsak online tanulási környezete van, hanem tartalmaz egy, néha több távoktatásos szakaszt is, maximum a képzési idő fele óraszámát kitevő időtartamban. Az online környezet biztosítja a segédanyagok letöltését és a feladatok beadását, teret ad a résztvevők egymással és a képzővel folytatott kommunikációjának, és biztosítja a szakmai hálózatépítés lehetőségét.
- **Követő támogatás:** A képzések nem zárulnak le véglegesen az utolsó képzési nappal. A szervezőnek, a képzés indítójának a tanultak alkalmazását segítő még legalább egy hónapon keresztül biztosítania kell az online keretben a résztvevők további kapcsolattartását egymással és a képzővel is.
- **Multiplikáció, tudásmegosztás:** A képzéseknek a köznevelési rendszerben történő hatását fokozza, ha a képzés tartalmaz olyan részt, amely segíti a tanultak megosztását a köznevelési intézményben és azon túl. Ez az elem egyrészt azt sugallja, hogy a pedagógusok egymástól tanulhatnak a legtöbbet, és azt is, hogy a megszerzett tudás akkor hasznosul a legjobban, ha a résztvevő nem tartja meg magának, hanem megosztja kollégáival.

A 6-7. oldalon az „IKT-koordinátor” képzéssel ismerkedhet meg.

E-learning-környezet

A blended (kevert) típusú továbbképzés ötvözi a hagyományos tanfolyami és a távoktatásos képzési forma elemeit. Az irányított egyéni tanulás és a hagyományos oktatási forma kombinációja. Megtervezett, irányított és ellenőrzött tanítási-tanulási folyamat zajlik ebben a képzési formában.

A távoktatásról, a tutori munka tapasztalatairól és a Moodle-felületről olvashat a 8-9. oldalon.

A Moodle munkafelület biztosítja a távmunka-szakaszban az önálló tanulás lehetőségét, a résztvevői segédanyagok elérését, valamint kapcsolattartási lehetőséget nyújt a résztvevők és a képző számára.

A távoktatási szakaszban aktív munka folyik, amelynek során feladatokat oldanak meg a résztvevők egyénileg vagy csoportosan, valamint rendszeresen kommunikálnak a képzővel. Itt tölthetik fel elkészült munkáikat, a fórumokon kapcsolatot tarthatnak csoporttársaikkal, illetve visszajelzést adhatnak az ő munkáikra is. A konzulens segíti a távszakaszban a résztvevők munkáját, válaszol a felmerülő kérdésekre.

* * *

A következő oldalakon az – Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet által fejlesztett – szakmai továbbképzésekből adunk ízelítőt, következő lapszámunkat pedig a szaktanácsadásnak szenteljük, ezzel is segítve a pedagógusokat a tájékozódásban. Az OFI a TÁMOP-3.1.5/12 projekt keretében végezte el a továbbképzések felülvizsgálatát, amelynek egyrészt az volt a célja, hogy feltárja a továbbképzési hiányterületeket, és azokra képzéseket fejlesszen, másrészt hogy tartalmi szempontokkal szolgáljon az Oktatási Hivatalnak a pedagógus-továbbképzések akkreditációs eljárásának megújításához.

Az alábbiakban az új típusú pedagógus-továbbképzéseket soroljuk fel.

A TÁMOP-3.1.5/12 Pedagógusképzés támogatása című projektben fejlesztett akkreditált pedagógus-továbbképzéseket a www.ofi.hu/kepzesek-listaja-es-az-akkreditalt-kepzesek-ismertetoje oldalon ismerhetik meg. A képzéseket a projekt keretében ingyen lehet igénybe venni, de nem az OFI, hanem az EDUCATIO szervezésében. Ők hirdetik meg, hogy hol mikor melyik képzés indul. Érdeklődni az iskolataska@educatio.hu e-mailcímen lehet.

ÚJ PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK

1 Vezetőképzések

Óvoda- és iskolavezetőknek külön

- Új elvárások az intézményvezetőkkel szemben
- Intézményen belüli és intézmények közötti tudásmenedzsment
- Intézményi innováció, szervezetfejlesztés, változáskezelés, személyiség- és készségfejlesztés.

2 Tantárgyi képzések

- Óvodapedagógusok szakmai megújító továbbképzése
- Alsó tagozatos szakmai megújító továbbképzés
- Biológia (általános és középiskola)
- Életvitel (általános és középiskola)
- Ének-zene (általános és középiskola)
- Fizika (általános és középiskola)
- Informatika (általános és középiskola)
- Informatika – IKT koordinátori szerep (középiskola)
- Kémia (általános és középiskola)
- Magyar (általános és középiskola)
- Matematika – pénzügyi-gazdasági ismeretek fókusszal (általános és középiskola)
- Sakk (általános és középiskola)
- Történelem (általános és középiskola)
- Vizuális kultúra (általános és középiskola)

3 Horizontális (nem szaktárgyi, illetve a Nat fejlesztési területeihez kapcsolódó) képzések

- A felnőttoktatás módszertana
- A közösségi szolgálat élményszerű megvalósítása
- A módszertani eszköztár bővítése. Aktív tanulás haladóknak
- A reflektív pedagógusszerep és az aktív tanulás gyakorlata
- A tanulás tanítása (általános és középiskola)
- Egészségnevelés (óvoda és általános iskola)
- Erkölcsei nevelés
- Fejlesztő értékelés a gyakorlatban
- Gazdasági és pénzügyi nevelés
- Generációk közötti kommunikáció a XXI. század iskolájában
- Gyermekirodalom
- Híd-programok
- Jogtudatosság az iskolában és az online térben
- Konfliktuskezelés
- Médiatudatosságra nevelés
- Szakiskolai közismeret
- Szövegértés (alsó és felső tagozat)

4 A pedagógiai gyakorlat megújítását és a pedagógusok lelki egészségének megőrzését szolgáló képzések

- Generációk közti kommunikáció
- Önismeret és társas kultúra
- Pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének támogatása
- Stressz, kiégés a pedagóguspályán

Informatikatanár koordinátori szerepben

Szöveg: Fülöp Márta Marianna, Szécsiné Festő-Hegedűs Margit, Bánhidi Sándorné, az ISZE munkatársai

Az Informatika-Számítástechnika Tanárok Egyesülete (ISZE) az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) felhívására benyújtott nyertes pályázatával 2014 nyarán bekapcsolódott a TÁMOP-3.1.5/12 projekt keretében a „Szaktárgyi, szakmai képzések” körében végzett tantárgyi szakmai megújító képzések fejlesztésébe.

Az ISZE fejlesztőiként végiggondoltuk az informatika tantárgy fejlődésének irányait az általános iskolai és a középiskolai nevelő-oktató munkában, és ennek alapján két képzés tematikáját alakítottuk ki:

- a „**Középiskolában informatikát tanító tanárok felkészítése az IKT-koordinátori szerepre**” című 30 órás képzést a középiskolákban tanító informatikatanárok és a mérnöktanárok, és
- az „**Informatika szakmai megújító továbbképzés általános iskolai tanároknak**” című ugyancsak 30 órás képzést pedig az általános iskolákban tanító informatikatanárok részére.

2014 őszén megvalósult mindkét képzés próbaképzése 8-8 fővel, majd a képzések akkreditációját követően, 2015 nyarán a képzőket is felkészítettük a középiskolai informatikatanárok továbbképzésének megtartására. Írásunkban az „IKT-koordinátor” képzés alapgondolatáról és megvalósulását kísérő reflexiókról szólunk.

Az informatika tantárgyra (és a tantárgyat tanító pedagógusokra) nagy nyomás nehezedik: a csökkenő óraszámok és a robbanásszerűen növekvő újdonságtartalom mellett kell eleget tennünk a tantervi és az érettségi követelményeknek, valamint nem utolsósorban a munkaerő-piaci elvárásoknak. A tantárgyat fokozott érdeklődés övezi, így a tananyag-tartalomról gyakran alkotnak véleményt piaci szereplők, sőt szülők is, akik a teljes pedagógiai folyamat ismerete nélkül állítják: „Az informatikához mindenki ért!” A szubjektív megérzések helyett azonban fontos lenne, hogy valódi, szakmai és pedagógiai alapokra épített párbeszéd alakuljon ki.

A tanulók tudásáért felelősek vagyunk, látjuk, hogy számos olyan alkalmazás van, amit szívesebben és motiváltabban tanulnának informatikaórán a diákok, mint a tantervi követelményeket. Tisztában vagyunk azzal, hogy kedvelik a gamifikációt (játékosítás), a látványos multimédiás lehetőségeket, de azt is tudjuk, hogy a diákok által kevésbé kedvelt alkalmazások (pl. szöveg-

szerkesztő, táblázatkezelő) nem öncélúak, ezek precíz kezelésének fontos szerepe van további tanulmányaikban, majdani munkájukban.

Az informatikatanárok is tudatában vannak annak, hogy felelősek szakmai fejlődésükért, így szakmai érdeklődésből, továbbá azért, hogy nevelő-oktató munkájukat magas színvonalon láthassák el, folyamatosan fejlesztik tudásukat, és bővítik iskolájuk digitális technológiával kapcsolatos tevékenységeit is: saját tantárgyukhoz és más közismereti tantárgyakhoz helyi szinten sokan fejlesztenek digitális tananyagot, szinte mindannyian szerkesztik az iskola honlapját, segítik kollégáikat, részt vesznek az iskolai mérések lebonyolításában. Egyre többen kezelnek, adaptálnak, fejlesztenek olyan digitális keretrendszereket, amelyek lehetővé teszik a tanulás korszerű formáit, megszüntetve annak helyhez és időhöz kötöttségét.

Az IKT-koordinátori szerepre felkészítő pedagógus-továbbképzés blended formájú és folyamatba ágyazott. A *blended* (kontaktórás és távoktatásos, kevert) képzés előnye, hogy egyrészt korszerű kommunikációs keretben zajlik, ezáltal közvetíti az online térben zajló együttműködésre épülő munka szemléletét, másrészt lehetővé teszi, hogy az ismeretszerzés kevesebb iskolai távolítással valósuljon meg. A képzés *folyamatba ágyazott* jellegének köszönhetően a résztvevők a két képzési nap között egyénileg, párban és kiscsoportokban együttműködve kipróbálják a tanult módszereket, eljárásokat, s közben lehetőségük van konzultálni az online térben egymással és a képzővel is.

A képzés tematikája összetett. Az informatika tantárgyhoz kapcsolódó szaktárgyi módszertani rész mellett 12 órában a pedagógus-életpályamoddellel, a pedagógiai tervezéssel és a reflektív magatartással

kapcsolatos témákat is tárgyal. (Ez a képzési rész minden az OFI által fejlesztett tantárgyi képzés esetében azonos, így ha valaki a szakmai megújító képzést két szaktárgyából is el akarja végezni, a közös 12 óra alól felmentést kaphat.)

A távoktatásos tananyag-részben mindenki egyéni tempóban ismerkedhet meg az aktuális jogszabályi környezettel, majd egy diasorozat segítségével elemezheti a tartalmi szabályozás jellegzetes vonásait.

A tanítás tervezése témakör bevezetésének az a célja, hogy a résztvevők meglévő elméleti tudását mozgósítva és felfrissítve a pedagógiai tervezés megkapja az őt megillető

helyet a pedagógus munkájában azért, hogy ne az óra megtartása, hanem a tervezése váljon rutinná.

A reflektív magatartás mint a folyamatos szakmai fejlődés alapja témakör arra keresi a választ, hogy mi köze a reflektív magatartásnak a folyamatos szakmai fejlődéshez. A résztvevők *Szivák Judit: A reflektív gondolkodás fejlesztése* című tanulmánya releváns fejezeteit dolgozták fel szakértői mozaikmódszerrel.

A képzés az informatika tanításának módszertani megújítása, frissítése mellett gazdagítja az **általános pedagógiai módszertant** is. Például ráirányítja a figyelmet a természettudományos ismeretszerzésben hatékonyan alkalmazható „felfedezettő tanulás” néven ismert tevékenykedtető módszertani irányzatok gazdagságára.

A képzés során bemutatjuk számos tanulóközpontú modell informatikaoktatásban releváns alkalmazási lehetőségét (projekt-, kutatás-, dizájn-, problémaalapú tanulás).

Az informatika számos témaköre tartalmában interdiszciplináris, más témaköreinél a feldolgozáshoz szükséges gondolkodásmód, további témaköreinél pedig az információfeldolgozás módja mutat kapcsolódást más műveltségterületekkel, tantárgyakkal.

Elvárás, hogy az informatikaórákon megszerzett tudást, gondolkodásmódot, szemléletet a diákok automatikusan alkalmazzák az informatika tantárgy környezetén kívül is. A transzferhatás kialakulásához azonban erre megfelelő tanulási környezetet kell kialakítanunk más tantárgyak keretében is.

Az informatikatanárok a pedagógiai gyakorlatukban alkalmazzák ezeket a tanulási környezeteket, így a diákok számára ezek természetesebb a géptermekekben. Más tanórákra való kiterjesztésükhöz és adaptálásukhoz hatékony segítséget nyújthat az informatikatanár a más tantárgyat tanító kollégáinak is. Annak érdekében, hogy ez a segítség valóban eredményes legyen, célszerű megteremteni ennek a kereteit. Ez elemzést, tervezést, módszertani sokszínűséget, reflektivitást igényel úgy a segítő informatikatanár, mint a segítséget igénybe vevő tanártárs részéről.

Jelen képzés erre a koordinátori szerepre készíti fel az informatikatanárokat annak érdekében, hogy nevelőtestületükben plusz erőforrásként szervezett keretek között segítsék kollégáikat az informatika nyújtotta lehetőségek, az IKT-eszközök használatában. A képzésben részt vevő informatikatanárok a facilitálásról is szereznek saját élményeket, a távoktatásos és folyamatba ágyazott gyakorlati rész online keretrendszerben, a képző facilitáló tutorálása mellett valósul meg.

Az IKT-koordinátor szerep ugyanakkor innovációs tevékenység is, amelynek eredményeképpen javulhat az egyes műveltségterületek együttműködése az iskolán belül, és jobban megvalósulhat a praktikus alkalmazói, informatikai tudás az egyes tantárgyakhoz kapcsolódóan előírt fejlesztése.

A pilotképzés (kísérleti képzés) és a képzők képzése lehetőséget adott a képzés kipróbálására résztvevői és képzői szemszögből is.

A folyamatba ágyazott képzés pilotképzése az előzetes elvárásoknak megfelelően igazolta, hogy mind a tanítás tervezésében (tematikus terv, óravázlat tervezése), mind pedig a tervek alapján megtartott tanórák vonatkozásában fontos szerepe van a munkapárok közös gondolkodásának, tudásuk megosztásának. Kulcsszerepe van a társértékelésnek és a társtámogatásnak. A munkapárok együttműködése előrevetíti a koordinátori szerepkörben megvalósítandó együttműködő, egyenrangú kapcsolatban, személyre szabottan végzendő támogató munkát.

A távoktatás tapasztalatai

A Moodle és a tutorálás

Az új matematika-továbbképzés egyik fejlesztője

Takács Andor matematikatanár, aki a próbaképzésen és a képzők felkészítésén képző és tutor¹ is volt. Rendkívül mozgalmassá tudta tenni a távmunkaszakaszt, a résztvevők között élénk szakmai kommunikáció folyt annak ellenére, hogy ez a képzési forma szinte mindenkinek ismeretlen volt. Arról kérdeztük, mi lehet a siker titka.

– Milyen korábbi tapasztalatait tudta felhasználni a tutori munkában?

– Tanítottam matematikát, fizikát, informatikát és technikát középiskolában, valamint tíz évig dolgoztam pedagógiai intézetben, ahol számos pedagógus-továbbképzés akkreditációs anyagát készítettem el. Az elmúlt húsz évben közel száz csoportnak tartottam pedagógus-továbbképzéseket. Néhány éve részt vettem távoktatási fejlesztésben, kellett távoktatásos tutori feladatot ellátnom, illetve kollégákat felkészítenem tutori feladatok ellátására levelezős gimnáziumi oktatásban. Később Moodle továbbképzési tananyag összeállítására is felkérték, valamint a továbbképzés megtartására. Most legutóbb pedig az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet megbízásából végeztem fejlesztői feladatokat.

A továbbképzés előtt és közben közel 60 fájlt készítettem, illetve töltöttem fel a továbbképzéseket támogató távoktatásos Moodle-felületre. Meggyőződésem, hogy sokat segített, hogy a továbbképzés alatt szerkeszthettem ezt a felületet. Menet közben sok olyan technikai megoldásra jöttem rá, ami gördülékenyebbé tette a tutori munkámat.

– Volt kapcsolata a résztvevőkkel a képzés megkezdése előtt ezen az OFI-s blended képzésen?

– A képzés résztvevői néhány nappal az indulás előtt kapták meg azonosítójukat a rendszergazdától, valamint az első utasításokat a bejelentkezés módjáról és az első feladatokról. Ekkor még nem tartottam velük a kapcsolatot. Először két nappal a jelenléti foglalkozás előtt szólítottam meg a kollégákat – így már nem tudtam érdemben irányítani a résztvevők profiljának kialakítását, amelyek így csak kevés információt tartalmaztak.

Hasznos lett volna, ha kicsit többet tudok a továbbképzés résztvevőiről, arról is, hogy milyen informatikai előismerettel rendelkeznek, milyen rendszerességgel használják a számítógépes információszerzés és kommunikáció valamelyik formáját, ismerik-e a meghirdetett továbbképzés tematikáját.

¹ A tutor a távmunka során a résztvevők rendelkezésére álló pedagógus, rendszerint ő a képző a jelenléti napokon is.

- Mit csinált tutorként a távmunka során?

- A távoktatási munka két szálon zajlott párhuzamosan: egy nagy- és több kiscsoportban. A nagycsoportnak minden résztvevő a tagja volt. Ebben a csoportban lényegében egyéni munka folyt, de a fórumokon kommunikálhattak is. Itt csak kivételes esetben írtak több hozzászólást a résztvevők. Minden jelentős anyag-részhez tartozott egy feladatleírás és egy fórum is a speciális távoktatási tananyagelem vagy tevékenységek mellett (teszt, lecke, feladat, keresztrejtvény, adattár, mintafeladat). Ezzel párhuzamosan négy csoportban kiscsoportos munka is zajlott. Ezt a formát közvetlenül a továbbképzés előtt javasoltam, mert úgy éreztem, hogy azokat a problémajellegű nyitott pénzügyi feladatokat, amelyeket a kollégáktól kaptam, nehezen tudnám az egyéni tanulás folyamatába illeszteni.

A tutori munkára fordított energia jelentős részét a két inaktív csoport mozgósítása foglalta le. Ők semmilyen kezdeményezésre nem reagáltak. Volt, aki 4 napig be sem lépett a rendszerbe (holott a jelenléti napon elmondtam, hogy a továbbképzés csak úgy lehet sikeres, ha naponta dolgozunk a rendszerben), másoknak érzékeltem a jelenlétét, de 6 napig nem szólaltak meg, nem voltak aktívak, csak megfigyelték, mi történik a kurzuson. Menet közben felvettem magamat a csoportokba, hogy közvetlenül aktivizálhassam őket a többiek zavarása nélkül. Mindegyik csoportnak ajánlottam, hogy a nap egy időszakát (pl. a 20–21 óra közöttit) jelöljék ki aktív időszaknak. Gondoltam rá korábban is, de hiába vártam, hogy a csoportban csak lesz egy kolléga, akinek ez eszébe jut. Valószínűleg ez is hozzájárult ahhoz, hogy rettenetesen felpörgött két csoportban a kommunikáció, az egyik kiscsoportban rövidesen 200 fórumbejegyzés született, a belépések száma meghaladta az ezret. Olyan sok lett a bejegyzés, hogy a tartalmakat alig tudtam kontrollálni. Megfordult a fejemben, hogy összevonom a két inaktív csoportot, de türelemre intettem magam. Más megoldást próbáltam találni. Felkértem a többi csoport legaktívabb tagjait, hogy próbálják szóra bírni az inaktív tagokat, és szóljanak hozzá a másik csoportban aktívan dolgozó kollégák munkájához (előzőleg feltöltettem félkész anyagaikat a közös fórumra). Egy hét után még egy csoportban beindult a kommunikáció, és ki is tartott a képzés végéig. A negyedik csoportot kívülről támogattuk, így segítettük az eredményes munkát.

Fő célnak mindig is a szerzett ismeretek oktatásba integrálását tartottam. Ez nagyrészt megvalósult, de azt hiszem, még hatékonyabb lett volna, ha a tanítással kapcsolatos részeket is kiscsoportos munkában dolgozzuk fel.

- Mennyi időt fordított tutorálásra?

- Valószínűleg kétszer annyi időt töltöttem tutorálással, mint amennyi a résztvevőknek előírt kötelező idő volt (11 óra). Nehéz ezt megítélni, mert a tutorálással töltött idő keveredett a fejlesztéssel, rengeteg segédanyagot készítettem közben is, amivel a későbbi képzőnek már nem kell foglalkoznia. Naponta

legalább hatszor beléptem rövidebb-hosszabb időre a rendszerbe (7 óra körül, délben, koraeste, 20 óra, 22 óra és éjfél körül). Tanácsolom, hogy a leendő tutorok is tegyék ezt, reagáljanak gyorsan.

- Milyen kommunikációs formákat alkalmazott a továbbképzés során?

- A kommunikáció alapvető eszköze a Moodle távoktatási keretrendszerben a fórum. A hírfórumon később esténként összefoglaltam a nap sikereit és a problémákat, kiemeltem az elkövetkező időszak legfontosabb feladatait. Az éppen aktuális feladat fórumán az első időszakban én nyitottam vitatémát. Később a résztvevők ebben megelőztek. A kiscsoportokkal megbeszéltem az aktuális feladatokat. Néha nyilvánosan, néha kiscsoportoknak, néha személyesen válaszoltam a felmerülő technikai és szakmai kérdésekre. Nyilvánosan figyelmeztettem a lemaradókat (név nélkül), néha egyéni, személyes üzenetben. Személyes üzenetet csak akkor küldtem, ha úgy láttam, más már nem vezet célra. Egyetlenegyszer sem használtam Moodle-felületen kívüli kommunikációs eszközt. Azt nem hagytam, hogy valamilyen részem ne működjön. Ha hibát észleltem, szerkesztői jogosultságom birtokában kijavítottam, átalakítottam a felületet (láthatóság, határidők, feltöltések engedélyezése, hiányos információk stb., résztvevői téves értelmezés tisztázása).

”
Menet közben lassan belerázódtak a távoktatási technikák használatába. Egy másik blended továbbképzésen már nem nulláról indulnak.
”

- Hogyan értékeli a képzést tutori szempontból? Mit tett volna másképpen?

- Utólag úgy látom, hogy túl sok anyag került a 30 órás továbbképzésbe. Az ellenőrző feladatok is sokrétűek (pedagógus-életpályamodell, portfólió, Nat, kerettanterv, speciális fókusz, módszertan, nem beszélve az eddig ismeretlen Moodle-felületről). Az egész egy szárra felfűzhető, de ehhez a szálhoz terebélyes oldalágak kapcsolódnak, és többségük még ismeretlen a résztvevők számára. Esetenként külön-külön is megérnek egy továbbképzést.

A legnagyobb sikernek azt tartom, hogy a nulláról sikerült felpörgetni az aktivitást, és a sok feladatot (most már belátom egy kicsit túl sokat is) a résztvevők döntő többsége határidőre jól megoldotta. Jól látszott, hogy menet közben lassan belerázódtak a távoktatási technikák használatába. Ezek után egy másik blended továbbképzésen már nem nulláról indulnak.

AUGUSZTUSBÓL

A tanévkezdés öröme és nehézsége

Szöveg és fotó: **Rimányi Zita**

A gyerekeknek és a pedagógusoknak is időre van szükségük ahhoz, hogy visszaszokjanak a tanórák rendjébe az új tanév kezdetekor. Két tanárt és három diákot kérdeztünk meg arról, készülnek-e már augusztus végén a tanévre, és hogy szerintük mivel és hogyan kellene telniük az első napoknak az iskolában.

„Hozzászoktatni az agyunkat a sok információhoz”

**Albert Zalán, Győri Péterfy Sándor
Evangélikus Általános Iskola, 8. osztály**

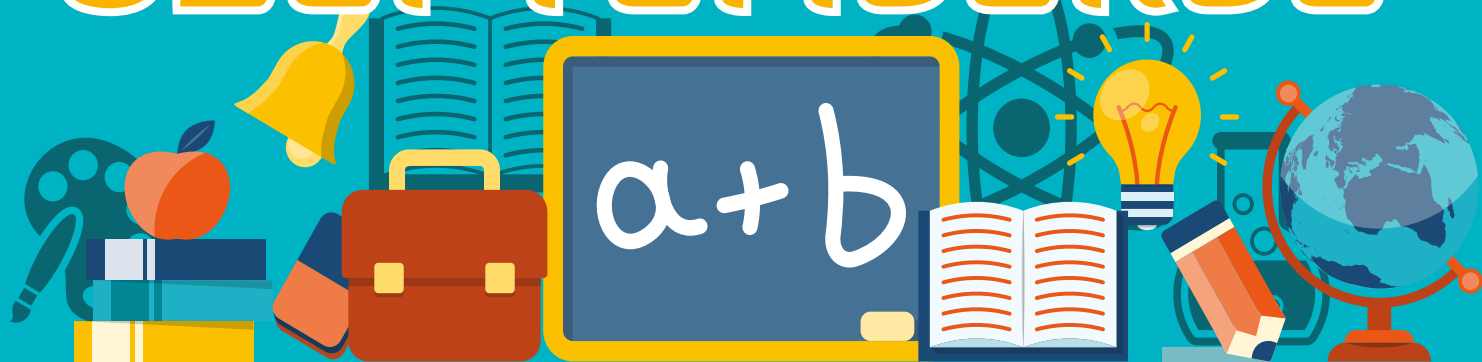

– A szüleim úgy gondolják, kell egy-két hét augusztus végén arra, hogy a nyári programokból visszazökkenjünk az iskolaidőszak rendjébe. Ilyenkor elkezdünk korábban kelni, elolvassuk az ajánlott olvasmányt, kicsit ráhangolódunk a sulira. Átveszünk a tankönyveket, füzeteket veszünk, becsomagoljuk őket.

Nekem és a fivéremnek nem kell sok minden, mert mi nyolcadikosok leszünk, a legtöbb szükséges holmink megvan. Viszont több dolgot kell beszerezni a kishűgünknek, ő most lesz elsős. (Neki biztosan az is fontos, hogy több iskolaszere lehetőleg rózsaszín legyen.) Mivel most kezdi az iskolát, én ahhoz adtam neki tanácsot, hogyan érdemes viselkednie az iskolában, mire érdemes figyelnie, hogy élvezze a tanulást és őt is szeressék a tanárok meg az osztálytársai – mondta Zalán. Amikor a szünidő után először bemegy az iskolába, az szokott eszébe jutni, milyen gyorsan eltelt a nyár, és milyen sok idő van hátra addig, míg újra vakáció lesz.

– Itt van megint egy tanév. Végig teljesíteni kell, tanulni, fegyelmetten viselkedni. De várnak ránk jó dolgok is, például a tudományokról sok érdekeset is megtudhatunk. Én a fizikát és a matematikát szeretem jobban. Nálam ez tanárfüggő, sok múlik azon, hogy az adott tárgyat érdekessé tudja-e tenni a tanár. Az is jó, hogy az osztálytársainkkal hét közben mindennap együtt lehetünk, jól összehangolódott csapatot alkotunk. Többen nyáron is tartjuk a kapcsolatot, leginkább az internet révén, de van, amikor átugrunk egymáshoz, a haverokkal elmegyünk moziba vagy csak be a városba, esetleg focizunk – sorolta Zalán, aki így tudja is, melyik osztálytársa hol nyaralt. Van olyan tanára, aki a tanév első óráján megkérdezi erről a diákokat, és olyan is, aki „egyszerűen bejön, üdvözlő minket, és elkezd tanítani, rögtön jelzi is, hogy két hét múlva témazárót írunk”. De azért Zalán tapasztalatai szerint a legtöbb tantárgyból van egy-két hét „átszokási” idő, ilyenkor több a játékos feladat, és „lazábban kérdezik” a tanárok a diákokat, azaz még nem gond, ha nem tudják a választ. – Nem baj, ha hagynak egy kis időt a visszaszokásra, de szerintem az se, ha rögtön az első órán elkezdünk úgy tanulni, mint később kell, mert mielőbb vissza kell szoknunk az isibe, be kell indítani az agyunkat, rá kell szoktatni, hogy megint sok információt fogadjon be – fogalmazott.

SZEPTEMBERBE

„Fontos, hogy érezzük, a tanárok is kíváncsiak ránk”

Markos György, Audi Hungaria Iskola, 6. osztály

– A tanévkezdés előtt mindig szánok pár napot arra, hogy ráhangolódjak az iskolára. Ilyenkor nem végzek túl komoly munkát, inkább csak átnézem a tavalyi tananyagot, és a felolvasást gyakorlom, hogy ha ilyen feladatom lesz, ne kapjak rossz jegyet. Ezért azt szokták mondani a felnőttek, hogy nagyon rendes gyerek vagyok, de azért nem viszem túlzásba a dolgot. Inkább arról van szó, hogy meg akarom magamnak könnyíteni a tanévkezdést, és nagyon nem szeretek év elején rossz jegyet kapni – mondta el György, aki a tanévnyitói előtti napokban már korábban kel és fekszik, úgy, ahogy arra az iskolaidőszakban szükség van. Ha nyáron azt mondják neki, hogy „szeptemberi tanévkezdés”, akkor arra gondol, megint sokat kell tanulnia, de annak örül, hogy találkozhat a barátaival, akikkel egy osztályba, iskolába jár. Kedvenc tárgyai a matematika és a nyelvtan, mert szerinte ezeket tanítják osztályában a legjobb tanárok. A többi pedagógusát is kedveli, még a testneveléstanárát is, akit kicsit szigorúnak tart.

– Az iskolában szerintem a kötöttebb időbeosztás az, ami nem annyira jó. Nekem egyébként a nyár sem akkor kezdődött, amikor vége lett a tanévnek, mert hosszabb időt töltöttem edzőtáborokban, úszóedzéseken. Az igazi szünidő nekem az, amikor a barátaimmal játszhatok, amikor nem szigorú napirendet kell követnem, hanem szabadon alakíthatom a programjaimat – hangsúlyozta György, és arról is beszélt, hogy az első héten, a „ráhangolódáskor” az iskolában szerinte a tanárok még elnézik, ha a diákok nem figyelnek annyira az órákon és kicsit hangoskodnak. – Valószínűleg kapunk új tanárokat is, és lesznek olyanok, akik ugyan már tanítottak minket, csak kevesebbet voltunk velük. Ilyenkor úgy jó, ha először megismerkedhetünk, összeszokhatunk valamennyire, megtudhatjuk a szokásaikat. Utána szerintem érdekesebb lehet velük a tanóra, és nagyobb kedvünk lesz tanulni tőlük. Az is fontos, hogy érezzük, ők is kíváncsiak ránk – fogalmazott a diák.

„A gondolataink még visszakanyarodnak a nyárra”

Szűr Márton, Kazinczy Ferenc Gimnázium, 10. osztály

– Kajakozom, így a nyári szünidőben edzőtáborban és versenyeken is voltam. A felkészülés, hasonlóan az iskolába járáshoz, fegyelmességet, rendszerességet kíván: például reggel hétkor kelnem kell. Augusztusban szokott a család nyaralni menni, de utána van még idő a tanévkezdésig, ami jó a ráhangolódáshoz. Ilyenkor átnézem a felszerelésemet, a füzetjeimet – fogalmazott Márton, aki augusztus közepén szokott szüleiével tanszereket vásárolni, mert szeretne mindent időben beszerezni. – Néhány füzetet szoktam csak venni a kedvenceim közül, tornaórára való ruhám, táskám már van – mondta a gimnazista.

– Vannak, akik sajnálkozni szoktak augusztusban, hogy hamarosan kezdődik a tanév, de én nem gondolok erre. A vakáció minden évben egyszer véget ér. Talán az a legjobb része a szeptembernek, hogy végre újra találkozhatok több osztálytársammal. Az évnitői, az osztályterem nem jelentenek újdonságot, mert hat éve ugyanoda járok, talán ezért is kisebb bennem tanévkezdéskor az izgalom – mondta el Márton, aki nyáron is tartotta a kapcsolatot osztálytársaival. Az internetes közösségi oldalakon üzentek egymásnak, és többükkel, akikkel szorosabb barátságot ápol, találkozni is szoktak: beszélgetnek, játszanak, fociznak. Osztálya a legnépszerűbb közösségi oldalon két csoportot is létrehozott, egyikben benne vannak a tanárok is, a másikban csak a diákok. Mindkettőn meg szokták osztani nyári élményeiket.

– Az első iskolai napon a tanárok általában körbemennek a teremben, megkérdezik, hol voltunk, mit csináltunk. Nem az egész osztály hallja, mit válaszolunk, kisebb csoportokban beszélgetünk. Van olyan tanár is, aki már az első órán úgy tanít, mint a későbbiekben. Van, aki még a másodikon is könnyebb feladatokat ad. Az nem lenne jó, ha már az első nap szintfelmérőt kellene írni, kell egy kis idő a visszaszokásra, hiszen a gondolataink még visszakanyarodnak a nyárra – mondja a diák.

„Az első héten játékos, mozgásos feladatokat, rejtvényeket adok”

Kiss Lászlóné, Győri Radnóti Miklós Általános Iskola, nyelvtanár

– A júniusban végződött tanév végén ballagtak a nyolcadikos osztályom diákjai, négy évig voltam az osztályfőnökük. Velük a közösségi oldalakon tartom a kapcsolatot, még ha nem is olyan gyakorlottan használom ezeket a fórumokat, mint ők. Válaszok a kérdéseikre, biztatom őket, ha szomorúak. Az osztálynak létrehozott csoportba bevettek engem is és több tanárukat, így mi is látjuk a posztokat arról, hol nyaralnak, táboroznak, milyen épp a hangulatuk. Valószínűleg így lesz majd ősztől az új osztályommal is – mondta el Kiss Lászlóné, a győri Radnóti pedagógusa. Arról is beszélt, hogy több kollégájával nyáron is össze szokott futni, mert nemcsak munkakapcsolat, hanem barátság is összeköti őket. A teljes tantestület augusztus 24-én az alakuló értekezleten találkozik. A szakmai megbeszélés mellett pedig arról is szó esik, ki hol nyaralt, hogyan teltek a nyári hónapok.

– A tanítás előtti héten már tárgyalunk a különböző programokról, teendőkről. Megbeszélést tart az igazgató a helytessel, a munkaközösség-vezetőkkel, a diákönkormányzat vezetőjével, és a munkaközösségek tagjai is összegyűlnek. A tanévnnyitó értekezleten elfogadjuk a munkatervet, amit magunk állítottunk össze, persze az útmutatás a mérvadó, amit a KLIK-től kapunk. Mindig kell kicsit újítani is, számít, milyen csoportot kapok – erre már a nyáron gondolkodom. Továbbképzésen is voltam, s beépítem az óráimba, amit a projektalapú oktatásról tanultam. Próbálok a világ változásait követni, az internet adta lehetőségeket az oktatásba bevonni, mert a régi módszerek nem mind vonzóak a gyerekeknek. S a lényeg, hogy motiváltak legyenek, a tanulás örömét megőrizzük – hangsúlyozta a német nyelvet tanító pedagógus.

– Az órarend szerinti rendszerbe nekünk is nehéz kicsit visszazökkenni, át tudjuk érezni a diákok helyzetét. Általában maguktól mesélnek a nyári élményeikről, én pedig szívesen meghallgatom őket. Az első hét lazább az óráimon, játékos, mozgásos feladatokat, rejtvényeket adok a tanulóimnak ráhangolódásképp, mert belegondolok abba, hogy az előző napokban még a családdal bicikliztek, aztán ott kell ülniük öt-hét tanórán át figyelmeztetetten a padban és negyvenöt perccel át figyelniük. Nekem is nehéz hat-hét órát megtartani zsinórban, elfáradok a végére. Az a jó pedagógus, aki kicsit gyerek tud maradni – állítja Kiss Lászlóné.

„Ne hozzuk kínos helyzetbe a gyereket”

Szűrné Pápay Ágnes, Kazinczy Ferenc Gimnázium, igazgatóhelyettes

– Tartom nyáron is a kapcsolatot diákjaimmal az internet révén, de ők több időt töltenek a közösségi oldalakon, mint én. Olyankor szoktak üzeni, ha túl vannak a nyelvvizsgán. Jó érzés, ha beszámolnak a sikereikről. Az e-mail címemet megadtam nekik év végén, ha segítség kell, megkereshetnek. Persze nem túl gyakran teszik, látnak eleget év közben – mondta mosolyogva a győri Kazinczy tanára. Arról is beszélt, hogy pedagóguskollégáival akkor találkozik, ha vége a szabadságnak. Augusztus 20-a után az alakuló értekezleten azért mindig szóba kerül, kinek hogyan telt a nyara.

– Ahogy a gyerekek, mi is örülünk egymásnak. Aztán az értekezleten az igazgató bemutatja az új kollégákat, elmondja, mi történt a nyári táborokban, milyen felújítások voltak az iskolaépületben. Az első hetünkön még nincs tanítás, de mi már bejárunk az iskolába, munkaközösségi ülések vannak, megbeszéljük a várható programokat, szó esik a versenyekről, a tematikus hetekről. Ugyanúgy, ahogy a diákoknak, nekünk is szükségünk van a visszarázódásra, de nekünk a tanítás előtti idő már felkészüléssel telik, így könnyebb az átmenet. Mondták is egyszer a tanítványaim, hogy mi ilyenkor már „ezerrel pörgünk” – idézte fel a pedagógus, aki angolt tanít. Azokban az osztályokban, amelyeket már korábban is tanított, a tanév első óráin is már angolul zajlik a beszélgetés – a nyári élményekről is angolul kommunikálnak. Arra viszont ügyel a tanárnő, hogy senki ne kerüljön kínos helyzetbe. Úgy véli, ha egyesével felállva kellene tanulónak a nyaralásról beszámolniuk, lenne, aki tengerparti kirándulásokról beszélne, és olyan is, aki sehova se tudott elmenni. Nagyok a különbségek a szülők lehetőségei között – szerinte a pedagógusnak erre is gondolnia kell. Inkább azt szokta mondani, meséljenek a legjobb programjukról, a legjobb élményükről, ami nem csak utazáshoz kapcsolódhat.

– Az angolnak magas az óraszám, ezért a tanév első hetében hagyhatok időt a visszarázódásra, lazább, játékos feladatokat adok. Könnyű a dolgom ilyen szempontból, mert egy a lényeg, hogy használjuk a nyelvet.

Motiválás

*„Az agy nem egy edény, amit meg lehet tölteni,
hanem tűz, amit lánggra kell lobbantani.”*

(Plutarkhosz)

Gerekegye'em

201

Gyerekegyeten

201

Chantome Anna és Théo

Gyerekek a Műegyetemen

Szöveg: Babarczy Veronika | Fotó: Szidor N. Gábor

Idén először szervezett Gyerekegyetemet a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME), mégpedig akkora sikerrel, hogy jövőre is megrendezik. A 9–14 éves korosztály számára szervezett ötnapos rendezvény célja az volt, hogy már gyermekkorban kedvet csináljon a természettudományokhoz, megmutassa az egyetemen szereshető tudás keresztmetszetét: a fizikai alapelenségektől a matematikán, a kémián és az informatikán át egészen a pénzügyekig. Az ifjú hallgatók maguk is kísérletezhettek, az utolsó napon pedig bemutatták projektfeladatukat, és átvehették a Gyerekegyetem elvégzését igazoló oklevelüket.

Anna és Théo

A rendezvényen 300 általános iskolás vett részt, köztük **Chantome Anna** és **Chantome Théo**. A 11 éves Anna a Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola és Gimnázium tanulója. Amellett, hogy nagyon szereti a zenét, igazán szeret tanulni, és jól megy neki az iskola. Bátyja, Théo 12 éves, és a nyolcosztályos Kosztolányi Dezső Gimnáziumba jár. Mindketten nagy lelkesedéssel meséltek a **Gyerekegyetemen** szerzett élményeiről.

– A gyerekek nyáron szívesen mennek sporttáborokba, evezni, úszni vagy csak úgy nyaralni. Egy matematikáról, fizikáról, kémiáról szóló tábor miért volt érdekes a számotokra?

Anna: – Izgalmasnak találtuk a programokat, és nem baj, hogy a szünetben is tanulunk kicsit. Voltak olyan tárgyak, amiket az iskolában még nem tanulunk. Ezek nagyon érdekelték mindenkit, így csendben voltunk és figyeltünk.

Théo: – Engem nagyon érdekel a matematika és a fizika, ezért tetszett meg a program. Jó volt, hogy az előadások közben be is mutatták, amit elmagyaráztak, és így könnyű volt végig figyelni. Meg az is jó volt, hogy nem kellett írni, azt nem nagyon szeretem. És azon sem kellett izgulni, hogy hányast kapunk majd.

– Hogy telt egy napotok?

Théo: – Legelőször ott vártak minket a kikészített táskák, pólók, füzetek, a nyakba akasztós névjegykártyák és az órarend. Reggel előadással kezdtünk egy óriási teremben, ahol minden csoport együtt volt, azután ment minden tankör a maga órájára. Nem teljesen ugyanaz

volt az órarendünk, csak a nagy előadások voltak köztük. A csoportokba életkor szerint osztottak be minket, minden csoportnak más volt a neve, a görög ábécé betűi szerint, és más színű pólóink voltak. Az órák között 15 perc szünet volt, majd jött a következő óra. Így soha nem unatkoztunk. Ja, és nagyon jó volt a kaja!

Anna: – Később kezdődtek az órák, mint a rendes iskolában. És csak az első napon kellett regisztrálni, a többi napon az egyetemisták eligazítottak minket, amikor beérkeztünk. Sokat játszottak is velünk, nagyon érdekesek voltak az órák és az új tantárgyak. Otthon pedig rengeteget meséltünk arról, mit csináltunk egész nap.

– Mi tetszett nektek a legjobban?

Théo: – Nagyon tetszett az egész, de a kedvencem a *Mágikus fizika* és a *Microsoft játékfejlesztés* volt, ahol egy robotot építettünk fel és működtettünk. A pályát, a játékkeret is mi csináltuk meg hozzá, és minden mást mi alakítottunk ki: a játékszabályokat, a szereplők tempóját, és hogy ki mit csináljon a játékban. Igazából felépítettünk egy programot.

Anna: – A *Villámok közléről* érdekes és látványos volt. Lekapcsolták a villanyt, így nagyon jól látszottak a villámok a sötétben. Olyan is volt, hogy beültünk hárman egy dobozba, amin villámhárító volt, ránk irányították a villámot, mégsem lett bajunk. Picit azért félelmetes volt, meg hangos.

– Volt-e olyasmi, ami korábban nem érdekelt titeket annyira, azóta viszont foglalkoztat?

Anna: – A *Hogyan születik a kép* nekem meglepetés volt, az elektronikus képek létrejöttéről szólt. A kémia is újdonság volt számomra.

Théo: – Engem azért érdekelt a *Milyen ügyek a pénz-ügyek?* előadás, mert elkölteni jól tudom a pénzem, megtartani viszont kevésbé. Érdekes volt még az is, amikor hajszaát vizsgáltunk komoly műszerekkel.

– Gondolkoztatok már azon, hogy mit tanulnátok a későbbiekben, milyen pályát választanátok? Esetleg a tábor adott új ötleteket?

Théo: – A játéktervezés nagyon megtetszett. De szívesen lennék még pilóta vagy informatikus-mérnök.
Anna: – Eddig állatorvos szerettem volna lenni, de most azt gondolom, szívesen foglalkoznék kémiával.

Anna és Théo mesélt még a Gyerekegyetem záró eseményéről, ami a kisdíjak és a szülők számára egyaránt nagy élmény volt. Itt mutatkoztak be a csoportok az elkészült munkáikkal. A szülők egy másik teremben kivétíon követhették a prezentációkat. Volt a projekttervek között GPS-szel felszerelt, divatot követő színváltó esernyő, szelektív kuka, amelyik maga válogatja szét a bedobott szemetet, arcfelismerő biztonsági rendszer, illetve napenergiával működő, háromléptű vízi-repülő-busz. A záró esemény végén pedig egy ünnepség keretében – ahol az egyetem leköszönő és új rektora is jelen volt – minden résztvevő megkapta az oklevelét. Úgy tűnik, valóban fontos esemény volt a Gyerekegyetem a Műegyetem számára.

A jövő innovációs szakemberei most még csak érdeklődő gyerekek...

Az egyetem oktatói és hallgatói hatalmas lelkesedéssel vállalták a szervezést és a lebonyolítást. Amolyan gondos mérnöki tervezéssel állították össze a programot, amelyben a vetélkedők és játékok mellett elsősorban a tudás élményszerű átadása volt a cél.

– Bízunk benne, hogy a rendezvény hagyományt teremt, és segítségével sikerül az ifjúságot a műgye-
mi tanulmányok, illetve a természettudományok felé orientálni – mondta **Péceli Gábor**, a BME leköszönő rektora, hozzátéve, hogy a Gyerekegyetem célja az is, hogy néhány lehetséges karrierpálya felfedezése után a fiatalok könnyebben döntsenek arról, mivel szeretnének foglalkozni felnőttként.

Az ötnapos rendezvény napindító előadással kezdődött, majd tankörönként más-más szemináriumok voltak. A görög ábécé betűivel nevezték el az életkor szerint összeállított tanköröket, és más-más színű pólókkal különböztették meg őket. A koordinálásban önkéntes egyetemi hallgatók segítettek, akik a szünetekben játszottak is a gyerekekkel.

– A hét során forgószínpadszerűen minden tankör minden szemináriumot meglátogatott, így mindenki megismerkedhetett a heti témákkal – számol be a programról **Völgyi István** építőmérnök, a BME Hidak és Szerkezetek Tanszékének adjunktusa. – Azt láttuk, hogy a gyerekek nagyon élvezik mindezt. Számos pozitív visszajelzést kaptunk, úgyhogy folytatni fogjuk.

Hozzáteszem, nekünk éppúgy nagy élmény volt, hogy a gyerekeknek ekkora örömet tudunk szerezni a munkánk bemutatásával. Nem titkolt és gyakorlatias szempont, hogy ugyan még nagyon messze vannak az egyetemválasztástól, de ha idejekorán megkedveltetjük velük a természettudományokat, nagyobb kedvvel tanulják, és jobban is szeretik majd ezeket a tárgyakat. Így többet, mélyebben foglalkoznak velük, amiből hosszú távon az egyetem is profitálhat.

Dallos Györgyi, az BME Villamos Karának PR-vezetője és a Gyerekegyetem szervezője elmondta, hogy a tábor végén az értékelő kérdőívet a szülők szokatlanul nagy arányban, 185-en töltötték ki, amit sokan közülük szöveges értékeléssel is kiegészítettek.

– A szülői vélemények közül minden másodikból az derült ki, hogy a gyerekek otthon egyfolytában az itt szerzett élményeiről meséltek – mondja a szervező. – Beleszövük a játékaikba, sőt a terveikbe mindazt, amit valamelyik előadáson hallottak. Sok szülő azt tapasztalta, hogy a gyereke megújult lelkesedéssel vetette bele magát az új ismeretek szerzésébe. Vagy éppen bejelentette, hogy fizikus vagy kémikus lesz. A visszajelzések nagyon hasznosak számunkra – teszi hozzá. – A szülők javasolták például azt, hogy a jövőben az előadásokat is korosztályos bontásban szervezzük meg. Az idei egy kísérleti tábor volt, ahova 9-től 14 éves korig hívtunk gyerekeket. Mi is éreztük, hogy az utóbbi korcsoport

már jóval aktívabban vesz részt a programban, felkészültebb, jobban érti a hallottakat. Viszont arra mégis jó volt ez az első tábor, hogy a részt vevő gyerekek megtapasztalhatták, milyen háromszázan ülni egy hatalmas egyetemi előadóteremben. Igazi közösségi élmény!

A nyári táborok megszokott árához képest a részvételi díj jóval kedvezőbb, 10 ezer forint volt, köszönhetően a szponzori támogatásoknak. A Gyerekegyetemet a BME Pro Progressio Alapítványa mellett teljes mértékben támogatták a BME ipari partnerei is, akik a szakmai előadások bemutatásán túl a részvételi díj jelentős részét is átvállalták a szülőktől. A nagy cégek többek között azért is álltak a kezdeményezés mellé, mert szintén érdekük az utánpótlásképzés.

– De hogyan is kezdődött mindez, voltak-e előzményei az egyetemi nyitásnak? – kérdezem Dallos Györgyit.
– Amikor a rendszerváltás után tömegesen elérhetővé vált a felsőoktatás, az intézményekben tudatosodott, hogy versenyhelyzet alakult ki, és hogy a siker érdekében tájékoztatni kell a középiskolásokat. Ekkoriban indultak a nyílt napok az egyetemeken. A Műegyetem esetében nem volt hazai versenytárs, egy idő után mégis azt éreztük, a nyílt nap önmagában kevés, személyesen kell ellátogatnunk a középiskolákba, és ott élményszerűen bemutatni, miért érdemes természettudományos, illetve műszaki pályát választani. Ezt a programot

BME Gyerekegyetem a számok tükrében

- 5 napos program
- 2, 5 nap toborzás
- 300 résztvevő kisdíák – 100 lány, 200 fiú
- belőlük 14 csapat a görög ABC betűivel elnevezve
- 80 önkéntes egyetemi hallgató
- 60 egyetemi oktató és doktorandusz
- 35 órányi előadás és szeminárium
- 8 millió forintos költség
- 800 előzetes jelentkező/érdeklődő a 2016. évi Gyerekegyetemre

erősítette a későbbiekben például a Villamosmérnöki és Informatikai Kar *Nyitott laborok délutánja*, amikor maguk az érdeklődő diákok látogatnak el az egyetemre; majd – nyugati példák nyomán – része lett a programnak a *Lányok a tudományban* kampány is, hisz arra lettünk figyelmesek, hogy fokozatosan csökken a műszaki pálya iránt érdeklődő lányok aránya. A téma iránti figyelem aztán szerencsére meghozta az eredményét – avat be minket a szervező. – A nyugati egyetemen annyiban járnak előttünk, hogy már gyerekprogramokat működtető irodáik vannak, amelyek a legfiatalabb korosztályt hivatottak megszólítani. Az elmúlt években azért is lett a felsőoktatásban kulcsszó a tehetséggondozás, mert kutatások kimutatták, hogy ha a 8–12 éves korosztály élményszerűen találkozik a matematikával, fizikával, kémiával, nagy valószínűséggel továbbtanuláskor a természettudományokat választja.

Ezek kellett ahhoz, hogy idén egy dinamikus szervezőcsapat a Műegyetemen belevágjon az első – kísérleti – gyerektábor megszervezésébe.

Tapasztalatok a programról

A szervezőket meglepte, milyen bátran mertek kérdezni a gyerekek az előadásokon. Olyannyira, hogy két nap után fel is kellett állítani egy szabályt: előbb az előadó megtartja az előadását, és csak utána tehetik fel a gyerekek a kérdéseiket. A hasonló helyzetek megoldása miatt tehát a szervezőknek is egyfajta tanulást jelentett ez az öt nap.

A Gyerekegyetem végén izgalmas volt, amikor a gyerekek olyan, szerintük hasznos és gyakorlatias találmányokat mutattak be, amelyeket szívesen megvalósítanának. Itt is meglepetést okoztak a szervezőknek, például a lézerkással, amely a szeletelés során máris megpirítja a kenyeret; egy olyan kertészettel, ahol minden munkafolyamatot és a növények gondozását is elektronikus rendszerek látják el, amiről helyzetjelentést is adnak, vagy a teleportáló fülkével, amely pénzérmé bedobásával juttatja el az embert egy adott helyre.

Az egyetemi oktatók részéről igen bátor vállalás volt a legfiatalabbakkal való közös munka, hiszen nem általános iskolás korosztályhoz szoktak. A szervezők azonban mindenre gondoltak: készítettek az oktatók számára egy pedagógiai felkészítő anyagot erre a korosztályra fókuszálva.

Fotó: Hocza Balázs

rú fogalmakkal elmagyarázva, hogy a gyerekek megértsék. Így később már velük közösen tudunk hidakat tervezni Bergengócia folyójára.

Egy interaktív számítógépes hídépítő programot is bemutatunk, amellyel először egy helytelen, majd a helyes megoldást készítettük el. A szeminárium legizgalmasabb része az volt, amikor a folyót jelképező nagy kék fóliánk fölé 4 különböző hídmodellt építettek meg a gyerekek. Ezek 2,5–4 méter hosszú, igazán látványos szerkezetek lettek, amelyeken át is kelhettek a gyerekek. Az elkészült építményeken aztán büszkén fényképezkedtek.

Völgyi Istvánt nem aggasztja, hogy az elkövetkező években lehet lemorzsolódás a természettudományos pályán, hiszen az általános iskolákban és

gimnáziumokban sok a jó tanár, aki meg tudja szeretetni ezeket a tárgyakat a gyerekekkel. Neki magának is nagyszerű élményei voltak kisdíákorából, részben ennek is köszönhető a pályaválasztása.

Az önkéntes szakkollégisták pedig, akik az ötnapos képzés alatt segítettek a gyerekcsoportok koordinálásában, felkészítő alkalmakon vettek részt, amelyeken megtanulták, miként kezeljék a különféle szituációkat: mit tudnak tenni, ha elkezd sírni egy gyerek, vagy rossz a kedve, netalántán hisztizik. Játéklistát is kaptak, amelyből kiválaszthatták azokat, amelyeket a szabadidős foglalkozások alatt a gyerekekkel játszanak majd. Játékos matematikaversenyt is rendeztek, amelyhez a *Matematika Összeköt Egyesületet* hívták segítségül, akik hasonló méretű rendezvényeket szoktak szervezni és megvalósítani.

A Műegyetem tehát mérnöki gondossággal tervezett, így ment is minden gördülékenyen. Viszont az már az előadókat dicséri, hogy igazán jól vezették végig a programokat, mert nem voltak fegyelmezési gondok, annyira lekötötték a gyerekek figyelmét az egyes előadások.

– Egyértelmű volt, hogy a gyerekeknek játékosan kell átadni az ismereteket, mégis okozott némi fejtörést, miként oldjuk meg ezt a feladatot, hiszen egyértelműen kiléptünk a komfortzónánkból – mondja Völgyi István. – Onnan kellett elindulnunk, hogy átgondoltuk, milyen szóhasználatlal élhetünk másodikos, harmadikos, negyedikes gyerekek esetében, és milyen tudásra építhetünk. Végül kerettörténetbe ágyaztuk azokat az ismereteket, amiket szeretnénk volna átadni, így született egy mese Bergengócia hiú folyójáról, amely mindinkább szerette volna magát feldíszíteni, és gyönyörű hidakra vágyott. Mivel nem akadt senki, aki hidat tudna építeni, Bergengócia királya tanulmányútra küldte az embereit, hogy megismerjék a hídépítés tudományát. Így jutottak el Budapestre. Az itteni mesterek – azaz mi, előadók – bemutattuk a legfontosabb híd típusokat, olyan egyszer-

Ünnepélyes diplomaosztó

A rendezvény utolsó foglalkozásán a gyerekek bemutatták projektfeladatukat, majd átvették a Gyerekegyetem elvégzését igazoló oklevelet. **Orosz László** egyetemi docens, aki az esemény moderátora volt, ezekkel a szavakkal köszöntötte a gyerekeket: „A tudást mind a mai napig egyik nemzedék adja át a következőnek. Ti komoly tudásmennyiség birtokosai lehettek, de ez nagy munka. A hosszú tanulási folyamat legutolsó szakasza az egyetem: itt ismerkedtek meg azzal a szaktudással, amelynek segítségével jobb robotokat, számítógépeket, okostelefonokat, közlekedési eszközöket, gyógyszereket fogtok tervezni, és az emberek életét könnyebbé, hosszabbá és remélhetőleg boldogabbá tudjátok tenni. A tanulás nehéz folyamat, de ha bennetek szeretet és olthatatlan kíváncsiság él a tudomány iránt, akkor ezt a nagy nehézséget le fogjátok győzni. Reméljük, sokan közületek néhány év múlva ismét itt ülnek e padokban.”

A szervezők bíznak abban, hogy a Műegyetem padso-raiban a jövő innovátorait, IT szakembereit, matematikusait, fizikusait és tudósait köszönthették. Egyik lehetőség a program folytatására a közeljövőben, hogy szombatonként nyílt napokat tartana a BME az érdeklődő kisdíákoknak. Emellett sok más ötletük is van: szeritük a pedagógusképzésben is új perspektívát nyithatna, ha a tanítók, tanárok is ellátogatnának egy-egy nyári gyerekegyetemre.

Szülői vélemények

„A skálán valamennyi esetben a maximális értéket adtam, mivel valóban maximálisan elégedett volt a gyermekem és én is mint szülő. Gratulálok a szervezéshez! Valóban tartalmas időtöltés volt a fiam számára. Minden este hosszasan mesélt az élményeiről. Mint volt műegyetemista, örülök, hogy a fiamat is megérintette a BME atmoszférája.”

„Nagyon jó volt a szervezés, mindenre gondoltak: gyerekbarát ennivalók, szuper füzet, amibe jegyzetelhetek és rajzolhattak, jó volt az ötlet, hogy a kicsik színezzenek az előadásokon. A tankörvezető egyetemisták szuperek voltak, nemcsak a mieink, de ahogy láttam, minden csapatéi: mosolygósak, kedvesek, láthatóan élvezték a munkát.”

„A kisebbik fiam életkorából adódóan még nem tanul kémiát, de az előadás teljesen elvarázsolta, azóta a kémia az új érdeklődése. Csütörtök este alig várta a péntek reggelt, a Mágikus fizika c. műsort. Ezeket jó lenne, ha jövőre is átélhetnék.”

„Nagyszerű, élményben gazdag programok, szuper szervezés, csodás helyszín! Minden nap tartogatott valami izgalmasat, érdekeset, így jó korán indultunk, délután pedig családi esemény volt, amikor a lányaim elmesélték a napjukat a tankörben. Nagyon jó, hogy részesei lehettünk a programoknak a fotókon keresztül

mi, szülők is. Már jelentkezünk a jövő évi táborra is, reméljük sikerül bejutni. Nagyon köszönünk mindent a Szervezőknek!”

„Az én 10 éves fiam boldog volt, izgatott, mesélt, szárnyalt... fantasztikusan jól érezte magát. Azt mondta, ha ilyen lenne az iskola, ő boldogan menne minden reggel. Azt mondta jobban várja a jövő nyári tábort, mint a születésnapját. Nagyon hálás vagyok szülőként mindenkinek, aki ebben részt vett, mert a szívét-lelkét tette bele mindenki.”

„Köszönjük a szervezést, a fiam annyira le volt nyűgözve, és annyi tudást, élményt kapott, hogy egy-egy nap végén egy órán keresztül a család többi tagja szóhoz sem juthatott az élménybeszámoló miatt! :)”

„Tartalmas, informatív, az ő szintjükön érdekesítő és »emészthető« előadásokat hallottak, szemináriumokon vettek részt, a fiam jelenleg vagy fizikus, vagy mérnök szeretne lenni, így az előadók és szemináriumvezetők munkáját kiemelten köszönjük!”

„A fiam mindennap rengeteget mesélt az előadásokról, foglalkozásokról, a nap során tanultakról. Szívesen venne részt a jövőben hasonló foglalkozásokon, és jövőre már a testvére is nagyon szeretne részt venni a táborban. A tábor legfőbb eredménye, hogy két jogász szülő gyermeke a jövőben mindenképp mérnök szeretne lenni. Ezt nem otthonról hozta...”

Szárnyakat adó tanárok és módszerek

Szöveg és fotó: **Rimányi Zita**

ZÖLD ALMÁK ÉS PIROSOK – EGYMÁST SEGÍTŐ DIÁKOK

Géber Erika és lánya, Géber Boglárka (6. osztályos)

– Az én lányom csak röviden, tömondatokban szokott válaszolni, amikor azt kérdezem tőle, mi volt az iskolában. Magától inkább arról szokott beszélni, mennyire szereti osztálytársait, tanárait.

Az előző években főképp arról számolt be, ha az iskolán kívül töltötték a tanórákat, például az állatkertbe kirándultak, vagy múzeumba mentek, és ott kézműves foglalkozásokon vettek részt, vagy a hangversenyeken külön-külön bemutatták nekik a hangszereket. A jeles napokra pedig monó-kákkal kellett készülniük, és mindig örömmel mondta el itthon, milyen jól szerepelt a többiek előtt, állítása szerint sosem izgult – *mondta el Géber Erika, akinek lánya, Géber Boglárka a győri Péterfy Sándor Evangélikus Általános Iskola tanulója. Azt is megtudtuk az édesanyjától, hogy leginkább akkor csillogott a szeme Boglárkának, amikor arról mesélt, hogy az iskolában csapatokra osztva kellett dolgozniuk. Ilyenkor, ha haz ért, rögtön lelkenedezve kezdett hosszas beszámolóba.*

– A tanórák nagy részén lányoméék iskolájában elfelezik a mintegy harmincfős osztályt, hogy kisebb létszámmal kelljen a pedagógusoknak foglalkozniuk, jobban figyelhessenek egy-egy diákra, személyre szabott feladatokat is adhassanak nekik. Szerintem akkor szerezte a legtöbb sikerélményt Boglárka, amikor még kisebb csoportokba osztották őket. Ahogy elmondta, négyen ültek körül egy asztalt, és közösen kellett dolgozniuk. Itthon elmagyarázta azt is, a csoportokat úgy alakították ki, hogy mindegyikbe jusson olyan diák, aki gyorsabban, könnyebben tanulja az adott tantárgyat, és olyan is, aki lassabban, kicsit nehezebben. Azaz piros almák és zöld almák – így jelölik őket a lányom

beszámolója szerint. De azt is ő hangsúlyozta nekem, hogy utóbbiak se rosszabb tanulók, csak egyelőre még kicsit zöldebbek, éretlenebbek, többször át kell venniük még az adott tananyagrészt, többet kell ismételniük, gyakorolniuk, míg igazán megértik, megjegyzik. Ebben segítik őket a pirosok. Egy diák egyszerre zöld és piros alma is lehet: egyik tárgyból segítő, másiktól olyan, akinek a társa segít. Az én Bogim – ahogy elmondta – matekból zöld almácska, magyarból piros – *jegyezte meg az édesanya, aki lánya beszámolóiból azt is tudja, hogy szereti az olyan órai munkát, feladatmegoldást, amikor segíthetik egymást a diákok.*

– Boglárka szerint az is jó érzés, hogy többször segítséget kapott, és az is, hogy adhatott. Örült társai sikereinek is, főleg azután, hogy tanácsai, magyarázatai alapján szerepeltek ügyesebben a tanórán. „Nem muszáj mindenből a legjobbnak lenni, de mindenki jó lehet valamiben. Kiegészítjük egymást a csapatban, érdemes összefognunk” – mondta Bogi, és én örömmel hallgattam. Elmondásaiból az derül ki, hogy élvezzi a sulit, és nekem szülőként ez a fontos. Remélem, később is megtalálja a neki sikerélményt adó munkát, közösséget, ehhez empátiát, alkalmazkodóképességet tanul most – *szögezte le az édesanya.*

Jó érzés a szülőnek, ha jó jegyet kap gyermeke az iskolában, de még inkább, ha örömtől csillogó szemmel mesél arról, mi minden történt a tanórán, és mennyi sikerélmény érte. A tanár személyisége, egy a diákok érdeklődését felkeltő módszer is szinte szárnyakat adhat a tanulóknak, olyan ösztönzést jelenthet, ami jelentősen befolyásolja tanulási kedvüket, így eredményeiket is. Ez derült ki, amikor két édesanyával beszélgettünk.

PISKÓTÁBÓL MIKI EGÉR – ÚJÍTÁSRA BIZTATOTT KÖZÉPISKOLÁS

Bakacsiné Németh Katalin és lánya, Bakacsi Gina Kata (középiszkolás)

– A lányommal sokat szoktunk beszélgetni, az iskolában történeteket is rendszeresen kitárgyaljuk. Azt, hogy mi volt jó, és mi nem, kérdezni se kell tőle, rögtön elmondja. Gina tudatosan készül a jövőjére, ezt hangsúlyozni is szokta, és gyakran emlegeti, hogy imádja a vendéglátást, az ételeket, a gasztronómiai különlegességeket, szeretne majd üzlet- vagy konyhavezető lenni, embereket irányítani. Beszámolóiból úgy tűnik, tervei, vágyai megvalósításához ösztönzést kap tanáraitól – *mondta el Bakacsiné Németh Katalin, akinek a lánya, Bakacsi Gina Kata a győri Krúdy Gyula Gimnázium, Két Tanítási Nyelvű Középiszkola, Idegenforgalmi és Vendéglátóipari Szakképző Iskolába jár, idegenforgalmi szakra. Édesanyjának azt szokta mondani, hogy szereti, ha tanárai „kritikába csomagolják a dicséretet”, mert abból tanulhat, és nem bízza el magát.*

– Jólesik neki, ha úgy értékelik a munkáját, hogy sikerült a feladat egy részét megoldania, de azt javasolják, a másik részén még dolgozzon, javítson legközelebb. Gina úgy szokott fogalmazni, hogy egy ilyen megjegyzés elégedettséggel tölti el, de egyben változtatásra is sarkallja – *tudtuk meg az édesanyától.*

– Gina elmondta nekem, hogy hálás, ha tanára felajánlja a segítségét ahhoz, hogy egy-egy gyakorlati feladat megismétlésénél még jobb munkát végezhesen. Szerinte az ilyen pedagógusi hozzáállás miatt vevő a tanácsaira, és emiatt olvassa szívesebben a tankönyveket is. Azt mondja, meggyőzte arról, hogy nem csak az a tanulnivaló fontos, amiről az iskolában szó van, ezért elérte nála, hogy igyekezzen a tanórákon kívül is számos módon információkat szerezni szakmájáról és tapasztalatokat gyűjteni. Otthon úgy fogalmazott a beszélgetéseinkkor, hogy azért szereti az iskoláját, mert ott nemcsak egy diák

lehet a sok közül, hanem az egyéniségére is kíváncsiak. Meg is jegyzik neki, hogyha úgy érzik, vele másképp érdemes foglalkozni – *mondta el az édesanya.*

Bakacsiné Németh Katalintól megtudtuk, hogy lánya az egyik tanárát különösen kedveli, róla hall a legtöbbször az édesanya a diák beszámolóiban.

– Azt mesélte róla, hogy az oktatással töltött idő háromnegyedében szigorú, de utána vicces, mert szerinte munka után kell a lazítás. Gina úgy érzi, ezek a legjobb részei a tanóráknak, és ilyenkor tanul igazán sokat. Erről lelkenedezve szokott itthon beszámolni. Azt mondja, elvárásolja pedagógusa nyitottsága, az élménybeszámolóiról, merre járt, hol mit látott szakmai munkája során, és képeket is mutat közben. A lányom úgy fogalmazott, hogy ilyenkor nemcsak a tananyagot osztja meg a diákokkal, hanem a saját érzéseit, a véleményét is, és ez arra sarkallja a fiatalokat, hogy ők is így tegyenek. Gina is úgy érzi, elmondhatja az iskolában, amit gondol a tanulnivalókról, és az ilyen beszélgetések során szerinte jobban megragadnak a fejében a fogalmak is. – *Katalin látja, hogy Gina otthon is süt, főz, mert e téren magasak az iskolai elvárások, de a kötelező feladatok mellett saját ötleteit is kipróbálja, mert azt mondja, újításokra is biztatják, és ez saját bevallása szerint szárnyakat ad neki. Azt is értékelték tanárai, ha piskótárolóból Miki egeret formázott.*

Előzetes tudás, személyiség és tanulási zóna

Kulcsok a motiváláshoz

Dr. Földes Petra tanár, mentálhigiénés szakember (Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete) tanított matematikát és tanulásmódszertant, valamint több mint tíz éve foglalkozik tanárképzéssel és –továbbképzéssel. Az iskolai motiváció kérdéseivel tehát sok szempontból kapcsolatba került már – ezek általános jellemzőiről beszélgettünk vele.

Szöveg: **Maczák Ibolya** | Fotó: Szidor N. Gábor

– A tantárgyat szerető tanár lelkesedése automatikusan átragad a gyerekre, vagy tudatosan tennie kell érte?

– Tanár és diák közötti viszony akkor működik jól, ha van köztük egyfajta „szikra”. Ez pedig akkor jön létre, ha ugyanaz a téma, kérdés vagy éppen felismerés izgatja őket – csak éppen az egyikük előbbre jár a válaszadásban, tapasztaltabb a témában. Ha a pedagógus bizonyos kérdésköröket „lezárt”, „megtalált”, akkor már nem kelt benne érdeklődést egy-egy tanulói kérdés, s ő maga sem tud akkora lelkesedéssel beszélni az anyagrészről. Ha viszont kellőképpen nyitott, azonos platformra kerül tanítványaival, hiszen hasonló az érdeklődésük fókuszsa. A „szikra” tehát akkor jön létre, ha a tanár és a diák személyében kereső emberek találkoznak egymással. Ebben az esetben a tanulók hitelesebbnek fogják tartani a pedagógus magyarázatait, mert úgy gondolják, hogy azok „megtalált” – és nem „készen kapott” – válaszok egy-egy problémára. Ezeket pedig kevésbé kérdőjelezi meg a kritikára amúgy igencsak hajlamos kamaszok is.

– Könnyű-e a látványos elemeket bevetni tudó tantárgyakat tanító pedagógusoknak, vagy bármely tantárgy izgalmassá tehető?

– Az számít leginkább, hogy a tanár hogyan viszonyul a saját tantárgyához, illetve annak egyes részeihez. Kimutatható, hogy jobban érdeklődnek a diákok olyan szerzők művei iránt – akár még felnőttkorukban is –, akit magyartanáruk kimondva-kimondatlanul jobban kedvelt. Azt gondolhatnánk, hogy több ilyen példa akad a humán tantárgyak területén, de a saját tapasztalatom mást mutat: az én tanítványaim például szerették a trigonometriát, pedig nem mondható könnyű témakörnek. Részemről éppen a komplexitását szerettem: ábrákhoz és számoláshoz egyaránt kapcsolódik, jól lehetett beszélni a felhasználhatóságáról is, hiszen a csillagászatban, a tengerészetben vagy éppen a mérnöki tervezői munkában is alkalmazzák. Igyekeztem minél

több aspektusát megmutatni, hogy mindegyik diák kapcsolódni tudjon a témához valamilyen útvonalon.

– Mit tehet a tanár, ha egy-egy kötelezően tanítandó anyagrész valamely okból őt magát sem motiválja?

– Legfontosabbnak a hitelességet tartom ilyen esetben, hiszen a diákok mindenképpen érezni fogják, ha nem annyira lelkesen viszonyul a tanár a tananyaghoz, mint máskor. Érdeemes ilyenkor felszínre hozni a nehézségeket, bevallani például, hogy „amikor először találkoztam ezzel az anyagrésszel, akkor bizonyos pontokon én is megakadtam”. Az ilyen vallomásoknak azonban nem az a céljuk, hogy megerősítsék a gyerekek ellenérzéseit. Személyes – tanári – szimpátiától függetlenül mindenképpen érdemes minden anyagrész feldolgozását azzal kezdeni, hogy megtudjuk, mi van a gyerekek fejében az adott témáról. A közvetítendő ismeretek ugyanis a már meglévő tudáshoz kötődnek majd. S nyilvánvalóan akkor lesz köze a diáknak az anyaghoz – és akkor fejlődik benne –, ha lesz mihez kapcsolnia: mindent köthetünk valamihez, csak ehhez felszínre kell hozni tapasztalatainkat. Az is elképzelhető, hogy tanárként kevésbé inspiráló számomra egy-egy témakör, de ha a gyerekekkel elbeszélgetek arról, hogy mi jut eszükbe a hőtágulásról, a Pitagorasz-tételről, vagy éppen a magyar romantikáról, az eszmecsere során megtalálom azt a fogódzót, aminek révén kellőképpen izgalmas lesz számomra is az anyag, s így hitelesebben is fogom tanítani.

– Tantárgy- vagy tanárfüggő inkább a sikeres motiválás?

– Elsősorban diákfüggő, abban az értelemben, hogy a diákok állnak a folyamat középpontjában, hiszen a gyerekek ismeretszerzése a fő cél. A tanítási folyamatot elsősorban úgy kell elképzelnünk, mint a diák és a valóság kapcsolatát. Fontos tudatosítanunk ugyanis, hogy a tananyag általánosságban úgy jön létre, hogy valakik valamikor úgy döntenek: adott ismeretek (tehát a

valóság bizonyos kiemelt részei) hasznosak és fontosak lesznek a következő generáció számára. Ebből adódnak a tananyag szükségképpen meglévő esetlegességei is – főleg abban a változó világban, amelyben napjainkban élünk. Adott tehát a valóság, a diák és a tanár hármassága: a tanterv által meghatározott téma nyomán a pedagógus a tanulók és a valóság figyelembevételével kiemeli, amiből releváns tananyag lehet az adott helyzetben. Ehhez természetesen tisztában kell lennie a tantárgyi előírásokkal, és jó, ha a módszertani rutinja is segíti, hiszen nincs egyetlen kizárólagosan jó módszer a motiválást illetően. Ezek elsajátításában fontos a tanárképzés szerepe. Szerencsére jó tapasztalataim vannak e téren: úgy látom, a tanárjelöltek nyitottak, és számtalan izgalmas szakmódszertani megoldást láttam tőlük.

- A tanár kedvetlensége vagy csekélyebb érdeklődése elronthat-e egy érdekes anyagrészt?

– Nehéz meghatározni, mit jelent az, hogy érdekes anyag rész, hiszen ami valaki számára izgalmas, az nem biztos, hogy másnak is érdekfeszítő. Az érdekes fogalmát célszerű tehát a motiválás tekintetében úgy értelmezni, hogy lehetőleg minél több diák találjon valamit, ami az adott témában jelentőséggel bír az ő számára. Ebből adódóan „el lehet rontani” bármilyen izgalmas tananyagot – éppen azért, ha a tanár nem veszi számításba, hogy kapcsolatba kell lépnie a diákok addigi ismereteivel, és csak ezután következhet annak feltérképezése, hogy mi (lehet) érdekes egy adott anyag részben. A motivációt ugyanis erősen meghatározza a személyiség, s ez markánsabban befolyásolja a gyerekek viszonyulását a tananyaghoz, mint az adott anyag rész tartalma. Hiába izgalmas a tűzijáték, ha a vegyi folyamat, amit a kémia tanár ezen keresztül meg akar mutatni, már nem köti le a diákot, mert őt igazából az emberi

kapcsolatok érdeklik... Ha ezt nem veszi figyelembe a tanár, hiába szemléltet: csak azokat a gyerekeket fogja érdekelni, akiket eleve foglalkoztat ez a jelenség. Míg ha szélesebb értelmezési keretet biztosít (például a tűzijátékot mint királyi esküvők kellékét mutatja be), akkor nagyobb esélye van annak, hogy többen bevonódjanak. Lehetőleg az egész osztály vagy tanulócsoport.

- Miként valósulhat meg ez a gyakorlatban?

– Fontos a tervezés, s ennek során mindenképpen felszínre kell hozni a gyerekek már meglévő tudását, tapasztalatait. Ennek ismeretében célszerű tervezni a feldolgozást, az ő tapasztalataikra építve kijelölni az útvonalat – ily módon a tananyag is képes lesz motiváló erőként működni. Mindez szemléletváltást igényel a tanár részéről (hiszen elképzelhető, hogy próbára teszi a biztonságérzetét), új megközelítést, más módszereket követel. A módszer azonban igencsak kifizetődő, hiszen a lelkes, motivált diákokat jellemzően nem kell fegyelmeztetni. Lépésről lépésre érdemes haladni: célszerű először minél többet megtudni a diákok pl. reformkorral kapcsolatos tudásáról és vélekedéséről. Az ilyen típusú bevezető órát követően alakulhat ki az az útvonal, megközelítési mód, ahogyan az adott anyag részt leginkább célszerű feldolgozni. Ez igen nagy kihívás, de sok örömet rejt magában.

- Miként valósítható meg ez nagy osztálylétszám esetén?

– Ennek is megvan a maga technikája: módszertani segítséget jelenthetnek a kooperatív technikák, amelyek négy-öt főből álló kiscsoportokban valósulhatnak meg. A csoportmunka révén az egyes gyerekek és az osztály egésze közé egy újabb, segítő lépcsőfok kerül. Ily módon

tehát nemcsak az együttműködési készséget fejleszti ez a megoldás, hanem strukturálja is a munkát, azaz tanulásszervezési szempontból is nagy jelentőséggel bír.

– A tananyag bizonyos részeit azonban egyéni érdeklődésüktől függetlenül, mindenképpen el kell sajátítaniuk a diákoknak...

– Természetesen. A diákok motivációjára építő módszereknek fontos eleme az új ismeretek feldolgozása, illetve az ismeretek rendszerezésének és összegzésének fázisa. Ebben az esetben is fontos azonban, hogy kihívást lásson benne a gyerek, vagyis kézzelfogható eredménye legyen a munkájának. Ha kizárólag egy-egy feladatlap kitöltése a cél, akkor könnyen lehet, hogy ez csak a teljesítményorientált tanulók számára jelent kihívást. Sokkal több gyereket motiválhat, ha lehetősége van arra, hogy az összegzés eredményéről rajzot, ábrát vagy éppen prezentációt készítsen. De kihívást jelenthet az is, ha egyszerűen kérdéseket kell feltenniük a többieknek a feldolgozott anyagrészsel kapcsolatban.

– Gyakran halljuk, hogy a mai gyerekek – az előző generációhoz képest – ugyan többfelé képesek figyelni egy időben, viszont felületesebb és nem kitarató a figyelmük. Ez más tanítási módszert igényel?

– Annak, hogy kisebb a gyerekek figyelmének terjedelme, környezeti oka van. A mai gyerekeket számtalan inger éri – közismert vélekedés, hogy lehetetlen elvárni egy tanártól, hogy olyan érdekes órát tartson, hogy minden külső eszköz nélkül negyvenöt percen keresztül egyedüli audiovizuális ingerként lekösse a gyerekeket. A mai kor tanárának tehát jelentős környezeti kihívást kell megoldania. Erre csak akkor lehet képes, ha tudja, mi van a gyerekek fejében. A figyelem mértékét, illetve hatékonyságát azzal tudjuk fokozni, ha igényeiket figyelembe véve, aktív tevékenységre sarkalljuk őket, így elmélyültebben, nagyobb érdeklődéssel lesznek képesek dolgozni az órán. A tanárnak azonban a korábbiaknál nagyobb tudatossággal és türelemmel kell segítenie abban, hogy a diák képes legyen erre. Fontos tudnunk, hogy a gyerekek is vágyanak a „felnőtt világ” megismerésére, s a mai korban sem változott a gyerekek alapvető helyzete: egy fiatal kis lény hosszú ideig gyámolításra és biztonságra vágyik, s ezt egyaránt meg kell teremteni számára fizikai, mentális és szellemi szinten. De ezt ma másképp kell megtenni, mint korábban.

– Mégis hogyan?

– Régebben akár elrejtettük, eltitkolhattuk a gyerekek elől az életkoruknak nem megfelelő vagy nem kívánatos könyveket, ismereteket – ma már sokkal jobban ki vannak téve a külvilág ingereinek, s ennek révén ők maguk is sokkal aktívabbá válnak. Ma már nem a felnőttek építik a gyerekek fejében lévő biztonságot, sokkal inkább arról van szó, hogy a felnőttek iránymutató, „rendcsináló” szerepe van a gyerekek tapasztalatait illetően. Figyelembe kell vennie a tanárnak (és a szülőknek is), hogy ma már nem tudható bizonyosan, milyen ingerek érik a gyerekeket – még akkor sem, ha igyekszünk ezeket szabályozni.

– Ha már a motiválásról beszélgetünk, nem kerülhetjük el az élménypedagógia fogalmát. Mi ennek a lényege?

– Az élménypedagógia – ami konkrét, gyakorlati tapasztaláson alapuló tanulást jelent – elsősorban a szociális kompetenciák fejlesztését célozza meg: főként magunkról és a társas kapcsolatainkról, egy-egy csoport működéséről, problémamegoldásról, konfliktuskezelésről szerezhetünk tapasztalatokat általa. Ennek megfelelően egyik alaptézise – amelyet pszichológiai vizsgálatok is megerősítenek – az, hogy a tanulás megfelelő pszichés aktivitás állapotában jön létre: túlságosan ellazult, relaxált vagy éppenséggel görcsös, feszült állapotban nem. Az élménypedagógia ezeket a pszichés állapotokat komfortzónának, tanulási zónának és pánikzónának nevezi.

Ezek ismeretében fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy a kihívás a tanulási zónába essen – azaz a tanulnivalónak kellőképpen nagy kihívást kell jelentenie ahhoz, hogy pszichés erőforrásokat mozgósítson, de ne legyen akkora falat a tanulók számára, hogy „bepánikoljanak” tőle. Ha például egy adott anyagrész nem jelent kihívást, a gyerek figyelme ellankad, ezért lehet, hogy adott esetben nem a gyakorlásra, hanem éppen a koncentráció növelésére, azaz izgalmas, nehezebb feladatra lenne szükség egy adott órán. Ismeretes annak a versenyzőztes lánynak az esete, aki sorra vitte haza a közepes osztályzatokat a számára kevesebb kihívást jelentő anyagrészekből, a versenyeredményeiről mit sem sejtő új matektanár pedig egyre több gyakorlásra kényszerítette...

Természetesen kinek-kinek mást és mást jelent a komfort, a kihívás és a pánik. Épp ezért van nagy jelentősége a közös munkának: mivel ott a tanulók egymást segíthetik, a csoportnak sokkal szélesebb a tanulási zónája, mint magában egy-egy gyereknek...

– Alkalmazhatók-e az élménypedagógia elemei más típusú oktatási folyamatokban?

– Az élménypedagógia olyan elveken nyugszik, amelyek olyan környezetben is adaptálhatók, ahol alapvetően más módszertani alapokon dolgoznak a pedagógusok. Problémahelyzetek megoldása köré szervezi a tevékenységet, s rendszerében az ezekből levont tapasztalatokból fakad a tanulás és a tudás.

A kihívások alkalmazása, vagyis a tanulási folyamat-hoz kézzelfogható eredményt rendelő megközelítés a hagyományos iskolai keretek között is megjelenhet. Egyéni kihívásokkal is támogathatjuk a folyamatot, ha igényt támasztunk arra a diákokban, hogy iskolai tevékenységüknek konkrétan megnevezhető célja legyen. Vagyis elkötelezetté tehetjük őket a tanulási folyamatban, ha lehetőséget adunk arra, hogy egyéni – viselkedéssel, ismeretelsajátítással vagy mindkettővel – kapcsolatos céljaikat időről időre (egy téma kapcsán vagy akár egy tanévre vonatkozóan) megfogalmazzák, és ezek elérésében kérjék a tanár segítségét. Ennek eredményeképpen létrejön egy olyan helyzet, ahol már nem kizárólag a pedagógus felelősége a motiválás, illetve a figyelem ébren tartása, hiszen a diák is elkötelezett abban, hogy egyénileg kitűzött, általa meghatározott céljai teljesüljenek.

„Legjobb motiváció az élménybe vonás”

Szöveg: Sallai Éva

Dr. Bagdy Emőke professzor asszony segítségével ezúttal arra keressük a választ, melyik életkorban mivel motiválhatók a gyerekek, illetve hogyan lehet felkelteni az érdeklődésüket egy-egy tananyag vagy maga a tanulás iránt.

– Eötvös Józsefre hivatkoznék először, aki úgy vélte: „Semmi se tudok megtanítani olyan gyereket, aki nem szeret engem.” Tehát az alapvető szeretetkapcsolatról nem szabad elfeledkeznünk. Lélektanilag és motivációs szempontból is nagyon fontos, hogy szeretem-e a tanítványomat és ő engem, illetve milyen a kapcsolatunk. Nagy létszámú osztályokban heroikus feladat áll a pedagógus előtt, ha személyes kapcsolat kialakítására törekszik, gyakran csak hosszú idő után van erre esélye. Tehát az első tételünk: *a tanítás, az oktatás során legyen személyes kapcsolatunk a tanítványainkkal, és ezen a kötélen át legyen kiváltható, fenntartható az érdeklődésük.* Nagyon oda kell figyelni arra, kikkel dolgozunk, kiket akarunk bármire is megtanítani.

– Kezdjük az óvodáskorral. Mivel tudjuk a kisgyermek érdeklődését felkelteni és fenntartani?

– Ebben az életkorban egyértelműen a *játékosság* a meghatározó. Fontos, hogy az összes érzékszervi csatorna bevonásával viszonylag rövid időre szóló feladatokat adjunk, és ezeket váltogassuk. Legyen benne vizuális (pl. képek), auditív (pl. ének) és rengeteg kinezttéziás, azaz mozgásos elem is. A mozgás nagyon fontos, hisz fokozott mozgásigénye van a gyerekeknek. De legyenek ízek, illatok és fizikai érintés is, megsimogatás, ölelés, karba vétel. Nyilvánvalóan nem kell léptenyomon ölelgetni a kicsit, csak amikor meg akarjuk nyugtatni, bátorítani vagy erősíteni. A gyerek számára maga a fizikai érintés immunstimuláns, endorfintermelést és lelki megnyugvást hoz. Tehát az összes érzékszervi csatorna bevonásával változatos programokat kell biztosítani – ez az óvodai nevelés alapszabálya.

– Mi a helyzet a 6–10 éves korú gyermekekkel?

– A lelki élet sajátos és személyiségfejlődésbe ágyazott folyamata az, hogy 6 éves korban megtörténik az úgynevezett *átpartolási jelenség* (Merei Ferenc írta ezt le). Ebben az életkorban a szülőnek a mindenhatósága megszűnik – ha volt egyáltalán –, és a tanító lesz a kisgyermek számára a mindentudó: amit mond, az úgy van. Ezt a fajta különleges, idealizáló szeretetkapcsolatot *idealizáló áttételnek* is nevezzük. A gyermeki lélemben megszületik ez az érzés, de ha a szülők leszólják a pedagógust, akkor összerombolják azt az érzelmi erőt, amivel a gyerek kötődik. Tudnunk kell, hogy a kisiskolás nem a tantárgyat szereti meg, hanem azt a tanítót, aki a tantárgyat közvetíti. Neki akar eleget tenni, megmutatni, milyen ügyes, milyen okos, mekkorát teljesít. Boldog, ha felszólítják, mert dicséretre, megerősítésre vágyik. A 6–10 éves kor a pszichológiai fejlődés szempontjából az önbecsülés, az önértékelés kialakításának szenzitív időszaka. Pozitív megerősítéssel, bátorítással, „varázsszavakkal” lehet ebben az életkorban a kisdiaáknál eredményeket elérni. Például, ha azt mondjuk: „Nagyon ügyes vagy, és tudom, most nem megy úgy a dolog, mint szeretnénk (mi együtt szeretnénk!), de én bízom benned, ez neked menni fog. Majd meglátod, a legközelebbi alkalomra te ezt már meg tudod csinálni.” Ezek varázsszavak! Hiszen még a mi felnőtt világunkban is sokat jelent, ha azt érezzük, bíznak bennünk. Tehát bízni kell a kisdiaáknak és megerősíteni őt! A büntetésben pedig azt a sajátos – de a szülők által is jól ismert – formát célszerű alkalmazni, ami valami vágyottnak a megtiltása. Tehát egy jó elmaradása, amit a gyerek vár, az büntetésértékű, és elég is számára, nem kell több. (Pl. a számológéptől való eltiltás a mai gyerek számára nagyon komoly büntetés.)

– Professzor asszony hangsúlyozta a szeretet, a pozitív megerősítés, a bizalom szerepét, de vajon a pedagógus hogyan tudja „megszerettetni magát”? Mit tehet annak érdekében, hogy lelkesedjenek a tantárgya iránt, jobban tanuljanak?

– Sajnos megint csak arról beszélünk, mit tegyen a pedagógus annak érdekében, hogy a tudást a diáknak át tudja adni, és nem interakcióban gondolkodunk. Hát bocsánat! Nem pólyás csecsemőkkel dolgozunk, akiknek a szükségletét ki kell elégíteni, hanem olyan gyerekekkel, akik képesek arra, hogy a kapcsolatot viszonozzák. Olyan interaktív állapotot kell kialakítani, ahol a gyereket bevonjuk. Tudjuk azt, hogy 6–10 éves kor között a gyerek boldog, ha produkálhatja magát, ha megélheti: jaj, de ügyes vagyok, megdicsértek, piros pontot, jelest kaptam... Egy életre bevésődhet ebben az életkorban az önbizalom, a kompetenciamotívum, hogy képes vagyok valamire, meg tudom tenni.

A kisiskolásoknál a kulcsszó a bátorítás, a pozitív megerősítés, amellyel a gyerek kompetenciáját erősítjük, és megakadályozzuk azt, hogy önmagát szellemileg értéktelen lénynak érezze. Ennek semmiféle kifejezéssel, direkt vagy indirekt módon nem adjuk jelét, hogy ne tiporjuk össze a gyermek kibontakozó önbecsülését. Az inkompetenciaérzést csak így tudjuk leküzdeni. Minél problémásabb egy gyerek viselkedése, annál inkább azt fejezzük ki: „Nézd, ha te így viselkedsz, az azt üzeni nekem, hogy benned nagyon sok erő, ügyesség van, de ez nincs igazán kihasználva. Kérlek, segíts nekem, te fogod mostantól csinálni a...” – és adjon a pedagógus olyan kiemelt szerepet és feladatot, hogy a nagyon nehezen kezelhető gyerek másokat szabályozzon. Ez azért is fontos, mert az osztályban egyetlen gyerek is teljesen meg tudja bontani a jó légkört, és befolyásolja azt a helyzetet, hogy figyelmet lehessen kérni és kiváltani.

”
Adjon a pedagógus
olyan kiemelt szerepet
és feladatot, hogy a nagyon
nehezen kezelhető gyerek
másokat szabályozzon.
”

– Az integráció kapcsán sok iskolába bekerülnek olyan gyerekek, akik megbontják a már kialakult osztályközösséget, az órai munkát. Ebben a helyzetben mit tehet a pedagógus?

– Nem lehet elvárni a pedagógustól, hogy multifunkciós legyen, hol gyógyító, hol nevelő, hol pedig fejlesztő. Nem lehet feladata a korrekció, a gyógyítás, a magatartás-zavarosok gondozása. Ez lehetetlen! Neki a saját fővágányán kellene maradnia, és olyan légkörben dolgozni, ahol a problémás gyerekeket bizonyos foglalkozásokra kiemelnék az osztályból ún. idegrendszer erősítő foglalkozásokra. (Pl. ha egy hiperaktív gyereket biztosítjuk a túlmozgását, azt követően képes lesz

egy ideig a figyelemre.) Szerintem igenis nagy szükség volna minden iskolában iskolapszichológusra. Ha több száz gyerekre csak egy iskolapszichológus jut, nem tudja azt a segítséget nyújtani, amit kellene!

– Mi történik 10 éves kor után? Számíthat itt a tanár diákjai együttműködésére?

– 10 éves korig önismereti zárlat van, a gyerek „nem tudja, kicsoda”, de a pedagógus, a szülő megmondja. 10–20 éves kor között viszont egy végtelenül nehéz időszak következik, hiszen idegrendszeri változások, idegsejt-kapcsolatok átépülése zajlik. A serdüléssel a szexuális érés felgyorsul, a pszichológiai fejlődés viszont hihetetlenül lelassul. Napjainkban szinte 30 éves korra jutnak el oda a fiatalok, hogy befejeződik az identitásépítés, pedig ennek már 20 éves korra be kellene fejeződnie. Ezt az identitáskutatás tárja elénk. 10–15 éves kor között, tehát felsőtagozatos korban a szülők szövetségére is szükség van, anélkül nem létezik nevelés, mert annyira sok a probléma a bontakozó személyiségen belül is.

Aztán 15–20 év között megjelenik az ideálképzés, egy integrált példaképképzés igénye. Kivé legyek? Milyen legyek? Merre tartsak a világban? A fiatal lélek szinte sóvárogja, hogy legyen számára egy ideál, és optimális esetben jó lenne, ha ez egy pedagógus lenne! Pedagógiai tapasztalatok tömege bizonyítja, mennyire befolyásolja egész életünk irányvételét a tanáraink személyisége. Felelősséggel kijelentem, a pedagógus a kulcsa az egész nevelésnek. Nem a feltételek, nem a technikai felszereltség, hanem a tanár, aki elvárásol, aki lenyűgöz, aki kinyitja a világot. Mert igenis ablakot nyitunk a világra, és megmutatjuk a világot a gyerekeknek, látni tanítjuk őket.

Ebben az életkorban igen nagy a kortárs csoport hatalma is. Középkorúknál tehát két dolog fontos: a kortárs csoport iszonyúan nagy befolyásoló szerepe és – optimális esetben – az ideál, egy olyan valaki, aki a szellemi fejlődést valóban segíti és meghatározza. Persze, nagyon fontos lenne az apa szerepe, de be kell látnunk, ma egy apa nélküli társadalomban élünk. Virtuális apák vannak, agyonhajszolt, üzött apák, akik, ha haza tudnak egyáltalán jutni, a gyerekek már vagy alszik, vagy nincs vele igazán személyes kapcsolatuk. Tehát a családi életnek az a kultúrája, ami az erőt adná, a kapcsolatot építené, egész egyszerűen nincs meg. Ebből ered, hogy a pedagógusra és az iskolára helyeződnek át olyan nevelési feladatok, amelyek a családban kellene, hogy megvalósuljanak.

– Beszélgetésünk elején említette a tanulók bevonásának fontosságát. Milyen interaktív módszert javasolna a pedagógusok számára?

– Sokféle interaktív módszer van. Én például rátaláltam egy remek módszerre... Boldog volnék, ha bevezetnék a tanításba, bár lehet, hogy nem fogok vele újat mondani. Ez a módszer a PBL (Problem Based Learning), amelyet a kanadai McMaster Egyetemen dolgoztak ki. Zseniális és egyszerű módszer, amely az egyetemi oktatásban is – ahol nagyon komoly, tényszerű dolgokat is meg kell tanítani – alkalmazható, mi-

közben nagyon élvezetes és eredményes. Személyes tapasztalataim is vannak viszont, hogy már az általános iskolában lehet alkalmazni. Egyszer Ajkára mentem el egy tanítótársamhoz, engedje meg, hogy kipróbáljuk, ellenőrizzük a módszert gyerekeknél is – és működött. Az egyik téma, ahol éppen a tananyagban tartottak *A káposzta és kártevői* volt, a másik pedig Petőfi *Szeptember végén* című időmértékes verse.

– Mi a módszer? Hogyan zajlik az óra?

– Az osztályt 6-7 fős csoportokra bontjuk. Minden egyes órán más szempont szerint célszerű bontani (pl. a születési hónapok vagy névsor alapján), hogy mindig mások dolgozzanak együtt, így mindenki mindenkinek a munkastílusát megismerheti. Aztán a tanár kiadja a feladatot: vajon az egyes csoportok mit tudnak összegyűjteni írásban és szóban egy adott dologról – például esetünkben a káposztáról – egy meghatározott idő (pl. 10 perc) alatt. Az idő leteltével minden csoport fölírja az osztály előtt egy nagy lapra, hogy mit sikerült összeszedniük. (Csoportonként kell valaki, aki figyeli az időt, kell valaki, aki képviseli a csoportot, és kell egy olyan, aki jegyzeteli a csoport munkáját.)

Vezényszóra kezdődik a munka, és a következő munkalépéseket kell betartani: 1. meghatározzák a témát, 2. ötletelnek, összegyűjtnek mindent, amit tudnak (versenyhelyzet), 3. felírják egy lapra, amit összegyűjtöttek, 4. a csoportok képviselői beszámolnak arról, mit tudnak, és azt felírják az osztály előtt egy nagy lapra vagy a táblára, 5. a csoport munkájából a tanár vezetésével kigyűjtik a közös dolgokat (konszenzus), és ezt leírják a füzetbe, 6. végül a tanár pontozza a csoportok munkáját, és kiegészíti az összegyűjtött anyagot a szükséges ismeretekkel.

Egy vers esetében pedig úgy járhatunk el, hogy egy diákat megkérünk, olvassa fel a verset, majd – ugyanúgy kiscsoportokat alkotva – minden csoportnak azt a feladatot adjuk, hogy egy-egy versszak kapcsán mozgással, énekkel, rajzzal vagy tetszés szerinti módon fejezzék ki, mit üzen az számukra. A csoportok itt is kapnak gondolkodási időt (kb. 15 percet), de ugyanúgy van időgazda, moderátor stb. Ahol én jártam, ott az egyik csoport rajtot hozott, a másik körtáncot alkotott, és időmérték szerint lépkedtek-dobbantottak, voltak, akik ritmusra táncoltak, mások pedig dramatizálták a vers üzenetét, így fejezték ki az adott versszak tartalmát és ritmusát.

Ennek a módszernek a lényege tehát az interaktivitás, a gyerekek bevonása, melynek köszönhetően az órai munka számukra érdekes és emlékezetes marad. A pedagógus előkészíti a feladatokat, végül összefoglalja a csoportok munkájának az eredményét, és kiegészíti az aktuális tananyaggal: pl. az időmértékes verseléssel. Nem kell félni, hogy elszáll az idő, és nem kell úgymond

„letanítani” a tananyagot. Itt az érzelmi és az értelmi memóriával egyaránt dolgozunk, a két agyfélteke együtt működik, ezért a módszer nagyon eredményes. A pedagógus e módszer során felfedezheti, melyik gyerekekben milyen adottság, tehetség van, hiszen a kiscsoportok között járkálva látja, milyen a munkastílusuk, melyik gyerek hogyan dolgozik, ki az, aki aktívabb, és ki az, aki lusta, aki nem vesz részt a közös munkában.

– Vajon egy idő után nem történik meg, hogy a rosszul dolgozókat senki sem akarja a csoportjába?

– Nagyon nagy önismereti lecke ez, mert a rosszul dolgozóknak nem a pedagógus fogja megmondani, hogy baj van, hanem a társak minősítik. A csoportmunkának gazdag irodalma van: eszerint a gyerekek egy idő után fölzárkóznak, mert a leszakadók szégyenkeznek, és nem akarnak a kiközösítettek sorsára jutni, inkább elkezdenek dolgozni, hogy integrálódjanak a csoportba. Spontán. Amit nem csinálnak meg a pedagógusnak – még ha az meg is feszül –, azt megcsinálják hiúságból a társaik kedvéért, mert nem akarnak „leégni”. Ez az interaktív módszer nagyon motiváló.

– Hogyan összegezhetjük az eddigi tapasztalatokat?

– Véleményem szerint ma már nem elégséges a hagyományos frontális osztálymunka. Ma más gyermekekkel dolgozunk, mint tíz éve! Nagyon fontos, hogy a pedagógus kreativitása, hivatástudata érvényesülhessen, hogy ne csak a gyerekek, de ő maga is élvezze az órai munkát! Legjobb motiváció az élménybe vonás, a cselekedtetés, az akcióba vitel és az ötletelés. Végül pedig beszélgetnünk kell a gyerekeket arról, amit megértettek, amit átéltek. Beszélgetni, hogy tudjanak magyar nyelven, szépen beszélni. Ez utóbbi egyúttal az élmény megosztását is jelenti.

Egy klasszikus a Z generációnak

Egy tananyag – kétféle módszer

Madách Imre *Az ember tragédiája* című művének fontosságával már foglalkoztunk lapunkban. Most arra vagyunk kíváncsiak, két magyartanár – **Hudáky Rita** és **Ivány-Szabó Rita** – miként próbálja befogadhatóvá tenni ezt a művet a mai tizenévesek számára.

1. MÓDSZER Jankovics Marcellen és Kass Jánoson át

Szöveg: **Hudáky Rita**

Az ember tragédiájának nyelvezete és filozofikus problémafelvetései még egy gyakorlott olvasó számára is nagy kihívást jelentenek. Az egész mű elolvasása embert próbáló feladat, amit a diákok jelentős része nem szokott vállalni, legalábbis nem előkészítés nélkül és nem határidőre. Kevés – és igen irigylésre méltó – kolléga állíthatja magáról, hogy rendszeresen azzal a megnyugtató tudattal kezd bele *Az ember tragédiája* tanításába, hogy a diákok a mű eredeti szövegének (és nem egy tömörített kivonatának!) az olvasásával a hátuk mögött, valamint a közös értelmezéshez szükséges szövegpéldánnyal a kezükben várják az első Madách-órát.

Ezzel szemben igen sok olyan 17 éves akad az iskolákban, aki egészen biztosan nem fogja önként és szívesen, értőn és érdeklődéssel végigolvasni Madách szövegét az előre megadott határidőre. Ez azt jelenti, hogy (a nagyon jó osztályokon kívül) **nem tanácsos – mert nem is lehet – az órai tevékenységet egy már meglévő, átfogó műismeretre építeni, különösen nem az első órát.** A fokozatosság, a szakaszos olvasás – mint sok más hosszabb lélegzetű mű esetében – ezúttal is sokat tehet azért, hogy a diákok legalább részben megismerkedjenek és maguk is dolgozzanak a mű eredeti szövegével, vagyis igazi varázsát és értékét hordozó valóságával. E nélkül pedig pusztán a tanári és tankönyvi „tanszövegek” jutnak el hozzájuk, és megfosztatnak nemcsak egy művészi élménytől, hanem attól is, hogy kompetens véleményt formáljanak egy magyar kulturális közkincsről.

A **betervezett fokozatosság** azonban néha egy kis ravaszkodással indul. A magyartanárok év elején úgyis azzal kezdik a tanítást, hogy lediktálják a majdani házi olvasmányok listáját. Aztán egy-két héttel az esedékesség előtt annak rendje és módja szerint jelezzük a diákoknak, hogy Madách művét mikorra kell elolvasni. Néhány közbenső emlékeztetés után, amikor eljön az

utolsó alkalom, hiszen a következő órán már tényleg *Az ember tragédiája* lesz terítéken, feltesszük a kérdést, hogy vajon hogyan állnak a gyerekek az olvasással. Ez az a pillanat, amikor valószínűleg kiderül, hogy a szorgalmasoknak is jelentős mennyiség van hátra, de még többen vannak (osztálya válogatja), akik esetleg még el sem kezdték a művet. Ezen a ponton jól jön az előre bekalkulált engedmény felajánlása: a megértő tanár kiegészítést, határidő-hosszabbítást javasol, és megjelöli, hogy mi az a minimum, aminek teljesítése nélkül megoldhatatlanná válik a munka. A kompromisszum fényében mindenki tartsa becsületbeli kötelességének *az első három szín* (körülbelül húsz oldal) elolvasását a következő órára, és mivel akkor tényleg szeretnénk szemügyre venni, hogy mit írt a szerző, minél több – papíralapú vagy digitális hordozóra letöltött – szövegpéldányra is szükség lesz. (Természetesen, ha a tanár gyakran él hasonló engedményes-kiegészítő ravaszkodással, akkor hamar ki fogják ismerni a tanítványai, de érdekes módon ez nem feltétlenül ront a módszer hatékonyságán... Érdemes kipróbálni!)

Immár abban reménykedve mehetünk be az órára, hogy lesznek szövegek, és meglesz a szükséges szövegismeret is. Még így is belefér néhány megrögzött ellenálló, de az óra működtethető, nem kell a legrosszabb verzióhoz folyamodni, nevezetesen ahhoz, hogy – jobb híján – tanárként végigmeséljük, miről is szól az a mű, amit a teremben alig néhányan vettek a kezükbe.

Az **első Madách-órán** tehát az első három színnel foglalkozunk. Ehhez háromféle csoportot hozunk létre: az A csoport az első színnel, a B csoport a második színnel, a C csoport a harmadik színnel dolgozik. 36 fős osztályban ez azt jelenti, hogy minden témával két darab hatfős csoport foglalkozik. Differenciálás szempontjából jó tudni, hogy a harmadik szín megértése jóval nehezebb, mint az első kettőé – szükség esetén a tanár ennek figyelembevételével osztja ki a feladatokat.

A csoportok körülbelül 15-20 percet kapjanak a munkára. Ez azt jelenti, hogy valóban fel kell osztaniuk maguk között a feladatokat, ha készen szeretnének lenni, senki nem vonhatja ki magát a munkából. A hatfős csoportokban tehát egy-egy pár foglalkozik a három feladattal, de a végén időt kell hagyniuk a csoporton belüli egyeztetésre is. A feladatmegoldásra adott idő leteltével közös megbeszélésre kerül sor. Lehetőleg a csoportok minden tagja vegyen részt az eredmények ismertetésében, ne csak a legszívesebben szereplők.

A csoportmunkák eredményének közzététele után, ha marad idő az órából, érdemes nyitott beszélgetést kezdeményezni. Felvethetők például a következő kérdések:

- Miért Ádám az illetékes abban, hogy eldöntse az Úr és Lucifer vitáját? Miért az „ő bőrre megy a játék”?
- Hogyan ítéhető meg mai szemmel a mű férfiról és nőről alkotott képe az eddigiek alapján? Archetipikusnak vagy sablonosnak tartják-e a diákok az Ádám által képviselt férfit és az Éva által képviselt nőt? Mire számítanak ebből a szempontból a majdani álomszínekben, vagyis a történelmi korszakokban?
- Milyen tanulságot hordozhat Ádám szempontjából a Lucifer által mutatott álom? Mi mindenre lesz kíváncsi az első ember a történelemben?

A következő óra témája az álomszínnek feldolgozása lesz. Erősen reménykedünk abban, hogy azok is egyre kíváncsibbak Ádám, Éva és Lucifer történelmi kalandozásaira, akik nehezen lendülnek bele az olvasásba. A következő órára **házi feladatot** adunk: megbeszéljük a diákokkal, hogy mindenki elvállalja egy-egy történelmi szín elolvasását és a megadott szempontsor szerinti feldolgozását. A Prága–Párizs–Prága színek egybe tartoznak, ezért egyben kell elvállalni. Fontos, hogy minden színre 2-3 ember jusson, és egyik se maradjon ki. Az elvállalt színekkel kapcsolatban mindenkitől elvárhatók a részletes, „szakértői” ismeretek.

A **második Madách-órán** nagyon jó időbeosztással kell dolgozni, hiszen minden történelmi színről beszámolnak az adott színek „szakértői”, míg a többiek jegyzetelnek. A beszámolók után megint oldott légkörű és érdekes csoportmunka következik. Kioszthatjuk Kass János 1957-es fekete-fehér (tehát jól fénymásolható) illusztrációit. A diákok feladata, hogy összepárosítsák az illusztrációkat a színekkel, majd képaláírásnak alkalmas idézeteket keressenek a szövegből. A színek és az illusztrációk eltérő társítása igen tanulságos vitákat eredményez, az idézetek keresése pedig újra a szöveg felé fordítja a gyerekek figyelmét. A tanár így nem kényszerül rá, hogy azt firtassa, ki mit *nem* olvasott el, viszont örvendezhet, mert lényegében elérte a célját. ▶

Feladatok az első óra csoportmunkáihoz:

A képek Jankovics Marcell *Az ember tragédiája* című animációs filmjéből származnak

A csoport – Első szín:

Osszátok fel a csoportban a feladatokat, mielőtt hozzákezdtek!

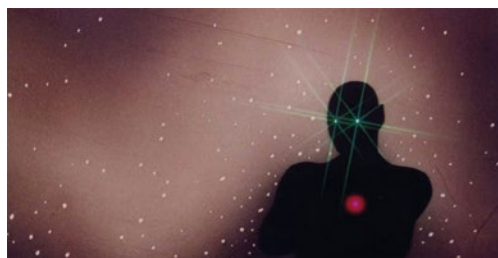
1. Válaszoljatok a kérdésekre:

- Kik azok, akiket az Úr „lehelni enged”?
- Miért görgetnek a csillagok védszellemei égitesteket az Úr trónja előtt? Mi a szerepe ennek a jelenetnek a mű elején?
- Milyen néven szólítja, és minek a megteremtéséért dicséri a három főangyal az Urat?

2. Vizsgáljátok meg az Úr és Lucifer vitáját!

- Írjátok át a vita lényegét tömören, mai nyelven!

3. Keressetek a képhez egy képfeliratnak alkalmas idézetet az első felvonásból!

A csoportban egyeztessétek az eredményeket, állapodjatok meg arról, hogy kik ismertetik a válaszokat, és kik adják elő az osztálynak az átírt vitát!

A csoport:

- Kik azok, akiket az Úr „lehelni enged”?
- A lélegző élőlények: állatok, ember.*

- Miért görgetnek a csillagok védszellemei égitesteket az Úr trónja előtt? Mi a szerepe ennek a jelenetnek a mű elején?

A teremtés kezdetén vagyunk, a jelenet a kozmosz „működésbe lendülését” mutatja meg, ebben gyönyörködik az Úr. A jelenet „díszletezése” kitágítja azt a teret, amelyben a dialógus elhangzik: a világegyetem dimenziójára irányítja a figyelmet.

- Milyen néven szólítja, és minek a megteremtéséért dicséri a három főangyal az Urat?

Gábor Eszmeként dicséri az Urat a tér megteremtéséért, Mihály Erőként dicséri az Urat az idő megteremtéséért, Ráfael Jóságnak nevezi az Urat, és a boldogság megteremtéséért dicséri.

B csoport – Második szín:

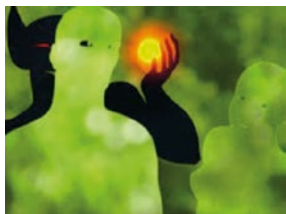
Osszátok fel a csoportban a feladatokat, mielőtt hozzákezdtek!

1. Válaszoljatok a kérdésekre:

- Keressétek meg, milyen – mai szemmel meglepő – állítást tesz Éva saját létének okáról?
- Ádám válasza sem kevésbé meglepő. Mit felel?
- Mi zavarja az emberpárt hallgató Lucifert, miért „fordul el”?
- Mit mond az Úr Ádámnak, miután az ellenszegült, és megszegte parancsát?

2. Vizsgáljátok meg az emberpár és Lucifer beszélgetését!

- Írjátok át a lényegre, tehát az érvekre koncentráció, tömör mai nyelven azt a jelenetet, amelyben Lucifer lázadásra próbálja rávenni Ádámot és Évát! Igyekeztek minél rövidebb párbeszédben kiemelni a beszélgetés lényeges fordulóit!

3. Keressétek a képhez egy képfeliratnak alkalmas idézetet az első felvonásból!

A csoportban egyeztetétek az eredményeket, állapodjatok meg arról,

hogyan kik ismertetik a válaszokat, és kik adják elő az osztálynak az átírt vitát!

B csoport:

■ Keressétek meg, milyen – mai szemmel nagyon meglepő – állítást tesz Éva saját létének okáról?
Azt állítja, hogy Ádám vágya hozta létre őt, és ő csak tökéletlen mása a nagyszerű férfinak, hogy az ne legyen egyedül: „[Én] kit létre is csak hű vágyad hozott, / Mint –fényárvában a fejedelmi nap – / A mindenségben árván hogy ne álljon – / A víz színére festi önmagát / S enyelg vele, örül, hogy társa van, / Nagylelkűen felejtve, hogy csupán / Saját tüzének halvány mása az, / Mely véle együtt semmivé borulna.”

■ Ádám válasza sem kevésbé meglepő. Mit felel?
Szabadkodik, kedvesen udvarolva azt feleli Évának, hogy nélküle az ő léte sem lenne teljes, Éva létezésének értelme tehát a férfi létének kiteljesítése: „Mi a hang, hogy ha nincs, ki értené? / Mi a sugár, ha szín nem fogja fel? / Mi volnék én, ha mint visszhang- s virágban, / Benned szebb létre nem feselne létem, / Melyben saját magam szerethetem?”

■ Mi zavarja az emberpárt hallgató Lucifert, miért „fordul el”?

Lucifert zavarják az érzelmek, az érzelmes jelenetek. Ez az egész művön végigvonuló vonása szinte komikus alakká teszi.

■ Mit mond az Úr Ádámnak, miután az ellenszegült, és megszegte parancsát?

Azt feleli, hogy válaszul magára hagyja az embert, hadd derüljön ki, mire megy egyedül, az Isten nélkül. „Ádám, Ádám! elhagytál engemet, / Elhagylak én is, lásd, mit érsz magadban.”

C csoport – Harmadik szín:

Osszátok fel a csoportban a feladatokat, mielőtt hozzákezdtek!

1. Válaszoljatok a kérdésekre:

- Lucifer Ádám és Éva elszántságát látva kimondja, hogy szerintem milyen alapokon fog nyugodni a jövőben a világ működése. Mit állít, mi lesz ez?
- Milyen szempontból magabiztos Ádám, illetve Éva?
- Miért bizonytalanodik el Ádám, miért érzi elégtelennek a helyzetét a várthoz képest?
- Miért lepi meg a Föld szelleme Lucifert?

2. Vizsgáljátok meg Ádám és Lucifer beszélgetését a szín végén!

- Írjátok át lényegre törő, tömör mai nyelven azt a jelenetet, amelyben Lucifer és Ádám végül megállapodnak abban, hogy Lucifer egy álom segítségével megmutatja az emberpárnak a történelmet!

3. Keressétek a képhez egy képfeliratnak alkalmas idézetet az első felvonásból!

A csoportban egyeztetétek az eredményeket, állapodjatok meg arról, hogy kik ismertetik a válaszokat, és kik adják elő az osztálynak az átírt vitát!

C csoport:

■ Lucifer Ádám és Éva elszántságát látva kimondja, hogy szerintem milyen alapokon fog nyugodni a jövőben a világ működése. Mit állít, mi lesz ez?

A következőt mondja: „A család s tulajdon / Lesz a világnak kettős mozgatója [...] e két eszme nő majd szüntelen, / Amíg belőle hon lesz és ipar, / Szülője minden szagynak és nemesnek, / És felfalója önnön gyermekének.”

■ Milyen szempontból magabiztos Ádám, illetve Éva?
Ádám: „E tér lesz otthonom. Birok vele, / Megvédem azt a kártevő vadaktól, / És kényszerítem nékem teremni.” Vagy: „Önmagam levék / Enistenemmé, és amit kívírok, / Méltán enyém.” Éva: „körénk varázsolom / A vesztett Édent.” és „büszkeségem az csupán, / Hogy a világnak anyja én leszek.”

■ Miért bizonytalanodik el Ádám, miért érzi elégtelennek a helyzetét a várthoz képest?

Mert rájön, hogy önálló lett ugyan, de nagyon korlátozottak lehetőségei. Elsősorban a testi mivoltából eredő korlátok zavarják: „Nézd, ugranám, és testem visszahull, / Szemem, fülem lemond szolgálatáról, / Ha a távolnak kémlem titkait, / S ha képzetem magasb körökbe von, / Az éhség kényszerít, hunyászkodottan / Leszállni ismét a tiprott anyaghoz.”

■ Miért lepi meg a Föld szelleme Lucifert?

Lucifer más – eddig ismeretlen – szellemi erőt is meg akar mutatni Ádámnak, ezért hívja elő a Föld szellemét, ám az itt, saját hatókörében az anyagi erővel együtt számára is meglepően erősnek, vadnak bizonyul.

2. MÓDSZER A Bëlga együttesen és Karinthy Frigyesen át

Szöveg: **Iványi-Szabó Rita** magyar–német szakos tanár,
Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium, Budakeszi

Madách Imre *Az ember tragédiája* című műve komoly kihívást jelent mind a színházi szakemberek, mind a néző- és olvasóközönség, mind a magyartanárok és diákjaik számára. Romantikus emberiségkölteményünk azonban olyan kérdésekre keresi a választ – mint például a determináció és a szabad akarat problematikája, Isten és az ember kapcsolata, az egyes ember hatása a történelemre –, amelyek megkerülhetetlenek, és amelyeket a 16-17 éves korosztály már feltehet magának. Kész válaszokkal persze talán még mi, felnőttek, pedagógusok sem rendelkezünk minden esetben, azonban maga a próbálkozás talán még fontosabb, mint a válaszok megtalálása.

Nem mindegy, hogyan is szembesítjük diákjainkat a művel és a mű kérdéseivel – maga a szöveg ma már nehezen olvasható számukra, szövegismeret nélkül azonban a műről való diskurzus is nehézkessé, sőt szinte lehetetlenné válik. Ha nem várható el az adott tanulócsoporttól még a 10–11. évfolyamban sem, hogy rendelkezzen a szöveg alapos ismeretével, akkor nincs más hátra, mint közösen részleteket olvasni a műből. Persze az elsődleges cél az, hogy felkeltsük annyira a diákok érdeklődését, hogy maguk is kedvet kapjanak a *Tragédia* elolvasásához.

Nem ismeretlen az a módszer, hogy **klasszikus szövegeket modernebb szövegekkel együtt olvasva próbálunk közelebb hozni diákjainkhoz**, mintegy „árukapcsolásos” technikával. Jelen esetben is ezt az utat választottam. A feladatokat tehát a mű mélyebb elemzését megelőzően ajánlom kedvcsinálónak a 10–11. évfolyamban, attól függően, hogy mikor jutunk el Madách tanításához. Az auditív/szöveges segédanyagok mellett komoly szerepet játszanak a vizuális motiváló feladatok: képek, mozgóképrészletek, ezek is nagymértékben fokozhatják a diákok érdeklődését. Megpróbálkozhatunk a szöveg egyes részeinek dramatizálásával is, pl. a diákok 4-5 fős csoportban maguk is alkothatnak élőképeket az egyes színekhez.

Motiváló példaként kiválasztottam egy szöveget, amely tulajdonképpen nem más, mint a dráma rövid tartalmi kivonata: ez pedig a **Bëlga együttes** *Az ember tragédiája* című rapszáma (1. melléklet).

A szöveggel kapcsolatban felmerülhet az a kérdés, hogy mennyivel ad ez többet, mint bármelyik más tartalmi kivonat (amely akár az interneten is fellelhető). Talán annyiban, hogy a szöveg jelen esetben meg is hallgatható, a fogalmazásmód innovatívabb, mint egy átlagos összefoglaló esetében. Számíthatunk arra is, hogy maga az együttes vagy akár a rap műfaja közel áll a diákokhoz, ezenkívül a klasszikus szöveg és a modern forma feszültsége is fokozhatja a befogadói élményt. Az a kérdés pedig, hogy mennyiben lehet elfogadható klasszikus irodalmi szövegeink ilyen jellegű parafrázisálása, további diskurzus kiindulópontja lehet.

Hogy aztán a pedagógus mire vállalkozik a rapdal kapcsán, az már egyéni ízlés kérdése – **meg lehet hallgatni egyszerű kedvcsinálóként, de többféle feladatot is adhatunk hozzá.**

Például **a dalszöveget szétszabdalva, fontos információkat kihagyva rejtvényként is találhatjuk** a már minimális előismerettel – vagy legalább megfelelő számú szövegpéldánnyal – rendelkező diákoknak (2. melléklet). A feladat megoldása az 1. melléklet szövege, amelyet ki is oszthatunk, de hallás után is ellenőrizhető a feladat. Ebben az esetben először kiosztjuk a diákoknak egyesével vagy párosával a hiányos szöveget, amelyet megpróbálnak kiegészíteni, majd pedig a teljes szöveg olvasása és/vagy meghallgatása során ellenőrzik megoldásaikat. Természetesen ez csak egy lehetséges rejtvényforma, amely szabadon variálható. A feladat az is lehet, hogy a színek sorszáma, illetve a helymegjelölések hiányoznak, amelyeket a versszak többi információja alapján tudnak azonosítani a diákok. Továbbá ki lehet hagyni a szereplők nevét, egyes rímhívó szavakat stb. Talán hatékonyabb, ha minél több információ hiányzik, mert így a megoldáshoz a diákoknak többet kell forgatniuk az eredeti szöveget.

A Bëlga-parafrázis kapcsán a diákokat megkérhetjük arra is, hogy **készítsenek hasonló rejtvényt társaiknak**. Ezt feladhatjuk házi feladatnak, de az órán is elkészíthető. A diákok 3-4 fős csoportokban dolgoznak, a feladatuk pedig az, hogy válasszák ki egy-egy szín legjellemzőbb mondatát, ami akár önmagában is szerepelhet rejtvényként, de be is lehet építeni az adott idézetet a választott színhez kapcsolódó kicsi – modernebb nyelvezetű, akár a diáknyelv vagy a szleng elemeit is felhasználó – összefoglalókba is, oly módon, ahogyan azt a Bëlga is tette.

Mi magunk is kereshetünk idézeteket a szövegből, pl. „Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál!”, „A gép forog, az alkotó pihen.”, „Lám, megjelent az első bölcselő!”, „A tett halála az okoskodás.”, „Pár ezredév gúláidat elássa” stb., amelyeket a diákok egyéni vagy páros munkában megpróbálhatnak a saját nyelvükön megfogalmazni. A feladat ezek után az lehetne, hogy társaik **párba állítják az eredeti idézetet és annak átfogalmazott verzióját.**

Talán kicsit elszakad az eredeti tematikától, és a drámajáték területére vezet át az a lehetőség, hogy a diákok 3-4 fős csoportokban rövid, maximum fél oldalas **rendezői utasítást írnak egy adott színről**, és társaik ez alapján találják ki, hogy melyik színről is van szó. Itt természetesen az adott csoportnak alaposan ismernie kell az adott színt, hogy meglátásait, elképzeléseit relevánsan meg tudja fogalmazni. Ha az órán a színek közös – kiscsoportos – elolvasására nem jut elég idő, ez a feladat házi feladatnak is feladható.

1. melléklet

Bëlga: Az ember tragédiája (részlet)

Alsósztrégova
Nemesi család
Felvilágosodás
Fráter Erzsébet
Szívбай
Drámai költemény
1859–60
Többször is betiltották
a művet
Prohászkanak cseppet sem tetszett
Az első három szín jön
Ezt jegyzeteld

Ádámtól és Évától kezdem
Először ott voltak benn Istenben
Totál kómában öntudatmentesen
Növényi létben és szemérmetlen
Jött az a Lucifer és keltette a vágyat
Ennyi pont elég is volt a kezdő párnak
Kiakadt az Úr, de bitangul
Hogy a fejére nő ez a fiatalúr
Dualizmust akarsz?
Meg öntudatot?
Kérdezte Isten.
Akkor húzzál földre parasztnak mondta és haragra gerjedd
Ijedtükben amazok meg felvették a levelet
És indult az ember tragédiája
Amikor leküldte az Úr őt a matériába

4. Egyiptom az ókorban
Ahol a fáraó magányos
Mert a dicsőségtől még
Nem lesz családos
Hiányzik a nő menthetetlenül
Leuralja a „mondhatatlan úr”
Felszabadítja a rabszolgákat
Így menekül a demokráciába
Az 5. színben Athénban
Miltiádészként demokrata
De két demagóg beszélget
És kimondják mi a népítélet
A szabadság és egyenlőség
Szép eszmék csak rögeszmék

„A gép forog
Az alkotó pihen”

(...)

A 15-ben Ádám
felébredt
És ráébredt, hogy csak álmodta az egészet
Sürgősen öngyilkos akart lenni
De Éva az anyaságát épp bejelenti
A létkérdést Ádám felteszi
De a jóisten fraktálos választ ad neki
Majd kiosztja a szerepeket
És elmond magától egy idézetet
„Ember küzdj és bízza bizzál”
Ha ezt megteszed, a többit bízd rám

„A gép forog
Az alkotó pihen”

2. melléklet

Bëlga: Az ember tragédiája (részlet)

Alsósztrégova
Nemesi család
Felvilágosodás
Fráter Erzsébet
Szívбай
Drámai költemény
1859–60
Többször is **betiltották**
a művet
Prohászkanak cseppet sem tetszett
Az első három szín jön
Ezt jegyzeteld

Ádámtól és **Évától** kezdem
Először ott voltak benn **Istenben**
Totál kómában öntudatmentesen
Növényi létben és szemérmetlen
Jött az a **Lucifer** és keltette a vágyat
Ennyi pont elég is volt a kezdő párnak
Kiakadt az **Úr**, de bitangul
Hogy a fejére nő ez a fiatalúr
Dualizmust akarsz?
Meg **öntudatot**?
Kérdezte **Isten**.
Akkor húzzál földre parasztnak mondta és haragra gerjedd
Ijedtükben amazok meg felvették a levelet
És indult az ember tragédiája
Amikor leküldte az **Úr** őt a **matériába**

4. **Egyiptom** az ókorban
Ahol a fáraó magányos
Mert a dicsőségtől még
Nem lesz családos
Hiányzik a nő menthetetlenül
Leuralja a „mondhatatlan úr”
Felszabadítja a rabszolgákat
Így menekül a **demokráciába**
Az 5. színben **Athénban**
Miltiádészként demokrata
De két **demagóg** beszélget
És kimondják mi a népítélet
A **szabadság** és **egyenlőség**
Szép eszmék csak rögeszmék

„A gép forog
Az alkotó pihen”

(...)

A 15-ben **Ádám**
felébredt
És ráébredt, hogy csak álmodta az egészet
Sürgősen öngyilkos akart lenni
De **Eva** az anyaságát épp bejelenti
A **létkérdést Ádám** felteszi
De a jóisten **fraktálos** választ ad neki
Majd kiosztja a szerepeket
És elmond magától egy idézetet
„Ember küzdj és **bízva bizzál**”
Ha ezt megteszed, a többit bízd rám

„A gép forog
Az alkotó pihen”

A kortárs szövegek mellett természetesen felhasználhatók kedvcsinálóként a *Tragédia* további átiratai, pl. részletek **Karinthy Frigyes** *Az emberke tragédiája* című művéből (3. melléklet).

Karinthy szövegét az eddigiekhez hasonló módon használhatjuk fel, pl. lehet szövegszerű megfeleléseket keresni a *Tragédia* és a parafrázis között, illetve a diákok csoportokban vagy egyesével – akár házi feladatként – azzal is megpróbálkozhat-

nak, hogy Madách művének egyes előre megadott részleteit Karinthy stílusában írják újra. Karinthy kapcsán az alábbi kérdéseken is el lehet gondolkozni: Ki lehet a szöveg beszélője? Milyennek érzed a szöveg hangnemét? (Humoros, gúnyos, ironikus, stb.) Milyen hatást kelt ez benned? Milyen hatása van a szöveg rímelésének, ritmusának? A kérdések megválaszolása után olvassuk el *Az emberke tragédiájának* bevezetését! Hogyan módosítja ez a szövegrészlet a kérdésekre adott válaszokat?

* * *

Fontos továbbá még egyszer hangsúlyoznom, hogy a fenti feladatok csak bevezetőül szolgálnak, amelyeket, ha kellőképp sikerült felkeltenünk diákjaink érdeklődését, a dráma részletekbe menő, alapos elemzése követhet – természetesen eközben sem kell mellőznünk a vizuális, auditív ingerekre, dramatizálásra, mozgásra, játékra építő kooperatív feladatokat.

3. melléklet

Karinthy Frigyes: **Az emberke tragédiája**

Madách Imre után
Istenkéről, Ádámkáról és Luci Ferkóról
a versikéket írta
KARINTHY FRICIKE

Bevezetés

Toncsi, Fercsi, Jancsi, Náncsi.
Csupa kandi, meg kíváncsi
Kisgyerek.
Amit Imre bácsi néktek
Elmesél most – attól égtek
Ifjak, öregek.
Egyik izzad, másik fázik,
Egyik vígan hahotázik,
Másik pityereg.
Ha így nézed, domború,
Ha így nézed homorú,
Egynek szörnyű mulatságos,
Másnak szomorú.

Első szín

Utcu Lajcsi, hopsza Lenke,
Volt egyszer egy jó Istenke,
Azt gondolja magában:
Mit ülök itt hiában?

Megteremtem a világot,
Hogy olyat még kend nem látott.
Hogyha látod, szádat tátod,
Mesterségem megcsodálad.

Amint mondta, úgy is tett,
Dolgozott egy keveset,
Hat nap alatt úgy, ahogy
Összecepta valahogy,
Rajta nem is másított,
Csak nagyot ásitott.

Rafael, Miska, meg Gábor.
Ebből állt az angyaltábor.
Rafi mondta: halihó,
Ez a világ jaj be jó!
Miska mondta: gyerekek!
Ez a világ de remek!
Gabi mondta: mi lesz még,
Ha meglátjuk az eszmét?

Luci Ferkó azonba'
Írigy volt és goromba.
Meee, mondta, szebb is akad,
Nekem nem kell, edd meg magad.

Ilyen volt a Luci Feri,
De Istenke meg is veri,
Nem kell szárny, repülj gyalog,
Dobjátok ki, angyalok!

Második szín

Ádámka, meg Évike
Édenkertnek végibe
Hancuroztak, ittak, ettek,
Állatokkal verekedtek.

Ádámka nem akart menni
Évikével almát enni.
Évi mondta: ne légy fád,
Láttam két szép almafát.

Angyalka jött, nagyon mérges,
Vigyázz, az az alma férges!
Istenke se akarja,
Hasacsátok csikarja.

Luci Ferkó rossz kölök,
Éppen arra lődörög,
Juszt is, mondta: egyetek,
Tömjétek meg begyetek.

No most tele van a bendő,
Itt a bűn, az eredendő.
Mars ki innen, istenverték!
Bezárjuk az Édenkertet.

(...)

ÉLMÉNYPEDAGÓGIA A FEDÉLZETEN

1. RÉSZ | HA SÍNEN GURULUNK

Szöveg, fotó és grafika: Nagy Gábor

A XIX. század második felében a vasút volt hazánk legdinamikusabban fejlődő gazdasági ágazata. Szinte minden második család érintett volt benne, felpezsdítette az országot, költöket ihletett, gazdagítottuk vele a világot. Nemcsak gyerekek a rajongói: olykor felnőttkorban is megmarad a szenvedély – nézni, utazni, gyűjteni, építeni. Minden terepasztal kötelező eleme a modellvasút, vagyis a vonat egyfajta híd a valóság és az álomvilág között. Márpedig ha ennyire ott van mindenütt, akkor érdemes megvizsgálni, hiszen ha sínen gurulunk, akkor velünk utazik a zene, a matematika, az irodalom, a technika, a filmművészet, a honismeret és szinte valamennyi tantárgy.

Már megint egy osztálykirándulós szezon. Iskolások tömegeit nyelik el a másodosztályú vasúti kocsik, huppannak a sporttáskák a fejek fölött, zörög a chipszacskó, szisszen a kóláspalack. Két diák fülében ugyanannak az MP3-lejátszónak két fülhallgatója – noha látszik az egyikén, hogy nem stílusa a zene, de be kell vágódnia a bandában, mert hosszú lesz az út. Az üdítő és a rágcáslivaló elfér a kisasztalon, amelyen látszólag még egy almát is nehéz lenne biztonságosan elhelyezni. És le merem fogadni, hogy menet közben sem fog leesni...

Valóban ennyi lenne az utazásban rejlő tartalom?
Szálljunk csak fel újra, és nézzünk alaposan körül!
Meg fogunk döbbsenni, mennyi kultúrhistoria rejlik az

olajszagú talpfákon futó, vaskerekű gőzkazánoktól a hangszigetelt interciti-kocsik légkondicionált belső teréig. A hazai járműipar ma már sajnos méltatlanul a múlté, de szerencsére sikerült pár olyan járművet alkotnunk, amely a mai napig életre kelthető „műtárgy”. Noha jellemzően nem nosztalgiajáratokkal megyünk osztálykirándulásra, azonban maga az utazás kimeríthetetlen témát ad akár arra is, hogy lekössük diákjaink figyelmét, amíg leérünk a Balatonra.

Nem tudom, ki a szerzője a „Hegyek között, völgyek között zakatol a vonat” kezdetű, gyerekdallal „avanzsált” egykori mozgalmi dalnak, de verselemzés helyett megkérdezhetjük a Z generáció gyermekeit, vajon tudják-e, mit jelent az, hogy „zakatol a vonat”, és hogy egyálta-

Kipróbáltam a kockológia-rajzolás, természetesen az egyik kedvenc témában, és szerencsémre éppen egy igazi ritkaság állt bent a peronon, az Árpád motorvonat! A magyar ipar esszenciája lehetne akár most is, több mint nyolcvan évvel első futása után. Az Árpád motorvonatot az első világháború után fejlesztettük egy Belgiummal szembeni tartozás kiegyenlítéseként. Korát meghaladó formatervezés, angolai szélcsatornában való aerodinamikai tesztelés, kompakt karosszériában elhelyezett motor, hetven főt befogadó, kizárólag első osztályú utastér jellemzi, és alig háromórás menetidő Budapest és Bécs között, amit szinte a mai napig nem sikerült érdemben megdönteni.

lán miért zakatolt egykor. Ne becsüljük le a kérdést, próbáljunk meg az ő fejükkel gondolkodni, és rájövünk, hogy nem is olyan egyértelmű a válaszadás! Már az sem annyira egyértelmű, hogy a sín vagy a mozdony-e a zakatolás oka. És ha már a sínen jár a gondolatunk, vajon tudjuk-e, miért értelmes dolog sínen közlekedni? A válasz meghökkentő: a vasúti sín és a vasúti kerék gördülő ellenállása kb. tizedrésze (!) a gumiabroncs és az aszfaltút közötti ellenállásnak. Vagyis ugyanazzal az erővel egy vasúti kocsit közel tízszer akkora távolságra tudnánk gurítani, mint egy személyautót.

Nos, mi a helyzet, minden fül ránk szegeződik, figyelnek a diákok? Hamarosan jönnek a gyakorlati részek és a szemléltető anyagok.

Egyszer egy ismerősöm a vonat zakatolására komponált zenét. Dobos volt. Én sosem merültem el túlzottan a zakatolásban, viszont Illyés Gyulát megihlette az üteme. Így született meg *Szekszárd felé* című verse:

*Kis vonat megy nagy domb-
oldalon;
terhes kicsi nő a
vonaton.*

*Jár itt is, ha más nem,
a szeme;
affajta, ki nem röst
sohase.*

*Homloka az ablak
üvegén,
rázódik a tengely
ütemén. (...)*

Versről prózára váltva, talán nem is gondolnánk, hogy a Hugo Hartung regényéből készült, 1955-ös, német romantikus film, az *Ich denke oft an Piroschka* (*Sokat gondolok Piroskára*) olyan népszerűvé tette Magyaror-

szágot, hogy német ajkú turisták évtizedekig keresték nálunk „Piroskát”, az „igazi” magyar női karaktert... és a még szinte nekünk, magyaroknak is kimondhatatlan nevű települést, Hódmezővásárhelykutasipusztát (a valóságban Székkutas). És a lényeg: mily véletlen, a film éppen egy vidéki vasútállomáson játszódik! Tanulságos megtekinteni a filmet tanárnak és diáknak egyaránt, mert a filmtörténetben Magyarországról korábban nem igazán született színes mozifilm. Ráadásul azt is megtudhatjuk belőle, milyennek láttak bennünket külföldön, ami kiváló diskurzust indíthat el tanár és diákok között. És még valami: ha véletlenül Kunhegyes felé járnának, jegyezzék meg a nevet: Pusztakettős. A település vasútállomását ugyanis – szándékosan vagy véletlenül – teljesen „piroschkás” hangulatban alakították ki (a megállónak amúgy semmi köze a filmbeli állomáshoz).

Vonatot rajzolni? Ugyan már! Vagy mégsem gyerekjáték?

A rajzoktatás egyik alappillére a kockológia, az „egyszerű” testek térhatású ábrázolása. Mekkora szerencse, hogy a mozdonyok többsége nagyjából hasáb vagy téglatest formájú! Miért ne lehetne feldobni a rajzórát azzal, hogy nem „élettelen” kockákat rajzolunk, hanem mondjuk, egy izgalmas pályaudvari együttállást? A legtöbb mozdony fekvő egyenes hasáb formájú, kerek lámpákkal, kerekkel stb., vagyis ha a mozdonyt minden felszerelésével együtt lerajzoljuk, tökéletesen eleget teszünk a kockológia követelményeinek.

Menetjegyet megőrizni? Még szép!

Lehet, hogy már az is kőkorszaki leletnek fog tűnni, ha megmutatunk a diákoknak egy kéregjegyet. Nevével ellentétben nem fakéregből, hanem vastag kartonból készült, de kilyukasztani ezeket akkor is érezhető

Egy jól mantrázható nevű, vidéki vasútállomáson szövődő románc filmbéli képei több millió német ajkú turistát ösztönöztek Magyarország felfedezésére (*Ich denke oft an Piroschka*; Hugo Hartung regényének filmváltozatát rendezte: Kurt Hoffmann. A kép forrása: helioskiado.blogspot.hu/2012_10_01_archive.html).

Egy papír és egy darab fólia csodákra képes. Ha a fóliát és a papírt egymáshoz képest mozgatjuk, egy pöfékelő gőzös kinetikus vizuális élményét kapjuk.

fizikai feladat volt. A kéregjegy szinte már eltűnt a forgalomból, de a lyukasztó még mindig ott van egy-egy mellékvonali kalauz oldaltáskáján. Sőt ezek a szerszámok, ha fordítva vesszük a kezünkbe, minden vasúti zárat kinyitó kulcsokká válnak. Akár a WC-be beszorult utast is ki lehet vele menteni! A kéregjegyek korszakára szinte már nem is emlékszünk, habár Svájcban még 2000 körül is lehetett vele találkozni rendes vasúti forgalomban. Aztán jött a nyomtatóból kijövő papírjegyek korszaka, amiben most is élünk, és ennek termékei azok a jellegtelen papírfecnik, melyeket igyekszünk az első kukába beledobni, mielőtt elhagyjuk a peront. És akkor 2015-ben megpillantottam a GYSEV vasúttársaság gyerekeknek szóló, papíralapú jegyét! Még nekem is elállt a lélegzetem. Kifestőkönyv és kinetikus játék egyetlen kétrét hajtott papírlapban!

Azt gondolja, hogy csak repülőgépet lehet hajtogatni?

Talán azért annyira népszerű a papírrepülő, mert sablon és ragasztás nélkül juthatunk működő modellekhez. Gondolták volna, hogy egy színes A/4-es nyomtatás költségéből szinte a valódival egyező kinézetű, kézbe vehető vonatmakett készíthető? Telis-tele van a net vonatos sablonokkal, amelyekből – az egész osztályt bevonva – komplett pályaudvart készíthetünk. Aztán, ha mindenki büszkén elkészítette a fotóját az alkotásával, damilon fellógatva a maketteket, csodás „lebegő pályaudvart” varázsolhatunk az osztályterembe. Nagyszerű letölthető vonatmakettsablonokat találhatunk például az alábbi oldalakon: papirmakettek.lapunk.hu; www.papirmakett.fw.hu; papirportal.com.

Tettem egy kísérletet a legegyszerűbb makett elkészítésére, ami nagyjából sikerült is (utólag vettem csak észre, hogy a léghondí lemaradt). A papírmakettet aztán lehet használni a tanterem díszítésére, de előtte akár le is lehet fotózni autentikus környezetben (makett-terv: Tibold Tamás; építés, fotó: Nagy Gábor).

Vonatot nekem most már azonnal!

Terepasztal kérdésében diák a tanárral, vagyis gyerek a felnőttel tökéletesen kompatibilis. Kevés olyan dolog van, ami első pillantásra játéknak tűnik, a felnőttek szinte mégis jobban lázba jönnek tőle, mint a gyerekek. Ilyen a modellezés vagy makettezés (a különbség annyi, hogy míg a modell működőképes, a makett csak kicsinyített reprodukció). Ami ebben a kérdésben a tanár malmára hajtja a vizet, az pont a témakör oktatásba való integrálásának lehetősége.

Egyszer az életben mindenki elgondolkodik a terepasztal-építés lehetőségén, de aztán általában belátja, hogy egy asztal felépítése évekbe telhet, az anyagi vonzatáról nem is beszélve. Egy terepasztalnál a vasút megépítése a „legkevesebb”; a környezet aprólékos kidolgozása, vagyis a dioráma veszi el a legtöbb időt. Jó kompromisszum lehet, ha virtuális terepasztalt építünk. Ehhez a következő a recept: Szerezzünk be a bolhapiacra vagy a neten egy vonatmakettet (tehát nem modellt!), lehetőleg hazait vagy egy szomszédos országra jellemzőt. Egy kirándulás keretében vigyük „haza” a makettet, vagyis oda, ahol az eredetije valaha közlekedett. Készítsünk egy olyan életszerű fotót róla, mintha csak a múltból vagy a jelenből jönne elő az alagútból, vagy éppen befutna egy állomásra... De ettől függetlenül, ha nagyon agilis az osztály, és van rá egy-két évünk, építhetünk közösen egy igazi terepasztalt az iskola környezetéről, ahol akár igazi vonat is futhat... Nem kell vele kapkodni, és jól erősíti a kooperációs készséget.

Ha nem lenne benne a kezem a képben, egy pillanatra azt hihetnénk, hogy a jelenet valódi. Értelemszerűen a táj az (valahol Ausztriában, egy hegyi pályaszakaszon), a nem is olyan régen még közlekedő, „Krokodil” becenevű villanymozdony pedig makett. Az osztrák és svájci hegyi vasutak ilyen hatalmas felépítésű villanymozdonyokat használtak a tehervonatok továbbítására, amelyek első és hátsó tagja a kanyarívekbe érve el tudott mozdulni, lehetővé téve, hogy ezek az „óriások” is megbirkózzanak a szűk kanyarokkal tűzdelt hegyi szakaszokkal.

Földalatti Vasúti Múzeum

Szó szerint föld alatti kincsre bukkantam: a Földalatti Vasúti Múzeumra Budapesten, a Deák téren. A parányi múzeumban valódi korabeli földalattikocsik kaptak helyet, sőt egy múzeumpedagógiai foglalkozásokra alkalmas tér is a látogatók rendelkezésére áll. Zsigmond Gábort kérdeztem a BKV Zrt. sajtóosztályáról.

– Amikor a kisérdalatti korábbi alagútját a Deák téri metrósomópont kialakítása miatt át kellett helyezni, már tudták, hogy ebben a feleslegessé váló, ötvenméteres térben egy múzeumot létesítenek?

– Amikor az 1950-es években hozzáfogtak a szükséges átalakításokhoz, hogy a Deák tér fogadni tudja az épülő metróvonalakat, egy vonalkorrekciót hajtottak végre a kisérdalattinál. Így maradt meg ez az alagút, ahol tehát az 1950-es évekig jártak a régi földalattikocsik. Az 1960-as évek végén a BKV és a Közlekedési Múzeum szakemberei javasolták, hogy az eredeti alagútszakasz állítson emléket a kontinens első földalattijának. Mivel a helyszín önmagában is műszaki emlék, egy egyedülálló atmoszférájú kiállítóhely született meg, ahová 1975-ben a fődémszerkezet megbontásával, daruval emelték be az itt látható három megőrzött földalattikocsit.

– Hol tárolták addig a már akkor muzeális, a millenniumi ünnepekre gyártott kocsikat?

– A járművek 1973-ig a forgalmat szolgálták, így csak kis idő telt el a forgalomból történő kivonásuk és a mú-

zeumi kiállítóhelyre való beemelésük között. A három jármű az 1896 óta megjelent valamennyi típust szemlélteti. A favázás és a fémvázás kocsit 1896-ban készült, a pótkocsit pedig 1960-ban.

– A múzeum relatíve kis területe ellenére nagyon jó elrendezésű. A bejáraton belépve elénk táruló nagy, üres tér nemcsak ahhoz ideális, hogy kellő távolságból szemlélhessük a Ferenc József és Sisi által felavatott első földalatti vasút homlokfalát, hanem szinte adja magát, hogy közösségi térként hasznosítsák. Kitöltik élettel alkalmanként ezt a teret?

– Ezt a teret használjuk az időszakos kiállításokhoz. Évente általában egy-két új időszakos tárlattal várjuk látogatóinkat. A múzeum előtere szolgál múzeumpedagógiai foglalkozásaink helyszínéül is, illetve alkalmanként egyéb rendezvényeket is tartunk itt, például a fővárosi iskolásoknak szóló közlekedéstörténeti vetélkedő döntőjét is évről évre itt rendezzük meg.

Magyarország egyik legkisebb múzeumában nem apró zsebórák vagy csipkék sorakoznak, hanem eredeti földalatti vasúti kocsik! Szépen elférnek egymás mögött kronológiai sorrendben a Monarchia korától a Budapest századik születésnapjáig használt vagonok, vagyis az 1896–1973 közötti járműpark. Figyeljük meg például, hogy a legelső kocsiban az utazók még félkörívben ültek, hogy mindenki láthassa a másikat. A hatalmas „kihasználatlan” tér kiválóan alkalmas múzeumpedagógiai foglalkozásokra, illetve megfelelő távolságból pillanthatunk rá a Millenniumi Földalatti Vasút homlokfalára.

– Van-e kidolgozott múzeumpedagógiájuk, és ha igen, mire épül, illetve van-e olyan foglalkozás, amelyről a diákok valamilyen kézzel fogható emléket is hazavihetnek?

– A múzeum állandó kiállításához kapcsolódóan rendszeresen tartunk múzeumpedagógiai foglalkozásokat. Ezek fő témája – a budapesti földalatti vasút megépítése és története mellett – a fővárosi közösségi közlekedés kialakulása, illetve a századforduló Budapestje. Mindezt megpróbáljuk összekötni a diákok meglévő technikatörténeti, történelmi ismereteivel. A kiállítás anyagának feldolgozásához különböző, az egyes korosztályoknak megfelelő foglalkoztatókat, feladatlapokat biztosítunk, valamint – főként a kisebbek esetében – alkotótevékenységre is nyílik lehetőség, például el lehet készíteni a kiállított járművek makettjeit. Természetesen ezeket emlékként haza is vihetik a gyerekek. Az idő-

szaki kiállítások feldolgozásához hasonló rendszerben alakítunk ki foglalkozásokat. Arra törekszünk, hogy a közös élmény- és ismeretszerzésnek mindig legyen valami „kézzel fogható”, elvihető produktuma is.

– Alkotnak-e klasztert bármilyen más, hasonló intézménnyel?

– A múzeum több fővárosi intézménnyel is együttműködik, ha nem is klaszterszerű formában. A múzeumot a BKV Zrt. üzemelteti, de a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeummal a legszorosabb a szakmai kapcsolatunk. Ugyanakkor volt már közös kiállításunk a Bélyegmúzeummal vagy a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Formatervező Tanszékével is, amellyel izgalmas, jövőbeni járműterveket mutattunk be, illetve megemléntem még a BKV rajzpályázatát.

AJÁNLÓ

KIÁLLÍTÁSOK, PROGRAMOK, ÉLMÉNYHELYEK A VASÚT TÉMÁJÁBAN:

A semmeringi hegyi vasút és Zala megye egy fedél alatt, terepasztalon:

<http://www.keszthely.hu/muzeumok/vadaszati-muzeum-es-tortenelmi-modellvasut-kiallitas>

Közép-Európa terepasztalon egy Andrássy úti palotában:

<http://www.miniversum.hu>

Hatalmas interaktív park a kerti vasúttól a hajtányon át a legendás mozdonyokig:

<http://www.vasuttortenetipark.hu>

Földalatti vasút császári kocsikkal egy rejtőzködő múzeumban:

http://www.bkv.hu/hu/foldalatti_vasuti_muzeum_budapest

Minden egy helyen a vasútról:

<http://kozlekedesimuzeum.lap.hu>

A Magyar Vasúttörténeti Park a maga nemében a vonatos kiállítótérek alfája és ómegája. Az embereket is szállító kerti vasúttól a működő hajtányokon át a fordítókorongozásig, az időrendi sorrendben kiállított hazai gőzmozdonyoktól a legendás XX. századi dízelmotorvonatokig minden megtalálható egy helyen, ráadásul csodálatos természeti környezetben. És nincs az a gyermekmennyiség, amelyik ne férne el, akkora a terület! Sőt, fűre lépni szabad, így akár még focizni is lehet. Az én kedvencem a Kandó-villanymozdony. Szorgalmi feladat: Nézd meg alaposan a Kandó-villanymozdony felépítményét és kerekeit! Észreveszel rajtuk valami különlegeset?

KÖNYVAJÁNLÓ

Howard Hendricks: Életformáló tanítás

Szöveg: **Muszkáné Kocsis Emese**

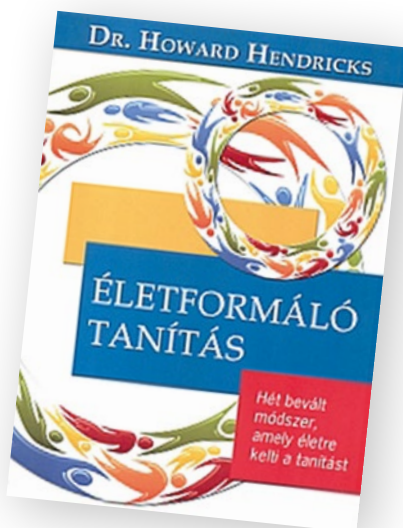
Howard Hendricks könyve átfogó segítséget és hasznos tanácsokat nyújt a tanításra nézve. Könyvében hét olyan alapelvet vázol fel, melyeknek elsajátításával és az órák során való használatával szemmel látható változást és sikereket érhetünk el tanítási módszereinkben. Ezek az alapelvek a következők: **a tanító, az oktatás, az aktív részvétel, a kommunikáció, a szív, a bátorítás és végül a felkészülés törvénye.** A különböző fejezetekben, az egyes törvények bemutatásánál számos példát hoz az egyes alapelvek szemléltetésére, így az olvasó úgy érezheti, valóban érdemes kipróbálni ezeket a javaslatokat.

Hendricks a könyv „**aktív részvétel törvénye**” fejezetben kifejti: szerinte a tanítás során nem elegendő az, hogy a tanító/tanár a diáknak leadja a megtanulandó tananyagot (mert ezáltal csak egy egyirányú folyamat valósul meg), hanem a tanárnak hatással kell lennie arra az emberre, akinek valamit meg akar tanítani. Nem elég, sőt, haszontalan, ha a diákkal csupán bemagoltatjuk az anyagot, hiszen amit így tanul meg néhány nap alatt, azt valószínűleg gyorsan el is felejt. Fontos tehát, hogy a tanulás aktív folyamat legyen, amelybe magukat a diákokat is aktív résztvevőkként be kell vonnunk. Olyan feladatot kell adnunk a diákoknak, melyeknek számukra is van értelme. Sokszor hallom diákoktól, de még felnőttektől is, hogy rengeteg olyan dolgot kell a gyerekeknek megtanulniuk, aminek „semmi értelme”. Ez persze nem igaz, csak sokszor valahogy elmarad a tanított dolgok gyakorlati, használati oldalának megismertetése a tanár részéről. Hendricks azt mondja, hogy olyan feladatot kell adnunk a diákoknak, aminek megoldása során szabadságot élveznek, mely a funkciót és az alkalmazást hangsúlyozza, melynek előre megtervezett célja van, s mely szem előtt tartja az eredményt is. Fontos, hogy az adott feladat elvégzése során a diák is lássa, átlássa a feladat e pontjait.

Egy másik része a könyvnek, mely nagyon érdekes volt, a **bátorítás törvényének** fejezetében található. Hendricks szerint az emberek MQ-ja, vagyis a motivációs hányadosuk fontosabb az IQ-juknál. Azaz, hiába

van meg egy adott diáknak minden képessége egy bizonyos feladat elvégzéséhez, ha nincs meg a motivációja, az egész nem ér semmit. Motivátorként a tanárnak az a feladata, hogy rávegye a tanulót a szükségének felismerésére. Rendkívül hasznos, ha a diákokat valós élethelyzetnek tesszük ki. Ezt azzal a példával szemlélteti Hendricks, hogy egy szónok soha nem lesz képes megfelelő retorikai beszédeket tartani, ha azt csak passzívan, egymagában gyakorolja. Csak úgy válhat belőle kiváló szónok, ha valós, éles helyzetekben gyakorol. Nyilván nem lesz belőle egyből briliáns előadó, eleinte rengeteg hibát fog vétetni, de csak így, a gyakorlás által, valós élethelyzetekben tud tanulni és fejlődni. A tanítóknak tehát az a feladatuk, hogy a diákokat valós helyzetbe helyezze, hogy azok a meglévő képességeiket a gyakorlatba tudják átültetni a motiváció segítségével. A tanár feladata ezen a területen a bátorítás, illetve a gyakorlat velejárájaként jelentkező sikertelenségek miatti további ösztönzés. Azt gondolom, az az elv, hogy a gyerekeket éles helyzetbe helyezze, nagyon fontos már kisebb korban is, hiszen csak ezáltal tanulják meg, hogy kezdeményezők, bátrak legyenek. Ehhez a gondolathoz kapcsolódhat Hendricksnek a könyv végén feltett kulcskérdés: **„Te magad motivált vagy-e?”** Hiszen ha mi, tanítók nem vagyunk motiváltak, csak feladatként, kötelességként tekintünk az oktatásra, akkor az egész értelmét veszti. Hiszen, hogyan is lehetne motivált a tanuló, ha mi magunk sem vagyunk azok, ha mi sem látjuk a kiadott feladatok értelmét? Hogyan éri el a tanulók a kitűzött célokat, ha mi pedagógusokként nem határozzuk meg azokat? És folytathatnánk még a felsorolást.

Hendricks a könyv első fejezetében, a **tanító törvényében** mutatja be azokat a tanácsokat, melyeknek segítségével hatékony tanítókká válhatunk, illetve hatékony tanítók maradhatunk. Ezek: a folyamatos változás, a lelki növekedés, a szellemi fejlődés és a fizikai fittség. A folyamatos fejlődés és változás fenntartása talán nem egyszerű, de – azt gondolom – a tanítás adta örömök miatt mindenképpen megéri.

Végzős gimnazista lehettem, amikor egy színházi előadás után – amelyet az osztály nagy részével közösen néztünk meg – egyedül indultam hazafelé. Késő este volt, a metróban, a megállóban igencsak kevés ember lézengett. Magányomat és kis szorongásomat azzal oldottam, hogy a nálam lévő könyvet olvasgattam elmerülve. Amikor a földalattiról leszálltam, és elindultam felfelé a lépcsőn a villamos peronja felé, még mindig félig olvastam, hogy ne lássam, senki nincs körülöttem. Annyit érzékeltem csak, felfélpillantva, hogy a felszínen esik az eső, nem áll még benn villamos, és alig látok egy-két idegent a távolban. Aztán – csak egy pillanat műve volt – arra ocsúdtam, hogy két magas, erős testalkatú férfi halad el mindkét oldalamon (mint kiderült mögöttem is volt egy, aki később mellém ért), és eközben, egy villanás alatt, a táskám érezhetően megkönnyebbült. Tudtam, hogy kiraboltak. Odakaptam, és láttam, hogy valóban hiányzik a tárcám. A harmadik férfi ekkor húzott el mellettem, két társát követve a lépcsőn, rajtunk kívül se lenn, se fönnt elérhető távolságban senki. Hogy mi történt velem, nem tudom, de minden bátorságomat összeszedve így szóltam esdeklőn a cseppet sem barátságos „harmadikhoz”: „Kérem, adja vissza.” Gondolkodás nélkül válaszolt: „Nem én vettem el.” Nem azt kérdezte, mit. Tudtam, hogy ők voltak. Mi több, ők is tudták. De nem formálislogika-órán voltunk, hanem a Nyugatinál, éjszaka, és én valamilyen áldott sugallatra így folytattam: „Akkor megtenné, hogy segít? Azt hiszem, kiraboltak...” Erre a szelíd kérésre megálltak a csodálkozástól, és egymásra néztek. Mintha megnyílt volna egy ajtó. Egy lehetőség a jóságra? Nem tudom. Mindenesetre megszólalt az egyikük: igen, ő tényleg látott egy kisfiút, aki itt szaladt el, ő lehetett a tettes. Rájuk néztem, mert éreztem, nem ronthatom el a pillanatot azzal, hogy ésszerű vagyok: este 11-kor egy kisfiú, aki három szekundum alatt kámforrá vált?! A beállt csendben a másik azt javasolta, hogy nézzem meg, mi is hiányzik.

Peronmese

Szöveg: **Aczél Petra** | Fotó: Nagy Gábor

Közelebb jöttek, együtt néztük meg a táskámat: valóban eltűnt a tárcá. Mondtam nekik, hogy nem volt sok benne, de nekem az is számít. Megértően bólintottak. A rangidős férfi azt tanácsolta, maradjak ott egyikükkel a lépcsőn, ők ketten megnézik, hova is szaladt az a kisfiú. Vártunk ketten az ismeretlennel az aluljáró lépcsőjén. Senki más nem jött. Arról beszélgettünk, milyen nehéz az élet. Kisvártatva újra megjelent a másik két férfi, mosolyogva, kezükben a tárcámmal. Közös ellenőriztük, hogy minden pénz megvan-e. Megvolt. Aztán az egyikük azt mondta, vigyázzak magamra, és búcsúzóul megmutatta, hogy vigyem a táskámat, ha nem akarom, hogy zsebtolvajok terepe legyen. Utánuk néztem a sötétben, ahogy egyedül maradtam, remegve a lépcsőn. Bántódás nélkül érkeztem haza.

Nincs mindig jó magyarázat és nincs mindig jó befejezés sem az ilyen történetekben. De ahol emberek vannak, ott mindig megnyílhat valami. Egy út ahhoz, hogy a dolgok végül jó irányt vegyenek. Hogy történjen valami más, valami jobb, mint amit hittünk, mint ami elsőre kirajzolódott. Ez múlik az első szón. A szerepen, amit a másiknak szánunk. A bizalmon, amit egymás iránt érzünk. Még akkor is, ha nem ésszerű, ha nincs okunk rá. Igen, nevezhetjük ezt naivságnak. Akkor a tanári hivatás a világ legcsodálatosabb naivitása. És nevezhetjük ezt motivációnak is. Akkor pedig a motiváció nem más, mint maga a szeretet.

Tíz éve egy rákospalotai művelődési otthonba hívtak, hogy beszéljek Európa nyelveiről. A téma adott, nem magától értetődően élményszerű. A helyszínen az előadóteremben legalább két osztályt zsúfoltak be. A közönség gyakorlatilag elfoglalta az előadó számára szolgáló teret. Sőt. Az első sorban megtermett kamaszok ültek, lábukat jó messze kilógatták, ráadásul még rágógumiztak is. A heves szájmozgás azt jelezte: őket ide beterelték, nem nagyon kívánják a produkciót. Az előadás elején a kinyújtott lábak között lépegettem. Azután minden megváltozott. A rágógumizó szájak megálltak, a lábakat behúzták. Figyeltek. Egy órán keresztül. Az előadás végén egy tanárnő jött hozzám. Gratulált, hogy lekötöttem a fiúkat. Elmondta, a legrendetlenebb fiúkat azért ültette előre, mert hátul nem bírt volna velük, s nem hitte, hogy ennyire fognak figyelni.

Sok előadást tartok itthon és külföldön, általában nincs gondom azzal, hogy fölkeltem az érdeklődést, és fenntartsam a figyelmet. A titkot nem tudom, de igyekszem megfejtetni.

Sokan nem fognak szeretni érte (általában igyekszem mindig mindenhol együttműködni, viszont nem igyekszem mindenáron megfelelni), de a pedagógiát nem az egyetemi módszertani órákon tanultam. Az életből lestem el: jó és kevésbé jó középiskolai és egyetemi tanáraimtól. A jóktól a jót, a rosszaktól azt, hogy úgy nem szabad csinálni. Módszeremben talán a következő tanárain köszönnek vissza: Éva nénitől a pontos tervezés, a logika, Pusztai tanár úrtól az apró érdekességekről, filmekről, könyvekről, kiállításokról való óra eleji beszámoló, Zsilka tanár úrtól az óra eleji ismétlések, Iván bácsitól minden, de főként az, hogy megszólította és bevonta a diákjait, kiállításokra, konferenciákra vitte őket, több tanáromtól is a humor, az irónia.

5É

Szöveg: **Balázs Géza** | Fotó: Nagy Gábor

Azt már a retorikából és a gyakorlatból tudom, hogy a mondanivalót jól kell becsomagolni. A legfontosabb tudományos összefüggésekre érdemes (olykor személyes) példákkal ráfutni. Sokszor kell ismétetni – persze mindig más és más módon. Mivel gyakorlati retorikai előadásokat is tartok, a jó előadást ezzel a „képlettel” mutatom be: Előadás = 5É, azaz: érdek, értelem, érvelés, érdekesség, élmény. Először érdemes végiggondolni, hogy a jelenlévőknek mi az érdeke, érdekeltsége az adott témában. Azután fontos a gondolatokat értelmes sorba fűzni, az érvelést fölépíteni. Törekedni kell az érdekességre. Az érdekesség (leginkább egy történet, adat vagy mutatóanyag) könnyebben fogyaszthatóvá teszi az üzenetet. Az élményszerűséget mindezen túl fokozhatja valamilyen ügyes demonstráció (látvány), helyváltoztatás, cselekvéses (mozgásos) játék. Persze vigyázni kell, hogy ne essünk át a ló túlsó oldalára. Ma már szinte minden tananyagot „élményszerűen” kívánunk átadni: van élményközpontú oktatás, élményút, százszorszép anyanyelv... Szerintem túlzás. Nem kell azt üzenni tanítványainknak, hogy a tanulás pusztán szórákos vagy mindig öröm. Nem kímélhetjük meg őket az erőfeszítéstől. Persze az nem segít, ha a tankönyvön ez szerepel: „munkáltató tankönyv”. Ám jó, ha olyan segédkönyvek születnek, mint a *Tarkabarka fizika...*

A titok mindenkiben megvan. Keresni kell, megtalálható. A folyamat hosszú, és soha nem ér véget. Gyakorlat és talán kudarc is szükséges hozzá. Egy professzortól megkérdezték, körülbelül hány órát készül egy előadására. A válasz ez volt: Egész életemben, életemmel arra a bizonyos előadásra készülök.

Megjelentek az intézményi önértékelés javasolt standardjai

Szöveg: Oktatási Hivatal

Az Oktatási Hivatal a www.oktatas.hu/kiadvanyok oldalon közzétette az egységes intézményi önértékelés javasolt standardjait tartalmazó *Önértékelési kézikönyveket*. A kézikönyvek rögzítik a pedagógusok, vezetők és intézmények önértékelésének területeit, az egyes területeken megfogalmazott általános elvárásokat és az elvárások vizsgálatához szükséges eszközöket.

Az Oktatási Hivatal a TÁMOP-3.1.8 kiemelt uniós projekt keretében a pedagógiai-szakmai ellenőrzés (tanfelügyelet) standardjainak kidolgozását követően, a tanfelügyeleti standardokra építve, kidolgozta az **intézményi önértékelés egységes elvárásrendszerét, módszertanát és eszközeit**.

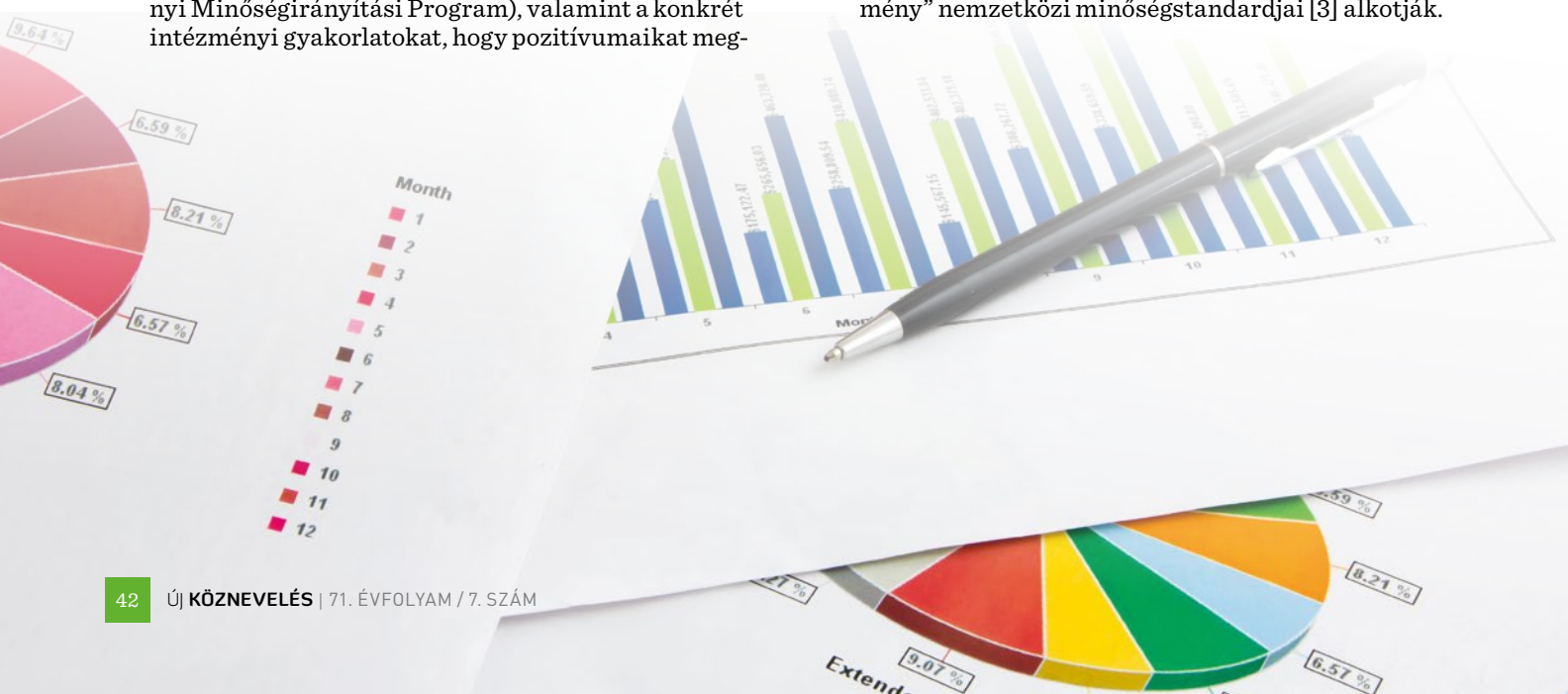
Az intézményi önértékelés elsődleges célja a fejlesztés irányainak kijelölése, de ki kell emelni a pedagógusok előmenetelében játszott visszacsatolási és a külső, pedagógiai-szakmai ellenőrzésben betöltött információforrás szerepeket is. Az elmúlt két év fejlesztéseinek eredményeként már 2014-ben megjelentek a tanfelügyeleti ellenőrzés intézménytípusonkénti kézikönyvei és a pedagógusminősítés rendszeréhez kapcsolódó útmutatók. A tartalmakhoz igazodva kezdte meg az Oktatási Hivatal szakértői csoportja az intézményi önértékelés egységes rendszerének kidolgozását.

A szakértők megvizsgálták a korábbi önértékelési rendszerek fejlesztését szolgáló projektek tapasztalatait (pl. Comenius programok, Szakképző iskolai önértékelési modell, Közoktatás Minőségéért Díj modell, Intézményi Minőségirányítási Program), valamint a konkrét intézményi gyakorlatokat, hogy pozitívumait meg-

őrző, de a hiányokat kiküszöbölő rendszer szülessen. A vizsgálat eredménye egyértelművé tette: a minden intézményben alkalmazható, a külső ellenőrzéshez kapcsolódó és az ágazatirányítás, a fenntartók és az intézmények számára rendszerszintű visszacsatolást biztosító önértékelés működtetéséhez szükség van az értékelési fókusz (az értékelés területei és elvárásai) bizonyos mértékű rögzítésére.

A pedagógusok, intézményvezetők és intézmények értékelési területeinek és az ott megfogalmazható elvárásoknak a meghatározásában a szakértők olyan nemzetközi kutatási eredményekre támaszkodtak, amelyek a pedagógiai munka minőségének meghatározására, pontosabban a magas minőségű munkához szükséges kompetenciák, viselkedésformák meghatározására törekedtek. Így az **önértékelés alapját képező elvárásrendszer**

- **pedagógusok esetén** a minősítés alapját is képező pedagóguskompetenciák [1],
- **intézményvezetők esetén** az intézményvezetői kompetencia keretrendszer elemei [2],
- **intézmények esetén** pedig a „jól működő intézmény” nemzetközi minőségstandardjai [3] alkotják.

Az egyes területeken meghatározott elvárások teljesülésének vizsgálata az önértékelés során a korábbi gyakorlatban jól működő **adatgyűjtő módszerekkel** történik. Ilyen például az óralátogatás, a dokumentumelemzés, az interjúk és a kérdőíves felmérések. Ahhoz azonban, hogy az adatok alapján megítélhető legyen a rögzített elvárások teljesülése, olyan **eszközrendszer** kellett kidolgozni, amelynek információforrásai (óralátogatási, dokumentumelemzési szempontok, interjú- és kérdőívkérdések) az egyes elvárásokhoz kapcsolhatók.

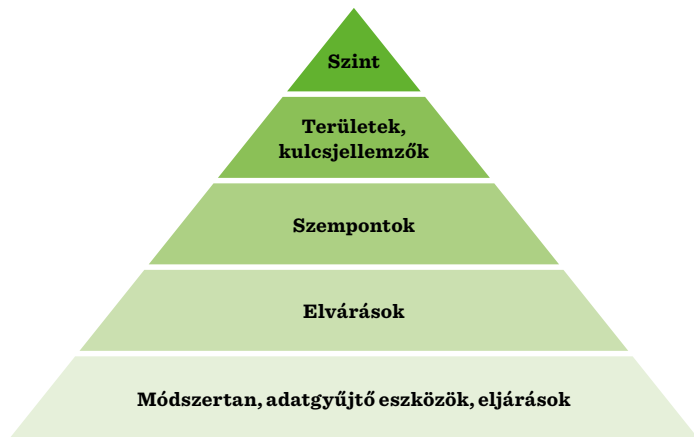
A fentiekből látható, hogy az egységes önértékelési rendszer koncepciója csak jelentős mértékű standardizálás mellett valósítható meg. Ugyanakkor az intézményrendszer összetettsége, az egyes intézmények eltérő adottságai és az önértékelés intézményi szintű hasznosíthatósága az értékelésnél elengedhetlenné teszi az intézményi sajátosságok figyelembevételét. Ennek az ellentmondásnak a feloldását is megtaláljuk a standardokat rögzítő kézikönyvekben. Az elvárásrendszer elemeit úgy határozták meg a fejlesztők, hogy azok mindegyike minden intézményben az intézmény saját céljainak, adottságainak megfelelően értelmezhető legyen. Így **az önértékelés alapját nem a kézikönyvben megjelenő általános elvárások, hanem azok intézményi adaptációja képezi.**

A fejlesztés részeként 2014 őszén 52 intézmény bevonásával tesztelték a standardokat, s a most megjelent javaslat már tartalmazza a kipróbálás eddigi tapasztalatait.

Az önértékelés standardjai

Az **önértékelés területei** pedagógus, intézményvezető és intézmény szintjén egyaránt megegyeznek a tanfelügyeleti értékelési területekkel, mint ahogy az azokat alábontó, magyarázó **szempontok** is. Ez utóbbiak változtak az elvárásrendszer véglegesítése során, ennek megfelelően változnak a tanfelügyeleti standardok is. Új elemként jelennek meg az **általános elvárások**, amelyek a pedagógiai munka minőségének meghatározását és így a minőségértékelést szolgálják. Fontos megemlíteni, hogy az elvárások nem minimumkövetelmények, épp ellenkezőleg, azok az ideális pedagógus, vezető vagy intézmény képét vetítik elénk. Az **eszközrendszer** szintén a korábban elfogadott tanfelügyeleti eszközökre épül, de az elvárások meghatározásával az eszközöket azokhoz igazítva, ez is módosult.

Az önértékelés javasolt – tehát nem kötelezően alkalmazandó – **folyamata, módszertana** különböző funkciók szerinti megvalósítást ajánl. A tervezés, a tájékoztatás, a koordináció és folyamatos támogatás, valamint a minőségbiztosítás egy erre kijelölt csoport feladata. Az **adatgyűjtést** (pl. óralátogatás) az intézmény éves önértékelési tervében az egyes önértékelésekhez

1. ábra: Az önértékelési standard szerkezete

meghatározott kollégák, az **értékelést** pedig maga az önértékelő pedagógus vagy vezető végzi. Az önértékelést az erre a célra fejlesztett informatikai rendszer is támogatja. Ebben a rendszerben végezhető a tervezés, az adatrögzítés – beleértve a kérdőíves felmérések lebonyolítását is – és az értékelés, vagyis a rendszerben a teljes folyamat dokumentálható.

Az *Önértékelési kézikönyveket* – a tanfelügyelethez hasonlóan – az egyes intézménytípusok sajátosságait figyelembe véve **kilenc különböző intézménytípusra** dolgoztuk ki:

- óvoda,
- általános iskola,
- gimnázium,
- szakközépiskola és szakiskola,
- kollégium,
- alapfokú művészeti iskola,
- gyógypedagógiai intézmény – általános iskola,
- pedagógiai szakszolgálatok,
- pedagógiai szakmai szolgáltatók.

A kézikönyvek a **www.oktatas.hu/kiadvanyok** oldalon érhetők el.

Irodalomjegyzék

- [1] Kotschy, B. (2011, szerk.): *A pedagógussá válás és a szakmai fejlődés sztenderdjei*. Eszterházy Károly Főiskola, Eger.
- [2] Révai, N. és Kirkham, G. A. (2013, szerk.): *Az iskolavezetés tudománya és művészete – Centrál5: Az iskolavezetők kompetenciái közép-európai megközelítésben*. Tempus Közalapítvány, Budapest.
- [3] Scheerens, J., Glas, C. és Thomas, S. M. (2003): *Educational Evaluation, Assessment and Monitoring. A Systemic Approach*. Swets & Zeitlinger Publishers, Lisse.
- [4] *A 2015. évi minősítővizsgára, illetve minősítési eljárásra készülő pedagógusok munkáját segítő útmutató*. [2014.03.19.] www.oktatas.hu/kiadvanyok
- [5] *Tanfelügyeleti kézikönyvek*. [2014.03.19.] www.oktatas.hu/kiadvanyok

Műhelykonferencia a diákszínjátszásról

Szöveg és fotó: **Indri Dániel**

2015. augusztus 6–7-én a budapesti Marczibányi Téri Művelődési Központban találkoztak a színjátszás, és azon belül is a diákszínjátszás jövője iránt elkötelezett szakemberek, drámapedagógusok, diákszínjátzó-rendezők, csoportvezetők, érdeklődők.

➤ Az Országos Diákszínjátzó Egyesület (ODE) sajátos helyzetben van, mivel a régiók már felépítették saját szervezeteiket – erről **Sárosi Gábor** elnök beszélt. Hogyan tud mégis az ODE támogató ernyőszervezetként jelen lenni? Erre a kérdésre keresték többek között a választ a két nap során. Az ODE-t 1989-ben jegyezték be, jelenleg 1550 fős tagsággal rendelkezik, választmányának 7 régióban 2-2 regionális küldöttje van. Idén 107 csoport jelentkezett az ODE által szervezett Országos Diákszínjátzó Találkozóra (ODT), melynek reformja szintén felmerült a közelmúltban.

Földvári István, a TÁMOP-3.1.15 projekt témavezetője elmondta, hogy a projekt integrálja a köznevelés területén megvalósult fejlesztések eredményeit, teszi mindezt a színházi nevelés, a múzeumpedagógia, a könyvtárak, a levéltárak, a közgyűjtemények, a művelődési központok és a nemzetközi gyakorlat vizsgálatán keresztül. Amíg a britek közel 100 jógyakorlata szinte minden problémakört lefed, addig a nálunk meglévő 7800 jógyakorlat esetében minimális az adaptációk száma. A színházzal kapcsolatos adatgyűjtést jelenleg a Pedagógiai Könyvtár és Múzeum végzi (www.gyerekszínhaz.hu). A fejlesztések a hamarosan induló Nemzeti Köznevelési Portálon is elérhetőek lesznek.

Kaposi László, a Magyar Drámapedagógiai Társaság elnöke szerint az 1995-ös Nat nyitotta meg a kaput a drámaoktatás előtt, amely azóta több jelentősebb változáson esett át. A projekt munkatársai a legfontosabb intézményeket már megkeresték, megtörtént az adatfelvétel és elkészítették a szükséges interjúkat is. Országos szinten vizsgálták például, hogy van-e szakirányú végzettsége az oktató pedagógusnak, továbbá szakmai kisfilmek gyártását és színházi nevelési csoportok adatbázisának létrehozását is vállalta a projekt.

Fekete Anikó, az ODE választmányi tagja egy felmérésre hivatkozva elmondta, hogy a többség szerint állandó probléma az idő-, a forrás-, illetve az infrastruktúra hiány, valamint a diákok folyamatos cserélődése. A megkérdezettek szerint az ODE-nak nagyobb hangsúlyt kellene fektetnie diákszínjátzó fesztiválok, valamint rendezői tréningek megszervezésére.

A délután során külön szekciók dolgozták ki az egyes „problémacsomagra” a megoldási javaslatokat.

Az 1. szekció eredményeit **Sárosi Gábor** összegezte; szerintük segíthet az integrációs cél beemelése az EU-s pályázatok hatékonyabb megvalósítása érdekében, az eddigi pályázati kudarcok feltérképezése, volt színjátzókkal való közreműködés, a küldetésnyilatkozat újragondolása, profitorientált cégek megkeresése. Továbbá szakmai gyakorlati helyek kialakítása, folyamatos kapcsolattartás állami szervekkel, a drámaérettségi szakmai támogatása, szorosabb OKTV kapcsolat és a küldöttgyűlés aktivizálása. Kreatívabb megoldás lehet az ún. „ODE TV” elindítása, ahol előadásokat, jelene- teket lehetne online megosztani egymással. Kiemelt fontosságú a társadalmi problémák iránti érzékenyítés, személyiségfejlesztés, pl. roma csoportok esetén. A jövőben a képzések során nyitnának a nem drámapedagógusok felé, erősítenék az egymástól tanulás és szakértői vezetés fontosságát, és kialakítanának egy Diákszínjátzó iskola védjegyet. További javaslatként hangzott el, hogy Budapest adjon otthont az ODT-nak, valamint színházakat keresnének meg az „Adj egy napot az életedből!” elnevezésű kezdeményezés során, ahol egy napra a diákoké lennének a világot jelentő deszkák.

A 2. szekció **Fekete Anikó** vezetésével az egész tanévre készített ütemtervet, mely alapján már június–augusztusig megtörténhetne a kapcsolatfelvétel cégekkel, kamarákkal, Pedagógiai Oktatási Központokkal. Szeptemberben indulnának a bemutató-foglalkozások, éves iskolai projektek, illetve aktívan be lehetne kapcsolódni az Iskolai Közösségi Szolgálatba, a Petőfi TV és a Globe Fesztivál programjaiba.

A 3. szekcióban **Eck Attila** és **Gólya Ágnes** drámapedagógusok javasolták az „ODE-tudat” erősítését, főként a közösségi média segítségével, táborok szervezésével, valamint az Erasmus Plusz program kihasználásával.

A 4. szekció **Lakatos Zsombor**, az OFI munkatársának vezetésével a belső kommunikációra fektetne nagyobb hangsúlyt, valamint a Tehetségpontokkal, illetve az önkormányzatokkal fűzné szorosabbra az együttműködést.

Összeállította: **Indri Gyula**

szeptember 3. HELTAI JENŐ

„Itt az idő, most kell merészen
Az elmúlással szembenézniem
S valami elmés búcsúszót hörögve
A szememet lehunynom mindörökre.”

1957. szeptember 3-án ezzel a kis négy soros verssel búcsúzott az élet-től a legtipikusabb pesti költő, Heltai Jenő. Attól kezdve, hogy 14 éves

korában megjelent első verse egy újságban, szinte csak siker kísérte útját. Igaz ugyan, hogy a háború idején őt is üldözték, és a Kossuth-díjat is csak 86 évesen kapta meg, műveivel és közéleti tevékenységével óriási népszerűséget vívott ki magának. Heltai Jenő volt a pesti kabaré és a magyar szonett megteremtője, a Kató-versek és a *János vitéz* dalszövegeinek szerzője, Ady összes verseinek első kiadója és a Magyar Pen Club elnöke. A század első felében ő volt Molnár Ferenc mellett a legismertebb magyar író külföldön, műfordítói tevékenységéért pedig megkapta a francia Becsületrendet. Szerencsés ember volt, hiszen nemcsak egyszerűen jól írt, remekművet is sikerült alkotnia. *A néma leventét* 1936-ban mutatta be a Magyar Színház Bajor Gizi és Törzs Jenő főszereplésével. A *Színházi Élet* kritikusa nem fukarkodott a dicsérettel: „A színházat minden este zsúfolásig megtöltő tömegek, amint kifelé hömpölyögtek, egyhangúan mormolják: gyönyörű!” A *Színházi Élet* Heltai Jenőt is megszólaltatta, aki így beszélt művéről: Négyezer verssort írtam össze, amíg elkészültem a darabommal. Ebből kétezret magam operáltam ki, ami már fölér egy jóra való japán harakirival. A feleségem első pillanattól kezdve rendíthetetlenül hitt a darabban. Ő erőszakolta ki, hogy utazzam el Badenbe, és addig ne jöjjenek haza, amíg nem készültem el a munkámmal. Most aztán valahányszor a darabomat játsszák, szeretném a közönség okulására a színpad peremére kiíratni: „Íme, mit tud produkálni a jámbor férj engedelmség!”

szeptember 11. TESTÖRSÉG

1741. szeptember 11-én, a pozsonyi országgyűlésen a magyar nemesek „életüket és vérüket” ajánlották Mária Teréziának. A királynő többek közt azzal hálálta meg a szíves fogadtatást, hogy ígéretet tett egy bécsi magyar testőrség felállítására. Aztán múltak az esztendő, és egyre inkább úgy tűnt, hogy az ígéret csak hirtelen felbuzdulás volt. Napra pontosan 19 év telt el, mire megszületett az alapítólevél, és végre elindulhatk Bécsbe a boldog kiválasztottak. A gárdába ugyanis nem kerülhetett be akárki. Minden vármegye két-két, 18 és 22 év közötti nemesifjat küldhetett, s a szárnyas mellett a daliás termet és a megnyerő arc is előfeltétel volt. Rögtön meg is indult a pletyka Mária Terézia heves természetéről, ami persze nem volt igaz, de egy furcsán megfogalmazott kijelentésével maga a királynő is okot adott a félreértésre. Az alapításkor ugyanis

azt mondta: „Akarom, hogy testem körül fiatal magyar sereg őrkdjék.”

A történészek máig vitatkoznak azon, hogy mi is volt a célja a gárda létrehozásának. Egyesek szerint Mária Terézia németesítési politikáját szolgálta, mások viszont úgy vélekednek, hogy a magyarság felemelkedését akarta megalapozni a fiatalság művelésével. Akármilyen volt is az indíték, az utóbbi történet. Az ifjak megismerkedtek az olasz és francia irodalommal, a felvilágosodás eszméivel és a nyugat-európai művészet legújabb irányzataival. Már nemcsak feszek és hódítók voltak, hanem műveltek és szalonképesek is lettek. Sokan persze megelégedtek azzal, hogy sikert arattak a hölgykörökben, és pompás ruhákban parádézhattak különböző ünnepi alkalmakkor, de néhányan többre vágytak: meghozzá arra, hogy Magyarországon és főleg magyarul is elterjessék azt a kultúrát, amit Bécsben megismertek. Hogy ez meg is valósult, az Bessenyei György és a hozzá csatlakozott testőrírók érdeme volt.

szeptember 25. AZ ELSŐ MAGYAR GÉPKOCSI

1895. szeptember 25-e kellemes és békés őszi nap volt Budapesten – mindaddig, amíg ki nem tört a pánik. Az Oktogon csendjét szörnyűséges motordurrogás verte fel, amikor a Nicoletti kávéház elé begördült az első magyar gépkocsi.

A 90-es évek nagy szenzációja Németország, Anglia és Franciaország után végre hozzánk is eljutott Hatschek Béla optikus és műszerkészítő jóvoltából, aki nem tudott ellenállni a kísértésnek, és vásárolt egy nyitott, négykerékű, tömör gumi abroncsos Benz-Velót. A mai szemmel csak megmosolyogni való benzinbolha – a maga 5-6 km-es óránkénti sebességével – óriási riadalmat keltett. A járókelők ijedten és sikoltozva rebbentek szét, valaki pedig rögtön kihívta a tűzoltókat. Csak a tulajdonosnak sikerült megőriznie lélekjelenlétét; minden ékesszóló képességét latba vetette, hogy lebeszélje a tűzoltókat arról, hogy vizet fecskendezzenek a robbanómotorra.

Ahogy lenni szokott, ez a csoda is csak három napig tartott. A pestiek hamar megszokták Hatschek Béla járgányát, sőt néhány héttel később már újabb autókban is gyönyörködhetek, amikor a pezsgőgyáros Törley József felváltva kezdett furikázni szállítókocsijával és személyautójával.

A múlt század végére már közel 50 gépkocsi volt Magyarországon, úgyhogy a tulajdonosok elérkezettnek látták az időt, hogy egyesületbe tömörüljenek. 1899 őszén a következő hírt közölte a *Sport-Világ*: „Töff-Töff! A Magyar Automobil Club a neve az első ilyenemű egyesületnek Budapesten. Ruttner Kálmán úr, visszatérve párizsi útjáról, alakuló ülésre hívta össze a fővárosban lévő érdeklődőket, akik közül mintegy háromszázan jelentek meg a mondott időben a Vadászúti Szállóban. Az Osztrák Automobil Club táviratilag üdvözölte az alakuló egyesületet, amely figyelmesség nagyon jólesett a megjelenteknek.”

Iránytű

Összeállította: **Indri Dániel**

PÁLYÁZAT

PénzSztár – Országos középiskolai pénzügyi-gazdasági verseny

Immár harmadik alkalommal hirdetik meg a vetélkedőt, amelynek fő célja, hogy játékos formában felmérje a diákok tudását, fejlessze pénzügyi kultúrájukat, egyúttal segítse a középiskolákat pénzügyi oktatási innovációs törekvéseik megvalósításában.

A nevezés díjmentes, és nem tartozik a követelmények közé, hogy a versenyzők gazdasági alapképzésben részesüljenek. A csapatok először két online teszten, majd a 23 helyszínen megrendezett megyei selejtezőkben, a 8 helyszínen megtartott regionális középöntőkben, valamint a budapesti elődöntőben és döntőben mérhetik össze a tudásukat, s közben rengeteg tapasztalattal és több millió forint összértékű nyereménnyel gazdagodhatnak. 2015-ben a fődíjat a nyertes csapat minden tagjának járó, 100 ezer forint értékű Takarékbank bankkártya és a fő médiatámogató HVG által felajánlott egy-egy okostelefon jelenti, de a versenyzőket további értékes ajándékok és nyeremények is várják fordulóról fordulóra, a legkiválóbb felkészítő tanárok munkáját pedig különdíjjal ismerik el.

A PénzSztár verseny szervezői az értékes tárgyjutalmak mellett olyan tudásalapú szakmai díjakkal – továbbképzésekkel, tréningekkel, szakmai gyakorlatokkal és tanulmányutakkal – is készülnek a legjobb csapatok megjutalmazására, amelyek támogatják a verseny célját.

Újdonság, hogy az a három középiskola, ahonnan a legtöbb csapat kitölti az előselejtező két online tesztjét – az elért eredménytől függetlenül – különdíjban részesül. Nyereményük egy-egy oktatási szimulációs szoftverlicenc, amely további segítséget nyújthat számukra a pénzügyi és gazdasági ismeretek elsajátításában. Azok pedig, akik nem jutnak tovább az online fordulóból, a főversennyel párhuzamosan külön játékban vehetnek részt, további nyereményekért.

A PénzSztár versenyre **2015. október 5-ig** jelentkezhetnek négyfős, 14–20 éves középiskolásokból álló csapatok. (www.penzshtar.hu/2015)

Újraindul az MSMS Tudáspont!

Ötösrre vizsgázott a diákok körében a Bayer Hungária tavaly indított „Making Science Make Sense” (MSMS) Tudáspont elnevezésű természettudományos oktatási programja, ami idén októbertől kibővült programmal várja osztályok jelentkezését a 2015–16-os tanévre. Az MSMS Tudáspont program célja, hogy a 10–14 éves diákok körében a természettudományos ismeretek bővítésén keresztül támogassa az egészségdukációt, valamint hatékonyan egészítse ki a kémia- és biológiatanárok munkáját. A program 1995-ben indult az Egyesült Államokban, Magyarországon 2014 novemberében interaktív installációval, valamint egyedi workshopokkal debütált.

Az ingyenes, 90 perces, természettudományos kísérletekre épülő interaktív workshopokra általános iskolás osztályok, iskolai szakkörök jelentkezését várják, akik a program weboldalán regisztrálhatnak az alkalmakra. A kísérletek az emberi szervezet működése mellett a „Fény Nemzetközi Éve” kapcsán az emberi látásra, a szemünk működésére és felépítésére fókuszálnak. A BME Szentgyörgyi Albert Szakkollégiumának hallgatói önkéntes tevékenységet vállalva végzik a kísérletekre épülő bemutatókat a Millenáris Parkon belül található Láthatatlan Kiállítás területén. A jelentkező osztályok a foglalkozások után ingyenesen tekinthetik meg a Láthatatlan Kiállítást. Ingyenes regisztráció:

www.bayer.co.hu/msms

PÁLYÁZAT

Kincses Kultúróvoda

Idén első alkalommal hirdeti meg a Kincses Kultúróvoda pályázatot az Emberi Erőforrások Minisztériuma. Cél az óvodai és a kulturális intézményrendszer együttműködésének erősítése, illetve a két terület értékeinek elismerése.

A pályázat szeretné elősegíteni, hogy az óvodák egyre tudatosabban vegyék igénybe a kulturális intézmények nevelést támogató programjait, és a kulturális tartalmak minél sokrétűbben épüljenek be az óvodák pedagógiai programjába.

A „Kincses Kultúróvoda 2016” címet 10 intézmény nyerheti el. A pályázó intézménynek be kell mutatnia, hogy pedagógiai programjában kiemelt szerepet játszanak a kulturális tartalmak, s hogy tevékenysége során igénybe vette az intézményen kívüli kultúrákövetítő lehetőségeket. A díjazott intézmény az óvodával együttműködő kulturális intézmények, illetve civilszervezetek szolgáltatásait integráló, komplex kulturális programcsomagot nyer a 2016–2017-es tanévre.

A pályázatok beadási határideje: **2015. október 15.**
A részletes kiírás itt olvasható: www.kormany.hu/download/6/a3/70000/Kincses_Kulturovoda.zip#!DocumentBrowse

NEKROLÓG – Örökre velünk marad

Hatvanegy évet élt. Vagy kevesebbet, mert mindig fiatal maradt. Vagy többet, hiszen sok élete volt. Volt magyar-történelem szakos tanár, az inárcsi általános iskola nagy hírű pedagógusa. Kívülről tudta az irodalmi szöveggyűjtemények anyagát – de Buda Ferenc vagy Varró Dániel verseinek javát is. Ballagási inget vett nehéz sorsú tanítványának, hajdani diákjai közül szakmunkástanulók és egyetemisták egyaránt visszajártak hozzá beszélgetni.

Volt színjátszórendező, országos hírű előadások megálmodója. Több száz iskolai műsor és megemlékezés is nevéhez fűződik – sohasem volt köztük két egyforma. Aki látott egy-egy általa rendezett március 15-i ünnepséget, nem felejt el. Díjazott versmondói éveikig hallhatták különféle versenyeken: „neked könnyű, te Lapumari tanítványa vagy...”

Közösségteremtő volt. Generációkat nevelt fel és formált társulattá. Egykori játszói a világ minden tájáról sietnek az inárcsi műhely egy-egy nagyobb évforduló-

jának megünneplésére. A ma is működő KB35 társulat immáron megkerülhetetlen, stílusteremtő tényező a hazai amatőr színházi palettán.

Anyai barát volt, akit fel lehetett hívni, ha az ember elakadt az élet útvesztőiben. Olyan, akit bármilyen kérdéssel vagy problémával kereshettünk – akár hétvégén vagy késő este is. Mindenre tudta a választ, és mindig segített. Kovácsné Lapu Mária, Inárcs község díszpolgára, Csokonai Vitéz Mihály-, Radnóti- és Gyermekszínházszás patrónusa díjas pedagógus 2015. július 21-én, hosszú betegség után távozott közülünk. De örökre velünk marad.

Kovácsné Lapu Mária
(1954–2015)

A Lapu Máriával készített interjúnkat 2014. márciusi számunkban, illetve honlapunkon, a folyoiratok.ofi.hu oldalon is olvashatják.

Bővülő források az oktatás területén

Bővülő forrásokkal számolhat jövőre a köznevelés és a felsőoktatás területe: előbbi költségvetési támogatása hétmilliárddal, utóbbié több mint hatmilliárd forinttal emelkedik. Az iskolák állami fenntartásba vétele teljesen lezárult, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) átszervezésével kiszámíthatóbbá, eredményesebbé és gazdaságosabbá vált a működés. Júliustól a szakképzési rendszer levált az Emberi Erőforrások Minisztériumáról (EMMI), de ezzel nem kerül ki a köznevelési rendszerből, hiszen a Nemzetgazdasági Minisztérium felügyelete lehetőség arra, hogy konszolidálják a KLIK működését az elmúlt évek tapasztalatai alapján.

További újdonság, hogy a 2016/2017-os tanévben már mindenki ingyen kapja a tankönyvet az általános iskola első négy osztályában, melyek ára 15 százalékkal csökkent a tankönyvfejlesztés központosításának köszönhetően. Folytatódik a pedagógusok bérének emelése, amire 20 milliárdot különítettek el a KLIK jövő évi büdzséjében, az intézkedés 153 ezer pedagógust érint. A pedagógusok minősítési rendszerének köszönhetően idén januártól több mint 22 ezer pedagógus lépett magasabb kategóriába, számuk jövő januártól további több mint 15 ezerrel bővül. A hároméves kortól kötelező óvodai ellátás férőhelyeinek biztosítására fejlesztési program indult, e célra az önkormányzatoknak 2,5 milliárdot biztosítottak. A mindennapos testnevelés felmenő rendszerű bevezetése folytatódik, szeptembertől már több mint egymillió gyermek sportolhat ilyen keretek között.

További feladatok kerülnek az Oktatási Hivatalhoz, a pedagógiai szakmai szolgálatok a tanfelügyelettel és minősítéssel összefüggő feladatokban is részt vesznek. A családbarát szemléletformálást célzó országos kampánysorozat keretében ősszel család.hu néven internetes oldal indul, és novemberre nemzetközi demográfiai fórum rendezését is tervezik. (kormany.hu)

Bemutatták A magyar helyesírás szabályai új kiadását

Rugalmasabb, pontosabb, követhetőbb lett, nyolcezer új szót tartalmaz, de nem hoz jelentősebb változásokat a szabályzatban *A magyar helyesírás szabályai* tizenkettedik kiadása. A tizenkettedik kiadás sok ember sokéves áldozatos munkájának eredménye, melyet nagyrészt társadalmi munkában végeztek – méltatta a kötetet Lovász László, az MTA elnöke.

Sipos Imre, az Emberi Erőforrások Minisztériuma Köznevelésért Felelős Államtitkárságának helyettes államtitkára közölte, hogy valamennyi köznevelési intézménynek eljuttatják a szabályzat változásainak gyűjteményét online formában, majd a kötetet is. „Elvárásunk, hogy a változásokat mihamarabb építsék be a tanításba” – szögezte le, kiegészítve azzal, hogy legalább két éves türelmi időt biztosítanak az új szabályzat számonkérésében, az érettségi vizsgadolgozatokban tehát a 2016/2017-es tanév tavaszi vizsgaidőszakáig mindkét kiadás szerinti helyesírást el kell fogadni. A már megjelent tananyagokat nem szükséges rögtön átdolgozni, de az új tankönyvek természetesen már az új helyesírás szabályai szerint fognak megjelenni.

Prószték Gábor, az MTA Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottságának elnöke hangsúlyozta, hogy a helyesírási szabályzat nem törvény, hanem ajánlás, csakúgy, mint például az illemszabályok. A helyesírási rendszer nem cél, hanem eszköz, amelynek az akadálytalan nyelvhasználatot kellene szolgálnia – mutatott rá a nyelvész. Nem lett volna kívánatos a helyesírási rendszer nagyszabású átdolgozása, mert az megnehezítené a mindennapi írásgyakorlatot; ezért nem lett volna értelme megszüntetni az „ly” betű használatát, mert azt véleménye szerint mindenki ismeri, problémák az egybe- és különírással szoktak lenni. (MTA)

Programajánló

Összeállította: **Indri Dániel**

Múzeumok Őszi Fesztiválja

Országsszerte, 2015. szeptember 28. – november 15.

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ 2015-ben – a 10. Múzeumok Őszi Fesztiválja megszervezésével – folytatja a 2006-ban hagyományteremtő céllal elindított és mára a múzeumok egyik legjelentősebb országos eseményévé vált rendezvénysorozatát. A cél, hogy mind a szakma, mind a nagyközönség közelebb kerüljön a múzeumokhoz mint az egész életen át tartó tanulás színhelyeihez, kutatási és tudásközpontokhoz, egy helyi közösség aktív életteréhez.

Mint érdeklődők, kilátogathatunk „A lámpás én vagyok – Tanárok Éjszakája” és az „Óvodapedagógusok Napja” kiemelt programokra, de tematikus közönségprogramok keretében a „Mesterségek nyomában”, a „Csak itt, csak most – Pincétől a padlásig”, az „Alkossunk együtt! – A Nagy Rajzolás”, a „Múzeum a bőröndben – Utazó múzeum” vagy a „Múzeumi Őszbúcsúztató” is izgalmas élménynek ígérkezik.

Az idei fesztivál jelmondata: *Kapcsolódjunk ki, be, össze!*, mely jól tükrözi a rendezvény szándékát: a múzeumok egymással, helyi közösségekkel, oktatási intézményekkel összefogva a látogatók minél szélesebb körét megszólítva ajánljának színvonalas kikapcsolódást biztosító kulturális programokat.

www.oszifesztival.hu

Rendhagyó irodalomórák

Országsszerte

Folytatódik a Szépirok Társasága és az iskolák, egyetemek közös programsorozata, melynek célja a fiatalok megismertetése a kortárs magyar irodalommal, kíváncsiságuk és adott esetben írói ambícióik felébresztése. A programsorozatban oktatási intézmények hívhatnak meg írókat,

irodalmárokat beszélgetni, felolvasni. A meghívottat a tanárok, diákok választják ki (de ha szükséges, a Szépirok Társaságának munkatársai is tudnak ötleteket adni).

A Szépirok Társasága vállalja, hogy az íróknak honoráriumot (és útiköltséget) fizet, illetve közvetít az iskola és az író között, ha szükséges. Az író-olvasó találkozó formájával kapcsolatban nincsen megkötés: tanrendi óra éppúgy szóba jöhet, mint délutáni foglalkozás vagy például egy irodalmi pályázat értékelése. A támogatásnak nem feltétele, hogy az író a Szépirok Társasága tagja legyen. Az új pályázati időszakban az esemény legkésőbbi lehetséges időpontja: **2016. március 20.**

Jelentkezni, érdeklődni lehet telefonon (Kéri Piroska: +36-1-201-7560; +36-20-358-0164; Gács Anna: +36-30-912-0729) és e-mailben (szepiroktarsasaga@gmail.com).
www.nyest.hu/hirek/rendhagyoirodalomorak

XVII. Országos Közoktatási Szakértői Konferencia

Hajdúszoboszló, 2015. október 6–8.

„A fejlesztések eredményei és a jövő stratégiái az oktatásban” címmel az idei konferencia célja továbbra is az, hogy a résztvevők megismerjék a magyar köznevelés előtt álló feladatokat, az ágazati irányítás terveit, szándékait, fejlesztési elképzeléseit, az intézmények felkészülhessenek a köznevelési rendszert érintő aktuális változásokra, valamint erősödjön a párbeszéd az oktatáspolitikusok, az intézmények, a szakértők és a szakmai szervezetek között. A konferencián való részvétel *ingyenes*, de előzetes regisztrációhoz kötött. A regisztráció a www.suliszerviz.com oldalon található online felületen keresztül történik.

Mini Magyarország makettpark

**Szarvasi Arborétum,
folyamatosan látogatható**

A Körösök szívében festői környezetben, a Szarvasi Arborétumban a látogatók felfedezhetik és soha nem látott perspektívából ismerhetik meg Magyarország történelmi jelentőségű épületeinek, hajóinak, vonatainak kicsinyített másait. A két hektáron elterülő Mini Magyarország interaktív makettekkel, gombnyomással indítható, mini alagutakon, hidakon, viaduktokon átkelő vasútmakettekkel, a mini Balatonon és Dunán ringatózó vitorlásokkal, gőzhajókkal, gombnyomásra megszólaló, hangzó épületekkel különleges élményt kínál.

Az épületek elhelyezése a földrajzi elhelyezkedést követi, felülnézetből kirajzolódik az országhatár és a határon túli területek alakja is. A mini országjárás során utunk többek között olyan nevezetességek mellett vezet el, mint a kecskeméti Cifrapalota, a pécsi dzsámi, vagy a budapesti Hősök tere makettje, miközben kipróbálhatjuk a tihanyi visszhangot miniben, vagy meghallgathatjuk a budapesti Operaházból megszólaló klasszikus Melis György-áriát. Idén Erdély nevezetes épületeivel bővült a szarvasi Mini Magyarország makettpark, így akár a segesvári óratoronyig vagy a töröcsvári kastélyig is elkalandozhatunk, miközben több száz év történelme, építészete és neves eseményei elevenednek meg a szemünk előtt. A Mini Magyarország és a Szarvasi Arborétum együtt tökéletes kirándulóhely gyerekes családok és felnőttek számára egyaránt.

www.minimagyarorszag.hu

Mikkamakka az iskolában

Az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet új, alsó tagozatosoknak szóló irodalmi, kulturális, ismeretterjesztő folyóirata.

Mese

vers

képregény

érdekes INTERJÚK

KÖNYVJAJÁNLÓ

Szeptember 24-től megtalálhatsz az iskolai könyvtárban!

Tanítsa meg tanulni az osztályát!

Mutassa meg diákjainak, hogy számítógéppel és okostelefonnal is lehet élvezetes a tanulás!

Az NKP oldalai többféle eszközzel megjeleníthetők, ezért érdemes bemutatni a diákoknak, hogy eszköztől függetlenül tudnak tanulni. A keresési funkciók segítségével könnyen megtalálhatják a számukra releváns anyagokat akár az önálló tanulás és gyakorlás, akár a tudásuk felmérése céljából.

Állítson össze feladatsorokat!

Válogasson tartalmaink közül, és ossza meg osztályával a leghasznosabbakat! Rendezze át a tankönyvi leckéket, a tanulási útvonalakat!

A praktikus keresési lehetőségeknek köszönhetően gyorsan megtalálhatja a tantárgy, az évfolyam vagy a témakör köré csoportosuló feladatokat. Lementheti ezeket saját tudástárába, és feladatokat hozhat létre, amelyeket megoszthat osztályával. Átrendezheti a tankönyvi leckéket és a tanulási útvonalakat, így a saját gyakorlatának megfelelő módon tudja a tananyagot feldolgozni a diákokkal.

Próbálja ki mások ötleteit!

Mondja el kollégáinak, hogyan old meg mindennapi pedagógiai problémákat, tanítási helyzeteket!

A kollégák által használt módszerek megismerése és a saját tanítási ötletek megosztása nagyon hasznos és előremutató módja a szakmai önképzésnek. Osszák meg egymással ismereteiket, tapasztalataikat, dolgozzanak ki közösen új megoldásokat a mindennapi tantermi gyakorlat érdekesebbé és eredményesebbé tételéhez!

www.nkp.hu

